PAUL HEYSE

ANDREA DELFIN

Almancadan çevirenler:
Basir Feyzioğlu - Şahap Sıtkı liter

DÜNYA KLASİKLERİ

Cumhuriyet

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ: 133

ANDREA

DELFIN

PAUL HEYSE

ANDREA DELFIN

Çeviren:

Basir Feyzioğlu - Şahap Sıtkı İlter

PAUL HEYSE VE ANDREA DELFIN ÜZERİNE

Storm, Keller, Hebbel gibi tanınmış bir öykü ustası olan Paul Heyse, 15 Mart 1830'da Berlin'de doğdu. Ünlü sözlükçü ve filolog K. Heyse'nin oğludur. 17 yaşında üni versiteyi bitirip klasik filoloji ve Roma filolojisi doktoru oldu. Zengin, görgülü bir ailenin çocuğuydu. Çocukluğu, gençliği kibar, soylu çevrelerde geçti.

1854'te Geibel, onu "Alman şiir göğünde doğan bir yıldız" diye selamladı. Yine Geibel'in önerisiyle kral tara fından Münih'e çağrıldı. Münih'te Gardon'daki villası gü nün belli başlı kişilerinin geldikleri bir yazın lokaliydi. Heyse burada bir Romalı gibi zengin ve tasasız bir ömür sürdü.

Paul Heyse pek çok sanat adamının yaşamında görül düğü gibi gençlik yıllarının verdiği coşkuyla işe şiirle baş lamış, dizeli öyküler yazmış, bunlardan dizeli tragedyaya geçmiş, sonra işi öyküye dökmüştür.

İlk yapıtı "Jungbrunnen"i (Masallar) 19 yaşındayken yayınlamış, bir yıl sonra da ateşli bir şehvetle dolu, müt hiş bir tutkuyu anlatan "Francesca da Rimini" tragedyası nı bastırmıştır. Bu arada yazdığı yapıtların belli başlıları "Melcager", "Kıbrıs Gelini", "Thekla Destanları", "Marg herita Spoletina", "Furie", "Michelangelo Buanarroti"dir.

Heyse asıl ününü ilk yapıtlarının çıkışından tam yir mi beş yıl sonra, 1885'te, bir araya topladığı öyküleriyle, özellikle de bu arada çıkan "L'arrabiata" öyküsüyle kazan mıştır. Yabanıl, hoyrat, inatçı bir yaradılışa aşkın nasıl üs tün çıktığını anlatan bu öykü, basitliğiyle insana dokunan bir balıkçı öyküsüdür.

Paul Heyse İtalya'yı çok yakından tanır. 1851 'de İtal ya'ya gitmiş, bu ülke onun için, bir aşk ülkesi oluvermiş tir. Konularını bu sihirli yerden alan öyküleri yalnızca ödünç alınmış giysilere benzemez. O, İtalya'yı da, İtalyan- ları da, sanki orada doğup büyümüş bir adam gibi, avcu- nun içi gibi bilir. İtalyan ruhundaki geçici tutkuyu, may mun iştahlılığı görüp sezmiştir. "Andrea Delfin", "Trevi- solu Nakışçı Kız", "Anima", "Trappili Genç Kız", "Don- na Lionardo", "Talconieri Villası" İtalya'da geçen öyküle rin en güzelleridir. Bunlarda yerel rengi ve yaşayışı, gele nek ve görenekleri ustaca canlandırmış, duygularını kam çılayarak zengin ve yaşlı kadınlar

arasında aranır bir sanat adamı olmuştur. Heyse'nin öykülerinde eksik olmayan kös- nü, zevk düşkünlüğü ve tutku, onu soylular ve zengin kent-soylu çevrelerinde tanıtmıştı. Heyse yalmzca güzelliği be timlemiştir. İnsan onun öykülerini okurken, çirkinliği, has talığı, toplumun büyük, acı sorunlarını nerdeyse unutur. Her şey tozpembedir, her şey söylencesel bir güzelliğe bü rünmüştür. Güzellik dünyası, italya'ya ilişkin yapıtlarını süslemekte ve zenginleştirmekte çok işine yaramıştır. Hey se asla genel konulara yaklaşmamış, bütün çabasını saf, te miz, duru bir güzellik çevresinde toplamış, hep özel, ku raldışı, olağanüstü şeyler, yalmzca türü kişiliğine özgü du rumlar onu harekete getirmiştir.

Heyse kendini tutkuya kaptıran, bu yüzden ölüme, yı kıma sürüklenen kuraldışı kadın tipleri bulmakta çok us tadır. Bu yaşlı kadınlar yaşamlarının seyrini değiştiren, on ları perişan eden karasevdalara tutulur, karamsarlığa kapı lır, hoşnutsuzluk duyarlar ve sonra da çeke çeke ölür gi derler. İnceden inceye düşünerek, hesaplayarak kurduğu, gerçek yaşamdan pek az esinlendiği, hele erotik sorunları yalnızca kendine özgü bir incelikle betimlediği böyle du rumlarda Heyse rakipsizdir.

Gerçi küçüklü büyüklü elliye yakın öyküsünden bir kaçında gerçek yaşamın rengini, tonunu vermeye çalışmış, inşam inceliklililiğe, heyecana sürükleyen yazgılar, tutkular betimlemiştir. Ama bunlardaki ustalığı çok su götürür.

Zaten gerçeğin olduğu gibi betimlenmesi, anlatılma sı Heyse'ye göre sanatın yedi büyük günahından biridir. Sa nat onda yapay bir şeydir. Olayı olduğu gibi göstermek, sa nat değildir.

XIX. yüzyılın Alman yazınını doğru tanımak isteyen kimse, Hebbel, Keller, Storm gibi yazarların yanı başında Paul Heyse'yi de unutmamalıdır. Ama Heyse gün geçtik çe unutulmakta, belleklerden silinip gitmektedir. Çünkü onda, her şeye karşın, gerçek sanat yeteneği yoktur. Ama buna karşın bir zamanlar yazınsal gücü herkesi büyülemiş, gözleri kamaştırmışım Çok ender olarak yürekleri içten sı- kabilmiştir. Yapıtlarının bu dağınık etkisini bugün çok da ha iyi görüyoruz. Bu etki, Heyse'nin düşüncelerini, duy gularını içten duymayışından, yalnızca görünüşten alma sından ileri geliyor. Yaşamın derin yanlan, çirkinler, kötü ler, sakatlar, açlar, umarsızlar, yoksullar onun sanat dün yasında yer almamıştır. O yalnızca yüksek sınıftan insanlarin iç çatışmalarını anlatma, dar çerçeveler içinde, ama kibar

renklerle, duygulu, oynak tablolar yaratma peşinde dir. Doğal olarak, sanat anlayışına duygu ve heyecan ege men olduğu için, hemen hemen bütün öykülerinde insan da -Storm'un dediği gibi- hoşa gitmeyen bir tortu kalır. İn sanı meraklar içinde bırakır, heyecandan heyecana sürük ler, ama yine de sonunda elini koynunda bırakır.

Heyse'nin öykülerinin konusu da, çeşnisi de pek de ğişiktir. Ele aldığı olaylar hep başka başka yerlerde geçer. Konularını çoğunlukla geçmiş günlerden, soyluların, kibar ların yaşamından alır. Bunları biraz soğuk ama ne de olsa ustaca, zengin biçim ve renkler içinde işler. Kırk büyük öy-küsünden çoğuna kösnü, güzellik, şiir öğeleri egemendir. Heyse'nin gözleri doğanın çirkin yanlarına kapalıdır.

Heyse öykücülükte Keller ve Storm'dan sonra gelir. Çünkü sanat gücü ve yaşamsallık bakımından Keller'den, duyuş gücü bakımından Storm'dan sonradır. Heyse bir ya ratıcı olmaktan çok bir güzellik bulucusudur. Gördüğü olay lara kendine göre dış ve iç biçimler verir ya da bunun tam tersi deneylerini, gözlemlerini öykülerle kanıtlamaya, an latmaya çalışır. Büyük ideali olan güzellik onun için vücu dun ve ruhun her zerresiyle tadılan bir varlık değil, ancak bir zevk, bir estetik, bir eğitim sorunudur. Güzelliği maddi olarak değil, kültürle edinilen bir bilgi olarak kavrar.

"Meran Öyküleri", "Troubadour Öyküleri", "Dostluk Kitabı", "Küçük Dağlardan", "Garda Gölü Öyküleri", "İnsanlar ve Yazgılar" ile "Yan Karanlık Yaşam" çok okunmuş ve tutulmuş öyküleridir.

Heyse roman türünü de denemiş; ama romanlannda, öykülerinde gösterdiği ustalığı gösterememiştir. Romanlari çoğunluklauzatılmış öykülerdir/Üç ciltlik "Dünya Çocuklari" romanıyla ardından yayınladığı "Cennette" adlı ro manı pek dar çevrelerin betimlemeleridir., 1892'de yayın-ladığı "Merlin". adlı romanı, genç yazın ve sanat insanla rına, özellikle doğalcılığın doğmasıyla kendisine saldıran gençlere bir karşı saldırıdır.

Heyse dizeli öykülerinde olsun, dizeli tragedyalann- da olsun basan gösterememiştir. Buna karşın kırk kadar ti yatro yapıtı yazmıştır. Sevda üstüne lirik şiirler söylemiş, döneminde bir hayli beğenilmiş ve alkışlanmıştır. Aynca İtalyanca ve İspanyolcadan şiirler de çevirmiştir. "XVIII. Yüzyıl İtalyan Şairleri" adında beş ciltlik bir çeviri kitabı ve incelemeleri vardır.

Heyse, Schiller ve Nobel ödüllerini kazanmıştır. Çe virisini sunduğumuz yapıta gelince; "Andrea Delfin", Pa ul Heyse'nin belli başlı uzun öykülerinden biridir. Konu sunun zenginliği, kahramanlannın iyi çizilmiş olması, ye rel rengin zenginliği, sonunda ince eleyip sık dokunmasa bile, bir dönemin toplumsal olaylannı kavramasıyla, bir ro man karakteri taşır. Ama yine de bir roman değildir. Olsa olsa bir uzun öyküdür. Onda öyle derinlere giden, insanoğ lunun aydınlık ya da karanlık alınyazılannı çözümleyen sa tırlara raslanmaz. Her şeyde bir üstünkörülük, bir savsak lama, bir umursamazlık sezilir. Ama bir tümceyle bir olay başlar, bir tümceyle bir olay sona erer; bir sözcükle karşı mıza bir adam dikilir, yine bir sözcükle bir adam silinir gi der. Daha öyküsünün başında, işte benim belli başlı kahramanlarim bunlar olacaktır, der. Olayın bütün gizini da ha öykünün başında söyler. Öykünün nasıl biteceğini kestirmek zor değildir. Angelo Querini'ye yazdığı mektupta olayın anahtarı verilmiştir. Olayın nasıl biteceği kestirildik ten sonra, işte asıl ondan sonra öykü başlar. İşte asıl o za man Paul Heyse'nin ustalığı, bir öykücüyü öykücü kılan neyse, uzun öyküyü romandan ayıran yanlar nelerse, on lardaki ustalık, o eşsiz ustalık görülür.

Andrea Delfin'de her şey bir eksen çevresinde döner, asıl olayla ilgisi olmayan bir sözcüğe, gereksiz ayrıntılar la dolu tek tümceye raslanmaz. Bütün küçük olaylar bel- kemiğine bağlıdır. Bu bağ hiçbir zaman inceldiği yerden kopsun denecek duruma gelmez. Aradaki uzaklık hep kol lanılır.

Paul Heyse, ben bir öykü düşünüyorum, bunu yazmak istiyorum ya da bana öyle anlattılar, diyor, öyküye öyle başlıyor. Gerçi anlattığı öyküde abartı da; olayların yaşama uymaması bakımından şişirme, göze olduğundan başka gös terme yapaylığı, özentisi de vardır. Ama bunu kendi de bi lir. Zaten bir sanat adamına olanı olduğu gibi yazmak düş mez. O aklına geldiği gibi, düşündüğü gibi yazar; okur ina nır mı, inanmaz mı, umurunda bile değildir.

Andrea Delfin'de öyle bastırılmamış heyecan, aşın göze batacak kadar coşkunluk, incelik, duyarlılık, hatta içtenlik yoktur. Ama her şey inceden inceye ölçülüp biçil miştir, her şey hesaplıdır. Yalnızca öykü anlatma ustalığı vardır.

Anlatımda ne duygu sıcaklığı, ne de alayla kanşık iğ neleyici bir hiciv görülür. Yalın, kuru bir söyleyiş. Ama ne söyleyeceği önceden belli. Hiç

şaşmayan bir mantık, şey tana külah giydirecek kadar zekâ.

Kişileri de öyle. Ne kahraman, ne de korkak. Hepsi de o dönemin koşullan içinde yaşayan insanlar. Ama bi raz abartılı.

Özellikle de olayın geçtiği yer: Venedik kenti; biraz gizemli, açıkça değil ama öfkesiyle, kiniyle, yöneticilere diş bileyen halkıyla, kanalının siyah sulanyla, San Rocco Katedrali'nin görkemiyle, Dükler Sarayı'nın kemerli sütun- lanyla ne kadar canlı çizilmiş, anlatılmıştır.

Paul Heyse hep bildiği insanları, bildiği toplumu ya zar. Kahramanlannı yaşadığı çevreden, huyunu suyunu bildiği insanlardan seçer. O çevrenin, o bildiği insanlann dışına çıktığı zaman yapaylığa düşer. Halkın ruhsal duru muna yabancıdır. Bu ruhsal durumla olaylan uzlaştıramaz. Hatta birçok yerde halk onun için bir bilinmezdir. Olayla ra yalnızca kendi köşesinden baktığı için halkı suçlamaya kadar bile gider: "...Ama yine de bu halkın kararsızlığı be ni şaşkınlığa düşürüyor; dün birkaç adama zorba diyordu, bugün zorbalığa bir son vermek isteyenlerin boynu vuru lunca, zorba diye adlandırdığım, neşeyle karşılıyor."

Ama sonra kötü bir meyhanede yemek yemek zorun da kalıp da onlarla dirsek dirseğe oturunca, ne kadar soy lu, ne kadar kendinden yana olduğunu anlar, ruhlanndaki soylu cevheri görür.

Birbirlerine çok sıkı bağlarla bağlanan, öykünün bü yük eyleminde yer alan küçük küçük olaylarla dönemin ka rakteri çizilir. Venedik küçük fırça darbeleriyle karşımıza dikilir, ama tıpkı mercekle büyütülmüş gibi; sonra sisler arasında belirsiz, bulanık, tıpkı buzlu camdan seyrediliyor- muş gibi. Paul Heyse'nin Venedik'i yalandan tanıdığı, Ve- nedik'in kibar çevrelerine girip çıktığı bellidir. Her şey eliyle koymuş gibi yerli yerindedir. Çelişme, çelişkiye düş me, karıştırma söz konusu değildir.

Kahramanları da bu çevrelerde gördüğü insanlardır. Güzel Kontes Leonora bütün ölümlü isteklerin, tutkunun, dünya aşkının anlatımı olarak yaşar. Pırıl pırıl ışıldayan el masların içinde, meyvelerin en olmuşundan tadar, ömrü kı sa çiçeklerden başına çelenkler koyar, dost meclislerinde içip kendinden geçer. Yoksunluğun ve umarsızlığın verdi ği bütün kaygılardan uzaktır. Her şeyi kendine özgü geçi ci bir hevesle tadar, alır, koklar, sonra posasını bırakıverir. Sevdiği adam uğruna katil mi olmak gerek, neden

olma sın? Dünyanın celladı bile olabilir. Yalnızca kendisini il gilendiren bir sihirli çember içinde yaşar. Hepimiz hayali mizde böyle Leonoralar yaşatmışızdır.

Zavallı Andrea: Tanrının, kendisini ülkesini kurtar mak için gönderdiğine inanmaktadır. Oynadığı bu kurta rıcı rolünde hain, kötü bir raslantı bütün düşündüklerini al tüst eder. Bununla birlikte, bu kurtancılığayönetimin, en gizisyonun ailesine yaptığı kötülükler yüzünden mi giriş tiğini, yoksa dokunaklı sözlerin mi neden olduğunu pek an-layamayız.

Zavallı Giovanna Danieli, Marietta, Rosenberg, kur naz Yahudi Samuele, hatta dünyanın bütün dertlerine omuz silkerek tatlı canını sıkmayan Smeraldina. Bütün bunlara daha öykünün başında çabucak alışırız. Hepsi birer anne, kız kardeş, sevgili, eş dost oluverir.

Andrea Delfin, Alman öykücülüğüne çok yabancı olan ülkemizde belki yadırganabilir, ince esprili Fransız öy külerini okumaya alıştık. Bize egzotik zevkler tattıran, bil mediğimiz ülkelerden haberler veren ingiliz öyküsüne daha yeni giriyoruz. Başlı başına incelik ve güçle canlandı- nlmış kişileriyle, özellikle de ince alaylarla, hicivle dolu

Rus öyküsünün benzersiz lezzetini tattıktan sonra, yalnız ca olaya önem veren Paul Heyse'yi okumak, belki de biraz güç olacaktır. Ama galiba öykü demek de, öykü anlatmak demektir. Varsın bizi hayran etmesin ne çıkar; şöyle rahat ça kendini okutsun.

B. Feyzioğlu - Ş.S. İlter

ANDREA DELFIN

ANDREA DELFIN

Geçen yüzyılın ortalarına doğruydu, Venedik'in De la Cortesia diye hoş bir adı olan dar bir sokağında tek katlı, basit, küçücük bir ev vardı. Alçacık kapısının üzerinde tahtadan, kıvnmlı iki sütunla barok biçeminde pervazların çerçevelediği girintide bir Meryem Ana yontusu durur, kırmızı şişeli bir lambacık da soluk bir ışıkla sürekli yanardı. Avludan, geniş, dik, dönemeçsiz bir merdivenle üst kattaki odalara çıkılırdı. Merdivenin üzerinde sade bir kordonla tavana asılı bir lamba gece-gündüz boyuna yanardı. Çünkü buraya ancak dış kapı açıldıkça gün ışığı girerdi. Bayan Giovanna Danieli kendisine miras kalan bu evde, kocasının ölümünden beri biricik kızı Marietta ile oturuyor, kullanılmayan bir iki odayı, kendi halinde yaşayan kimselere kiraya veriyordu. Merdivenin üstü, günün her saatinde yan karanlık olmasına karşın, Bayan Giovanna'nm en çok sevdiği yerdi. Dediğine bakılırsa, sevgili kocası için gözyaşı dökmekten gözleri adamakıllı zayıflamış, gün ışığına dayanamaz bir duruma gelmişti. Oysa komşulanna kalırsa, bütün gününü üst sahanlıkta geçirmesinin tek nedeni, girip çıkanlan yolundan alıkoymak, merakının, boşboğazlığının bacım almadıkça onlan bırakmamaktı. Biz onu tanıdığımız sıralarda, salt bu nedenin, onu rahat koltuğunu bırakıp merdivenin sert basamağında oturmak zorunda bırakacağı olasılığı aklımıza bile gelmezdi.

1762 yılı ağustosundaydı. Kiralık odalar altı aydır boş duruyordu. Bayan Giovanna komşularına seyrek gidip geliyordu. Üstelik akşamın bu geç saatinde herhangi bir ziyaretçinin gelmesine de olanak yoktu. Buna karşm kadıncağız hâlâ her zamanki yerinde oturuyor, düşünceli düşünceli boş avluya bakıyordu. Çocuğunu yatmaya göndermişti. Kendi de yatmadan önce, çekirdeklerini çıkarmak için önüne birkaç kabak almıştı. Fakat araya türlü düşünceler, düşlemler girdi. Ellerini kucağına bırakmış, başını tırabzana dayamış, duruyordu. Onun bu durumda uyuyakalması ilk kez görülen bir şey değildi. Bugün de nerdeyse dalmak üzereyken, sokak kapısının biraz arayla, üç kez, üstelenerek çalınması onu birden ürküttü. "Hayırdır inşallah" diyerek yerinden kalktı; ama olduğu yerde durakladı. "Neydi o, düş mü gördüm acaba? Yoksa o mu geldi dersin?" Kulak verdi, kapı çalmıyordu. "Hayır", diyordu, "bu Orso olamaz. O böyle çalmaz, korumanlar da olamaz. Bakalım Tamı kimi gönderdi?" Ağır ağır aşağı indi. Kapıyı açmadan gelenin kim olduğunu öğrenmek istedi; biri yamt

veriyordu: Boş oda arayan bir yabancıymış. Bu ev kendisine salık verilmiş, uzun zaman oturacağını, ev sahibinin kendisinden hoşnut kalacağını umuyormuş. Bütün bu sözler kibar bir dille ve iyi bir Venedik ağzıyla söylenmişti. Öyle ki Bayan Giovanna, vaktin geç olmasına karşın, kapıyı açmakta duraksamadı. Gelenin görünüşü bu güvenini haklı çıkarmıştı. Üstünde aşağı kentsoylu sımfmdan olanların giydiği türden temiz bir giysi, elinde meşin bir valiz vardı; şapkasını öteki elinde, terbiyeli bir edayla tutuyordu. İşte Bayan Giovanna'nın alacakaranlıkta seçebildikleri bunlardı. Yalnızca adamın çehresini biraz yadırgamıştı.

Genç değildi, yaşlı da sayılmazdı; sakal koyu kahverengi, alın kırışıksız, gözler ateşli, buna karşılık ağzın anlatımı ve konuşma biçimi yorgun, yıpranmıştı; kısa kesilmiş saçlar yüzündeki genç görünüşün aksine bembeyazdı. "Sevgili bayan", diyordu, "sizi uykunuzda rahatsız ettim. Hatta belki de yok yere. Çünkü hemen söyleyeyim ki, kanala bakan bir odanız yoksa, sizde kalamam. Brescia'dan geliyorum. Doktor, Venedik'in rutubetli havasının zayıf ciğerlerime iyi geleceğini söyledi. Su kıyısında oturmalıymı- şım." Dul kadın: "Çok şükür", diye yanıt verdi, "sonunda kanalımıza değer veren biri çıktı. Geçen yaz bir İspanyol kiracım vardı. Suyun, içinde sanki fare leşi ya da kavun pi- şiriliyormuş gibi koktuğunu söyleyerek çıkıp gitti. Oysa size de bunu önermişler. Biz Venedikliler şöyle deriz:

Venedik kanalı

Suları şifalı

Ama bayım, bazen büyüklerin buyruğuyla gönderilen üç kişilik bir gondolün lagünlere açılıp sonra iki kişiyle geri döndüğü düşünülürse, bunun kendine göre bir anlamı, hem de kötü bir anlamı olmalı. Artık bu konuyu kapayalım. Tanrı hepimizi korusun. Umarım belgeleriniz düzgündür. Yoksa sizi kabul edemem." "Onu üç yerde gösterdim sevgili bayan: Mestre'de; açıkta dolaşan kolluk gon- dolunda; bir de traghetto'da. Adım Andrea Delfin. Noter yanında tutanak yazmanıyım. Brescia'da da bu işi yapıyordum. Sakin, kendi halinde bir adamım. Polisle alışverişim olmasından hoşlanmam." Kadın konuğunun önüne düşüp merdivenleri çıkarken: "Ne âlâ, ne âlâ", diyordu, "elden gitti diye oturup dövünmektense iyi korumaya çalışmalı. Bir göz kedide, bir göz tavada olmalı. Korkulu düş görmektense uyamk yatmak daha iyidir. Ah şu yaşadığımız günler yok mu

Bay Andrea, düşünmemek daha iyi. Zaten düşünmek ömrü kısaltır derler, insan içini dökerse ferahlar."

Kadın: "işte", diyerek büyük bir odanın kapısını açtı, "nasıl, kullanışlı, hoş yer değil mi? Yatak şurada. Gençliğimde kendi elceğizimle dikmiştim, ne de olsa evdeki hesap çarşıya uymuyor, işte kanala bakan pencere. Balan geniş değil, ama uzun. Öbür pencere de arkadaki çıkmaz sokağa bakar... O pencereyi hep kapalı bulundurmalısınız: Yarasalar gözünü oyar adamın. Kanalm karşı yakasına bakın: işte Kontes Amidei'nin sarayı... Elinizi uzatsanız değecek. Kontes altın gibi sarışındır. Altın gibi de elden ele gezer. Ben de kalkmış burda çene çalıp duruyorum. Oysa ne lambanızı getirdim, ne de suyunuzu. Herhalde karnınız da aç olmalı." Yabancı adam odaya girer girmez, hemen çevreye bir göz gezdirdi. Bir pencereden ötekine gitti. Valizini bir koltuğun üstüne fırlatarak: "Pekâlâ, pekâlâ", dedi, "herhalde kira işinde de anlaşırız. Bana bir iki lokma bir şey getirin, varsa bir iki yudum da şarap. Hemen yatmak istiyorum." Sözcükler ağzmdan yumuşak bir edayla çıktığı halde, halinde tavanda garip bir buyuruculuk seziliyordu. Kadın hemen başeğdi, konuğunu kısa süreliğine yalnız bıraktı. Kadın gittikten soma, adam hemen pencereye koştu, aşağı doğru eğilip o büyük denizin yaşamıyla, Adriyatik dalgalanyla ilgisi olduğunu, kara sularım hiçbir kımıldanışıyla açığa vurmayan dar kanala baktı. Karşıdaki saray gözlerinin önünde ağır bir kütle halinde yükseliyordu. Saraym yüzü kanala bakmadığı için, pencerelerin perdeleri sımsıkı kapalıydı. Yalnızca aşağıda, hemen suyun kıyısında dar bir kapı vardı, siyah bir gondol bağlanmıştı.

Öyle görünüyordu ki bütün bunlar yeni kiracının isteklerine uygun düşmüştü. Çıkmaz sokağa bakan pencereden kimsenin kendisini görmemesi de aynı derecede istediği bir şeydi. Çünkü bu pencerenin karşısında üzerinde yalnızca birkaç çıkıntı, yarık ve delik bulunan penceresiz bir duvar yükseliyordu. Bu karanlık köşe olsa olsa kedilere, zerdevalara, gece kuşlarına iyi bir yuva olabilirdi.

Avludan odaya doğru bir ışık sızdı, kapı açıldı, kısa boylu dul kadın elinde bir mumla göründü, arkasından da kızı. Konuklarını iyi ağırlayabilmek için kızcağız hemen yatağından fırlayıp koşmuştu. Boyu annesinden daha kısa görünüyordu. Fakat son derece narin yapısı, henüz olgunlaşmamış vücuduyla annesinden daha boylu duruyor, ayaklarının ucunda sanki uçuverecekmiş gibi görünüyordu. İlk bakışta, yüzü yılların

verdiği fark dışında, tıpkı annesiydi. Yalnız, bu iki yüzün anlatımından asla birbirlerine benzemeyecekleri seziliyordu. Bayan Giovanna'nın sık kaşlarının arasında bir yorgunluk ve tasalı bir bekleyiş çizgisi vardı. Böyle bir çizgi Marietta'nın pürüzsüz alnında, o yaşa gelse bile, sürekli yetişebilecek bir yer bulamazdı. Bu gözler hep gülecek, bu ağız, aklından geçen her muzipliği hemen söyleyivermek için, hep biraz açık duracaktı. O andaki şaşkınlığını, gözlerden uyku akan halini, merakını, hoppalığım görmek hoş bir şeydi. İçeri girerken, ensiz bir bezle alt yanından bağladığı saçlarını dalgalandırarak yüzünü yeni gelen kiracılarına çevirip şöyle bir baktı. Adamın ne yüzündeki ciddilik, ne de ağarmış saçları onun neşesini kaçırdı. Büyük bir tabak içinde getirdiği jambonu, ekmeği ve taze incirleri, yarım şişe şarabı masaya koyarken: "Anne", diye fısıldadı, "onun ilginç bir yüzü var, tıpkı kışın üzerine kar yağmış yeni bir evi andırıyor." Annesi onu: "Sus, çapkın", diye tersledi, ak saçlar yalancı tanıklardır. Şunu iyi bil ki, o hasta bir adam; ona saygı göstermelisin. Hastalık dediğin şey atla gelir, yaya gider. Tanrı ikimizi de korusun. Hastalar az yer, her şeyi yiyen hastalıktır. Hele sen biraz su getir, ne kadar varsa hepsini getir. Yarın sabah erkenden kalkar alırız. Bak, sanki uyuyormuş gibi duruyor. O, yolculuktan yorgun düşmüş, sen de oturmaktan. İşte dünyanın hali bu."

Onlar fısıldaşarak konuşurlarken kiracı başını ellerinin arasına almış, pencerenin önünde oturuyordu. Başmı kaldırınca, kendisini selamlayan kızın varlığından haberi yokmuş gibi göründü. Dul kadm: "Buyurun, biraz bir şeyler yiyin, Bay Andrea", dedi, "akşam yemeği yemeyen düşünde acıkır. Bakın incirler ne kadar taze, jambon da ne enfes. Bu da Kıbrıs şarabı: Düklere bile bundan iyisini içmek kısmet olmamıştır. Onu bizzat dükün kilercisi sattı bize. Kocamın gününden kalma, eski bir tanıdık. Siz yolculuk ediyorsunuz bayım, acaba benim Orsoma hiç Tasladınız mı, Orso Danieli?"

Yabancı, bir inciri yarıp bardağma birkaç yudum şarap koyarken: "Sevgili bayan", dedi, "ben Brescia'dan dışarı hiç çıkmadım. Bu adda kimseyi de tanımıyorum."

Marietta dışarı çıktı, merdivenlerden tüy gibi inerken, kendi kendine, duru bir sesle bir şarkı mırıldanıyordu. Bayan Giovanna: "İşitiyor musunuz çocuğu?", diye sordu, "benim kızım demeye bin tanık ister. Gerçi kara tavuğun da yumurtası ak olur ama... İşi gücü hep şarkı söylemek,

zıplamak... Sanki Venedik'te değilmişiz gibi... Şükür ki Ve- nedik'in balıklan dilsizdir. Yoksa insanın tüylerini diken diken edecekneler anlatmazlardı... Babası da böyleydi. Or- so Danieli. .Dünyanın hiçbir yerinde eşine raslanmayan cam bardaklann yapıldığı Murano'da, birinci sınıf bir işçiydi. 'Gönlü şen olanın yanağından kan damlar' der durur, bu söz ağzından hiç düşmezdi. Salt bu yüzden günün birinde bana dedi ki: 'Giovannacığım" dedi, "artık sabnm tükendi. Ve- nedik'in havası beni boğuyor. Dün yine birini boğazladılar, darağacına ayaklarından astılar. Nedeni de, engizisyon yar- gıçlanyla Onlar Meclisi'nin huzurunda biraz serbest konuşmuş olması. İnsan nerede doğduğunu biliyor ama nerede öleceğini kestiremiyor; taht üzerinde oturuyorum sanırken tahtalı köyü boylayıveriyor. Ben" dedi, "Giovannacığım, Fransa'ya gideceğim. Sanat her yerde geçer akçedir. Para parayı çeker, derler. Ben işimin ustasıyım. Orada hele bir işleri yoluna koyayım, sana yazanm, sen de çocuğumuzu alır, arkamdan gelirsin. O zaman kızcağızımız sekiz yaşmdaydı. Babası onu son kez öperken gülüyordu, o da gülüyordu. Yalnızca bendim ağlayan. Benim ağladığımı görünce, o da ağlamaya başladı. Oysa giderken gondolda ne şen görünüyordu. Kulaklanma söylediği şarkının ezgileri geliyordu. Aradan bir yıl geçti. Ah, sonra neler olmadı: Sinyoria[1] bana haber salarak kocamı sordurdu.

Mureno'da hiç kimse tezgahını yabancı ülkelere gö- türemezmiş. Kimseye sanatını öğretmemeliymiş. Kocama geri dönmesi için yazmalıymışım. Geri dönmezse ölüme hüküm giyermiş. Mektubuma alayla karşılık verdi. Fakat mahkemedeki efendiler şakadan anlamıyorlardı. Bir sabah bizi yatağımızdan alıp götürdüler, beni ve kızımı. Kurşun damlı tutukevine sürüklediler. Ona yeniden yazmamı buyurdular. Benim de, çocuğumuzun da nerede olduğumuzu, Venedik'e gelip bizi tutukevinden çıkannca^a kadar orada kalacağımızı, anlattım. Çok geçmeden yanıt geldi: Bu haber neşesini kaçırmış. Mektubun peşi sıra da geliyormuş. Her gün sözünü yerinegetireceğini boşuna umdum durdum. Fakat haftalar, aylar geçti; içim gittikçe kararıyor, gün geçtikçe kötülüyordum. Orası bir cehennemdi, Bay Andrea, yanımda bir de çocuk vardı; yemeklerin kötülüğünden, havanın sıcaklığından başka hiçbir derdi umursamayan bir çocuk. Ama yine de beni neşelendirmek için şarkı söylüyordu. Nitekim bu şarkılargözyaşlanmı içime akıtmaya yetti. Üçüncü ayında bizi salıverdiler. Dediklerine bakılırsa, cam işçisi Orso Danieli Milano'da sıtmadan ölmüş,

biz de evimize gidebilirmişiz. Başkalarından da duydum, fakat bu lafa inanan Sinyoria'yı tanımıyor demektir. Öldü ha? İnsanın kurşun damlı tutukevinde karısıyla bir çocuğu varken, onları kurtarmak zorundayken ölür muymuş hiç."

Yabancı:

"Peki siz ne düşünüyorsunuz, kocanızın kocanızın başına ne gelmiş olabilir?" diye sordu.

Kadın, adamın yüzüne baktı. Bu bakıştan zavallı kadının kurşun dam altında uzun haftalar yattığını okumak olasıydı. "Bu doğru değil", diyordu, "kimi adam sağdır a- ma yine gelmez, kimi adam da ölür, yine de gelir. Artık bundan söz etmeyelim, Ama bütün bunları ben size niçin söyledim... Sizin kalkıp bu laflan yemeyip içmeyip mahkemeye yetiştirmeyeceğiniz konusunda bana kim güvence verir? Siz kibar bir adama benziyorsunuz. Fakat bugünlerde mert dediğin adam kaldı mı ki... Binde bir Taslanıyor, yüzde araşan o da yok. Darılmayın ama Bay Andrea, herhalde sizin de kulağınıza çalınmıştır, biz Venedik'te şöyle deriz:

"Kişi görür işini bir yalan bin dolanla

Eviniyse çevirir bir dolan bin yalanla."

Kısa bir sessizlik oldu. Yabancı adam çoktan tabağı önünden itmiş, heyecanla dul kadını dinliyordu.

"Bana", dedi, "gizlerinizi, dertlerinizi söylemekte yerden göğe kadar haklısınız. Zaten bunlar beni ilgilendirmez. Hem ilgilendirse de elimden ne gelir? Ama nasıl oluyor da bayan, Orsonuza bu kadar acı çektiren bir mahkemeye, siz de, bütün Venedik halkı da dayanabiliyorsunuz? Gerçi burada olup bitenler hakkında pek bilgim yok. Hiçbir zaman kendimi siyasal konulara vermedim - geçen yıl kulağıma şöyle bir şey çalınmıştı: 'Gizli Mahkemeyi ortadan kaldırmak için bir ayaklanma olmuş. Bu eyleme soylulardan biri de katılmış. 'Yüksek Kurul', işi bir hale yola koymak için bir komisyon kurmuş. Herkes ondan yana ona karşı diline geleni söylemiş. Brescia'daki işyerimde bile bundan söz ediyorlardı. Sanki soma ne oldu? Her şey eski hamam eski tas, üstelik 'Gizli Mahkeme'nin yetkisi her zamankinden daha çok arttı. Neden o zaman halk donanma yaptı, alanlarda sevinç ateşleri yaktı, mahkemeye karşı koyduklari için korkunç sonlarını

bekleyen soylulan ulu orta yuhaladı? Engizisyon yargıçlannın yiğit düşmanlannı Vero- na'ya sürmelerine neden kimse ses çıkarmadı? Bakalım onu Verona'da yaşatacaklar mı? Onu sonsuza değin susturacak hançer şimdiden bilenmiş midir? Orasını Tanrı bilir. Benim -dedim ya- bütün bu olup bitenlerden pek haberim yok. O soylu adamı da tanımıyorum. Hem burada geçen olaylardan bana ne? Ben hasta bir adamım, bu karmakan- şık dünyada günlerim sayılı. Ama yine de bu halkın kararsızlığı beni şaşkınlığa düşürüyor: Dün birkaç adama zorba diyordu, bugün ise, zorbalığa bir son vermek isteyenlerin boynu vurulunca, zorba diye adlandırdığını, neşeyle karşılıyor."

Dul kadın, başını iki yana sallayarak:

"Ne diyorsunuz bayım", dedi, "onu hiç göırnediniz mi? Onu, gizli mahkemeye karşı savaşıma girişti diye sürgün ettikleri Bay Avogadro Angelo Querini'yi? Ben gördüm elbette. Onu da, sürülen öteki zavallılan da. Ağızdan ağıza dolaştığına bakılırsa, haksever bir kişiymiş, büyük de bir bilgmmiş. Gece gündüz durmadan eski Venedik tarihlerini okurmuş. Nasıl tilki tavuk kümesini bulmakta us- taysa, o da öyle bir yasa ustasıymış. Onu sokakta yürürken ya da mahkemede, gözleri yan kapalı, arkasını sütuna dayamış, dostlanyla konuşurken görenler, nasıl tepeden tırnağa soylu bir adam olduğunu anlıyordu. Mahkemede söylediği şeyler halk için değil, büyükler içindi. Bir koyuna kesilmek de bir, kurt tarafından parçalanmak da bir:

Kavgaya tutuşursa çaylakla aladoğan

Tavuklara boş kalır dolaşmak için meydan

işte, sevgili bayıin, malıkeme her yönden hak kazanıp her zaman olduğu gibi, kıyamet gününde Tann'dan, yaşamda da vicdandan başka hiç kimse tarafından sorguya çekilmez olunca, adamın yıkımından duyulan sevinç büyük oldu. Orfano Kanalı'nda son duasını yapmış olan yüz kişiden doksan büyüğün yanında on küçüğü yatıyor. Ya 'Yüksek Kurul' soylu suçlularla kentsoyluları açıkça sorguya çekip idam etseymiş, Tanrı esirgesin, üç yerine sekiz yüz celladımız olacaktı. O zaman büyük hırsız küçüğünü asacaktı." '.

Adam bir şey söylemek istedi; fakat ev sahibinin onay anlamına aldığı kısa bir gülüşle bu konuyu kapattı. Bu sırada, elinde bir su kabı ve bir buhurdanla Marietta içeri girdi. Buhurdanda keskin kokulu bir ot yanıyor, yükselen buhar kızın yüzüne vuruyordu. Kızcağız öksürüyor, gözlerini ovuyor, acı acı söyleniyor, yüzünü gözünü buruşturuyordu. Elinde buhurdanla üzerinde bir yığın üvez, sinek bulunan dört duvarın dibinde, kısa adımlarla dolaştı. "Defolun serseriler", diyordu, "sizi kan emiciler. Siz doktorlardan da, avukatlardan da daha acımasızsınız... Nasıl, gece incirleri, Kıbrıs şarabım zıkkımlanmak hoşunuza gider, değil mi? Gülersiniz elbette... Soma da uykuya daldı mı, bir teşekkür olmak üzere, yüzünü gözünü delik deşik etmek istersiniz... Sizi caniler... Hele durun... Size öyle bir ilaç vereceğim ki, akşam yemeğini yemeden uykuya dalacaksınız."

Kızının bütün devinimlerini parlayan gözlerle izleyen annesi: "Hiç çenen durmaz mı senin, kafir kız? Bilmiyor musun, boş fıçı çok ses çıkarır derler, çok konuşan az şey söyler..." dedi.

Kız gülerek: "Ama anneciğim, üvezlere bir ninni söylüyordum. Bak, nasıl hora geçiyor! Daha şimdiden dökülmeye başladılar. İyi geceler, sizi gündüz hırsızları... Hem bu evde bedava otururlar, hem de burunlarını önüne gelen yere sokarlar... Kötü yaratıklar sizi... Bugünkü yetmezse, yarın yine görüşürüz."

Sönmeye yüz tutan buhurdanı bir kere daha başmın üstünde, tütsüleniyormuş gibi çevirdi, külünü kanala döktü. Sonra yabancı adama çarçabuk bir selam verdi ve rüzgâr gibi çıkıp gitti. Bayan Giovanna da gitmek üzere yerinden doğranırken: "Nasıl", dedi, "bir cadı, değil mi, utanmaz terbiyesiz bir yaratık... Ama kuzguna yavrusu şahin görünür derler. Yaşı da küçük ve yaramazlığına yaramazdır ama pek beceriklidir:

Büyük daha eğilmeden

Küçük otu yolar hemen.

Ya bu çocuk da olmasaydı, Bay Andrea. Ama siz yatacaksınız, ben de kalkmış gevezelik edip duruyorum. İyi geceler ve Venedik'e hoş geldiniz."

Kiracı, dul kadirim selamına kuru bir baş işaretiyle karşılık verdi. Kadının, kızı hakkında övgü yollu bir iki söz beklediğini anlamazdan geldi.

Yalnız kalınca bir süre masanın başmda oturdu, yüzünü gittikçe artan bir üzünç ve acı bulutu kapladı. Mum uzun fitiliyle yanıyor, Marietta'nın sinirinden kurtulan sinekler, olgun incirleri koyu yığınlar halinde kuşatıyor, dışarıda dar sokakta yarasalar pencerenin tel kafesine çarpıyordu. Yalnız kalan yabancı bütün bunların hiç farkında değilmiş gibi görünüyordu. Yaşayan yalnızca gözleriydi.

Yakınlardaki bir kilisenin kulesinde saat on biri vurunca, ok gibi yerinden fırladı, çevresine bir göz gezdirdi. Tütsü otundan çıkan keskin buğu boz şeritler halinde alçak tavanda dağılıyor, mumdan yükselen is de bu buluta karışıyordu. Andrea odanın havasını değiştirmek için kanala bakan pencereyi açtı. Hemen karşısmda beyaz perdesi yan yanya inik, aralanmış pencerede bir ışık gördü. Bir genç kız masa başında oturmuş, çabuk çabuk önünde büyük bir tabakta duran böreğin son lokmalarını atıştırıyor, ara sn a kristal bir şişeden bir şeyler içiyordu. Yüzünün hoppa ama insanı kışkırtmayan bir anlatımı vardı. Artık genç sayılmazdı. Giysisinde ve yan dağınık saçlannda hoşa giden bir özen ve bir bilgi göze çarpıyordu. Karşısındaki odaya yeni bir kiracının geldiğinin çoktan farkına vardığı belliydi. O anda onun penceresinin önünde olduğunu bildiği halde yemeyi sürdürüyor, yalnızca içerken, sanki karşısında biri varmış da onu selamlıyormuş gibi, şişeyi önüne doğru eğiyordu. İşini bitirince boş tabağı masanın bir köşesine itti, soma lambayla masayı, bütün ışık arkadaki geniş aynada yansılanacak biçimde duvarın dibine götürdü. Kalktı, bir koltukta üst üste duran renk renk karnaval giysilerini aynanın önünde denemeye koyuldu. Birini giyip birini çıkanyordu. Arkası dönük olduğu halde, yabancı adam onun aynadaki yansısını açıkça seyredebiliyordu. Bu giysilerle kendini beğendiği görülüyor, dişleri ve du- daklan parlayacak biçimde gülümsüyor, aynadaki hayaline övgü dolu selamlar yağdınyordu. Trajik ve bitkin bir duruma öykünmek için de kaşlannı çatıyordu. Bütün bunlari yaparken, yan gözle, aynada kendisini seyreden adamı kolluyordu. Karşısmda devinimsiz duran koyu varlık, umduğu alkışlan geciktirince, dayanamadı, büyük bir darbe hazırladı. Kırmızı kumaştan başına bir türban yaptı. Bu türbana parlak bir iğneyle bir balıkçıl tüyü iliştirdi. Doğrusu ya bu kırmızı türban sanşm kızı çok açmıştı. Kendi kendine derin bir beğenme selamı verdi. Ama karşıdaki sessizliğin sürüp gittiğini görünce sabn tükendi, hızlı hızlı pencereye doğru yürüdü, pencereyi açtı, çok dostça: "iyi

akşamlar dilerim, mösyö", dedi, "demek komşu olduk. Umarım beni geceleri uyutmayan sizden önceki kiracı gibi flüt çalmazsınız."

Yabancı:

"Güzel komşum," diye yanıt verdi, "korkmayın müzikten yana sizi hiç rahatsız etmem. Zaten ben kendim uykuda rahatsız edilmemeyi isteyen hasta bir adamım."

Genç kız sözcüğün üstüne basarak:

"Ya..." dedi, "hastasınız demek, bari zengin misiniz?"

"Hayır. Niçin sordunuz?"

"Hem hasta ,hem de yoksul ohnak korkunç bir şeydir de ondan. Peki kimsiniz öyleyse?"

"Adım Andrea Delfín. Brescia'da tutanak yazmanıydım. Burada bir noter yanında daha sakin bir iş arayacağım."

Bu yamt, genç kızın yeni tanıdığı kimseden umduğu şeyleri bir anda suya düşürdü. Düşünceli düşünceli boynundaki altın zincirle oynamaya başladı.

"Peki siz kimsiniz, güzel komşum?"

Andrea bu soruyu, yüzünün sert anlatımıyla çelişen tatlı bir sesle sormuştu: "Sizin dört bir yana övgüler saçan varlığınızın bu kadar yakınımda olması dertlerime bir avuntu olacak."

Genç kız, pek haklı olarak, beklediği bu sözler üzerine hoşnutluğunu açığa vurdu:

"Sizin için, uzaktan övgülerimi özlemenize izin veren Prenses Smeraldina olayım. Eğer beni başımda bu türbanla görürseniz, bunu sizinle söyleşmeye bir eğilim duyduğuma işaret sayın. Genç ve çekici olmama karşın bana dayanabilirsiniz."

Birdenbire, oynadığı rolden vazgeçerek:

"Ama şunu hiç unutmayın", diye sürdürdü, "hanımım kontes kendisi gömlek değiştirir gibi sık sık âşık değiştirdiği halde, berıim en küçük bir

gönül oyunuma göz yummaz. Gizlerini bilenleri olsun, fam de şambrlannı olsun, i- ki efendiye, hem kendisine hem de kanadı küçük tanrıçaya hizmet ettiklerini gördü mü, derhal kovarmış. Böyle buyruk altında yaşayıp sıkıntı çekmezdim; buradan çıkarlarım olmasaydı ve ara sıra karşıda bana biraz âşık olan uslu bir yabancı oturmasaydı..."

Andrea kuru bir edayla:

"Hanımının şimdiki âşığı kim?" diye kızın sözünü kesti, "yüksek sınıftan soyluları kabul eder mi? Yabancı devlet temsilcileri gelip giderler mi?"

Smeraldina:

"Onlar, çoğunlukla maskeyla gelirler", diye yanıt verdi. "Ama benim bildiğime göre en çok genç Gritti gözde... Hizmetine girdiği günden bu yana asla hiç kimseye nasip olmayan övgüleri ona yağdırıyor. Hatta kendisine gülünç bir biçimde kur yapan Avusturya temsilcisinden çok... Siz kontesimi tammıyor musunuz? Ne kadar güzeldir bilseniz!"

"Dedim ya, ben bir yabancıyım, onu nereden tanıyayım?"

Genç kız kurnaz bir tavırla:

"Daha otuzuna basmadığı halde o kadar çok boyanır ki", dedi.' "Onu görmek isterseniz ondan kolay he var? Sizin pencerenizden benimkine bir tahta uzatmak yeter... Usulcacık bü yana geçersiniz, sizi öyle bir yèré götürürüm ki, kendinizi göstermeden'oriüböl bol seyredebilirsiniz. İnsan bir komşu için neler yapmaz. Ama artık iyi geceler, beni çağırıyorlar. "

"İyi geceler Smeraldina."

Genç kız pencereyi kapatıp perdeyi sıkı sıkı düzeltirken: "Yoksul ye hasta...", diye mırıldanıyordu. "Can sıkıntısını gidermek için şimdilik çök bile."

Yabancı adam da pencereyi kapattı. Ağır adımlarla odada bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı: "İyi bir kız", diyordu kendi kendine, "tam zamanında karşıma çıktı. İşler ters giderse ondan da yararlanabilirim." Bunu söylerken yüzünün anlatımı bir gönül oyununa girmekten başka şeyler düşündüğünü gösteriyordu.

Valizini açtı. İçinde pek az çamaşn ve birkaç dua kitabı vardı. Bunları çıkardı, duvardaki dolaba yerleştirdi. O sırada kitaplardan biri yere düştü, taş döşemede boğuk bir ses yükseldi. Hemen ışığı söndürdü, kapıyı sürmeledi. Sme- raldina'nın lambasından süzülen ışıktan yararlanarak el yordamıyla, döşemeyi esaslı bir biçimde incelemeye koyuldu. Biraz uğraştıktan soma, harçsız amâ ustaca döşenmiş dört köşe taşı kaldırmayı becerdi. Taşın altında, bir el boyu derinlikte, bir ayak boyu genişliğinde dört köşe bir delik belirdi. Çabucak mantosunu çıkarıp bir yana fırlattı. Belinden, birçok gözü olan ağır, meşin bir kuşağı çözdü. Deliğe güzelce yerleştirdi. Sonra birden durakladı: "Hayır", dedi, "bu bir tuzak olabilir. Polisin böyle kiralık evlerde, gizli tertibat alıp sonra araştırma yaparken, eliyle koymuş gibi, hangi kapıyı çaldıkları ilk kez görülmüş bir şey değildir. Burası güvenmek için fazla çekici". Taş levhayı yine yerine yerleştirdi. Gizli şeyleri için daha güvenli bir yer aramalıydı. Çıkmaz sokağa bakan pencerenin demir parmaklığı vardı, demir çubukların arasından el geçebiliyordu. Pencereyi açtı, elini sokarak dış duvarı yoklamaya başladı. Hemen pervazın altında, vaktiyle yarasalara yuva olduğu anlaşılan bir delik buldu. Aşağıdan kimse, bu deliğin farkına varamazdı. Yukardan da pervaz kapatıyordu. Gürültü çıkarmadan, hançerinin ucuyla harçları ve taşlan çıkardı, deliği genişletti. Enli kuşağın rahat rahat sığabileceği biçimde oymayı beterdi. Bu işi görünceye kadar soğuk terler dökmüştü. Bir meşin parçasının ya da tokanın dışanya sarkıp sarkmadığını iyice anlamak için eliyle bir daha yokladı. Sonra pencereyi kapattı. Aradan bir saat daha geçti. Soyunmadan yatağa uzandı, derin bir uykuya daldı.

Alnında üvezler cirit atıyordu. Dışanda gece kuşlan, gizli şeylerin saklı olduğu deliğin çevresinde meraklı meraklı dönüp dolaşıyorlardı. Uyuyan adamın dudaklan öyle kilitlenmişçesine birbirine geçmişti ki, düşünde bile, gizlerinden bir sözcük edeceğe benzemiyordu.

Aynı gece Verona'da bir adam sakin sakin yanan lambasının ışığında oturuyordu. Pencere kepenklerini ve ka-. pıyı özenle kapadıktan soma koynundan bir mektup çıkardı. Bu mektup kendisine o gün akşam karanlığında amîi- tiyatro yakınlannda dolaşırken dilenen bir rahip tarafından gizlice uzatılmıştı. Zarfın üstünde adres yoktu. Mektubun gerçek sahibini nereden bilip verebileceği sorusuna rahip şu yolda yanıt vermişti: "Verona'da bir çocuk bile nasıl babasını tanırsa, Angelo Ouerini'yi de öylece tanır." işte bu yanıt üzerine haberci oraya gitmişti.

Yıkımında bile kendisim izleyen saygı yüzünden izlenmesi gevşek tutulan sürgün, mektubu gözcülerin gözünden kaçırabilmiş, kimse farkına varmadan eve getirmişti. Şimdi evin önünde devriye gezen nöbetçinin sessizliği bozan ayak sesleri duyulurken şu satırları okuyordu:

"Angelo Querini,

"Doğrusu size rasladığım ve söyle bir tanıştırıldığım saati anımsayacağınızı umamam. Çünkü araya birçok o- lay girdi.

"Biz Frivoli'deki çiftliğimizde, dingin bir kır yaşamı içinde yetiştik. Anamız babamız öldükten sonra ben kız kardeşlerimden ve küçük erkek kardeşimden ayrıldım. Çok geçmeden de Venedik'in insanı baştan çıkaran burgacı beni içine çekti. İşte o günlerdeydi. Morosini Konağı 'nda sizinle tanıştırıldım. Biz gençleri teker teker süzdünüz. Venedik'in geleceğini omuzlarında taşıyacak kuşak bu mu diyen bir bakışınız vardı, o bakışı hâlâ üstümde duyumsa- rım. Size adımı söylediler. Konuşmayı, farkına vardırmak- sızın, atalarımın bir hayli hizmet ettiği devletin onurlu geçmişi üzerine sürüklediniz. Bu konuşmadan sonra, o güne kadar bir kez bile göz atmadığım bir kitabı, yurdumun tarihini, gece gündüz okumaya koyuldum. Bunun sonucu şu oldu: Bir zamanlar karalara, denizlere egemen olan, ama bugün dışarıda olduğu kadar içerde de uğursuz ve zorba bir yönetimin kölesi bulunan kentten, dehşet ve nefret duyarak, sonsuza değin ayrılmam.

"Başkent Venedik'te, yönetimi elinde tutanların Terraferma soylularına nasıl bir kıskançlıkla baktıklarını bilirsiniz. Cumhuriyete hizmet etmenin bir onur sayıldığı dönemde bile, Venedik'in anayurttan kopup ayrılması korkusu her zaman vardı, işte bu korku, birtakım suçların ve kaçınılmaz yıkımların Venedik'i dünya yüzünde değişikliğe

uğrattığı şu sıralarda hile ve cinayetlerin kaynağı oldu. "Hele benim kentimde gözümle gördüğüm sonuçlardan, Frìvoli soylularının özgürlük ve bağımsızlıklarını yok etmek için başvurulan akla gelmedik araçlardan, karşı koyanları bastırmak için gönderilen ve bir sürü genel afla kendi vicdanlarını cezadan sıyıran Bravi ordusundan hiç söz etmeyelim.

"Aileler arasına nasıl ayrılık sokulduğu, dostlukların nasıl zehirlendiği, nasıl en yakın kan kardeşlerinin kucağında hıyanet ve desise

satın almaya uğraşıldığı: Bütün bunlar herhalde, sizce çoktandır biliniyordun

"Biraz gevşek davranmam yüzünden Venedik'te uyandırdığım izlenim, benim de günün birinde tehlikeli olabileceğim kuşkusundan beni uzun zaman koruyamayacaktı. Kız kardeşimle evlenmek isteyen soylu bir Alman'a bu konuda izin vermesi için başvurduğum hükümet bunu geri çevirdi. Benim de, erkek kardeşimin de Almanlarla anlaştığımız yargısına varıldı ve cezalandırılmamız kararlaştırıldı.

"ti valisine karşı, bizim de imzamızı taşıyan, bir şikayet dilekçesi, engizisyon mahkemesine, kancayı bize takma fırsatını sağladı.

"Erkek kardeşim Sorguya çekilmek üzere Venedik'e çağrıldı. Kâh gözdağı vererek, kâh çekici, önerilerle onu haftalarca itirafta bulunmaya zorladılar. Yaptığı işi saklamasına gereksinimi yoktu; çünkü haklıydı, zaten hükümete karşı bir girişimde bulunmadığımız için itiraf edecek bir şeyi de yoktu. Sonunda onu özgür bırakmak zorunda kaldılar. Ama bağışlamaya da hiç niyetleri yoktu.

"Kardeşime, yeni bir kuşku uyandırmaması için, Venedik'ten hemen uzaklaşmamasını yazdım. Bir iki ay daha birbirimize özlem duymaya razıydık. Sonunda geldi; ama gelişinden birkaç gün sonra da onu sonsuza değin yitirdik. Yemeğe çağrılı olduğu görkemli bir konakta, yemeğine konan yavaş etkili bir zehirle zehirlenmişti. Daha mezarına taşı dikilmeden il valisi kız kardeşimle evlenmek istedi. Kardeşim bu öneriyi öfke ve nefretle geri çevirdi. O acıyla ağzından, engizisyon mahkemesinin salonlarına kadar yankılanan sözler kaçırdı.

"Ülkenin durumunu düzeltmek için Frivoli soyluları yeni bir atılımda bulunmak üzere görüşmelere başladılar. Bir sonuç alınamayacağından emin olduğum bu toplantılara gitmedim. Ama cumhuriyet efendilerinin kara vicdanı gözünü bana dikmişti. Yüreğinin ta derinliğinden vurulan, öcü alınacak bir erkek kardeşi olan bana. Parayla satın alınmış bir sürü Bravi, geceleyin kırdaki köşkümüzü bastı. Yanımda beni korumak üzere yalnızca uşaklarım vardı. Alçaklar bizim nasıl iyi silahlanmış olduğumuzu, kendimizi ucuza satmamaya karar verdiğimizi anlayınca, köşkü dört bir yanından ateşe verdiler. Adamlarımla ve elinde tabancasıyla aramızda bulunan kız

kardeşimle birlikte umutsuz bir saldırıda bulunduk. Alnıma yediğim bir darbe, beni baygın olarak yere serdi.

"Sabahleyin kendime gelebildim. Çevremde bir yığın yıkıntı vardı, tek canlı varlık görünmüyordu. Kız kardeşim alevler içinde kül olmuştu. Sadık uşaklarımdan kimi vurulmuş, kimi köşkle birlikte yanıp gitmişti.

"Saatlerce tüten yıkıntının yanında yatmışım. Geleceğim demek olan o boş hiçliğe bakıyordum. Aşağıda, koyaktan köylülerin yaklaştığını görünce bütün gücümü topla- yarakyerimden fırladım. Artık bir şey biliyordum: Yaşadığımı sandıkları sürece bir düşman sayılacağım ve her yerde izleneceğim. Yanı başımda tütmekte olan mezar, benim de adamlarımla birlikte yandığım kanısını uyandıracak kadar genişti. Bundan kimse kuşku duyamazdı. Köşkün bulunduğu kayalığın üzerinde ne yapacağımı bilmeden dolaşırken gözüme uşaklarımdan birinin cüzdanı ilişti. Bu adam Brescia'da doğmuş, dünyayı dolaşmış bir adamdı. Cüzdanın içinde belgeleri duruyordu. Her olasılığa karşı bu kâğıtları cebime yerleştirdim, sık kayın ormanında koşmaya başladım. Beni tanıyacak kimseye raslamadım. Bulanık orman gölüne bitkin bir halde eğildiğim zaman, aldığım biçimin beni ele vermeyeceğini gördüm; saçlarım bir gecede ağarmıştı; yüzümün çizgileri birçok yıl daha yaşlanmıştı. Brescia'ya geldiğim zaman hiç güçlük çekmeden kendimi uşağımmış gibi gösterdim. Çünkü uşağım Bres- cia'dan küçükken ayrılmıştı ve orada hısım akrabası yoktu. Beş yıl gölgesinden korkan bir cani gibi yaşadım, insanlardan kaçtım. Benliğime bir uyuşukluk çökmüştü. Sanki beni yere seren o darbe içimdeki istenç organını alıp götürmüştü.

"Ama bu organın büsbütün yok olmayıp geçici bir süre için çalışamaz duruma girdiğim, mahkemeye karşı ko- yuşunuzu duyduğum zaman anladım. Beni gençleştiren, bana yaşama gücü bilincini yeniden veren ateşli bir çabayla Venedik haberlerini izliyordum. Mertçe yiğitliğinizin boşa gittiğini öğrenince, yine o eski uyuşuk boyuneğişime gömüldüm. Bu olayı izleyen andaysa duygularımdan birdenbire bir ateş akımının geçtiğini duyumsadım, bu kez kararım kesindi, sizin apaçık hukuk ve yasa yolunda tamamlayamadığımız yapıtı, zorunlu bir şiddet ve korkunç bir haklı direniş yolunda görünmeyen yargıcın silahıyla değerli yurdumun kurtuluşu adına yapma kararı. O zamandan bu yana durup dinlenmeden kafamı bu karar üzerinde işlettim ve amacımı haklı buldum. Beni elime silah almaya

yönelten şey ne birtakım kişilere karşı duyduğum kin, ne çekilen azap ve acıdan dolayı bir öç alma isteği, ne de sevdiğim insanların başına gelen acılar yüzünden duyduğum haklı üzüntüydü. Kutsal bir inançla diyordum ki, beni zorbalara karşı harekete getiren şey, köleliğe mahkûm edilmiş bir ulusun önüne bir kurtarıcı olarak atılmak ve yargıcın elinin yetişemediği haksız güçler için öteden beri özgür bir ulusun tüm istenciyle veregeldiği kararı tek başıma uygulama istencimdi. Bu ne bencillik, ne de bir ün hırsıydı. Bu, hiçbir girişimde bulunmayan bir gençliğin ba- nayüklediği, MorosiniKonağı'ndaki bakışınızın beni böyle davranmak yolunda uyardığı bir borçtu. Korumasına sığınarak savaşıma giriştiğim Tanrı, benden aldığı her şeye karşılık kurtarılmış bir Venedik'te sizin bir kez daha elinizi sıkmak iyiliğini esirgemesin. Artık ondan sonra hiçbir dost eli sıkmayacak olan o katil eli işini görecek olan bu el, yalnızlığa yargılıdır ve insanların başlarından kaçma- lıdır. Girişeceğim savaşımda başarı gösteremezsem, bana göre en çok önemi olan kimse bilir ki, kendisinden daha genç bir kuşakta Venedik için ölmesini bilen erkekler büsbütün yok değildir.

"Bu mektubu size güvenilir bir adam getirecektir. Cumhuriyetin günahlarını oruçla, duayla çıkarmak, dile getirmek için, engizisyon yazmanı giysisini bir papaz cübbesiyle değiştirmiş bir adam. Bu mektubu yakın. Tanrı uzun ömürler versin. Candiano."

Sürgün mektubu bitirince, yıkım haberleriyle dolu sayfaların verdiği üzüntüyle bir saat kadar öylece oturdu. Sabaha kadar gözünü kırpmadan, huzursuz bir durumda, odada bir aşağı bir yukarı dolaştı. Öte yandan haklı davasının tek savunucusu Tamı olan bir kimse diye dinlediği karayazılı, çoktan uyumuştu.

Ertesi gün De la Cortesia Sokağı'nın vakitsiz konuğu tam zamanında uyandı. Marietta'nın avluda neşeyle şarkı söylemesi onun biraz uyumasına engel olmayacaktı. Ama annenin kızını susturmak için yüksek sesle azarlaması, değil uyuyan bir adamı, bir ölüyü bile yerinden zıplatabilir- di; eğer evde başka kiracılar da olsaydı, hepsi tedirgin olur, soluğu sokakta alırlardı.

Andrea, ev sahibinin merdiven basamağmdaki yerinde, Brescia'da bir dostunun salık verdiği bir iki noter ve avukatın yerlerini öğreninceye kadar kaldı. İstediği şeyleri öğrenince, ne dul kadının sağlığına karşı gösterdiği candan ilgi, ne de Marietta'nın başına taktığı kurdele onu evde daha fazla

alıkoyabildi. Saf kadın, bir zamanlar kiracıları kızma karşı bir yakınlık göstermeye kalktılar mı boşuna kızar, engel olmaya çalışndı. Şimdi de bu yabancının, kızını, o sevgili yaratığı, gözbebeğini umursamayışı ona pek tuhaf görünüyordu. Adamın ak saçları bu garip görmezliği yeter derecede açıklayamazdı. Onun herhalde gizli bir derdi vardı ya da taze bir varlığı görmekten acı duyacak kadar hastaydı. Ama yabancı dimdik ve çabuk adımlarla yürüyordu. Göğsü o kadar geniş ve kabarıktı ki, sözünü ettiği hastalık olsa olsa içinin ta derinliklerinde olabilirdi. Yüzünün rengi de kuşku uyandırmıyordu. Venedik caddelerinde yürürken bazı kadınların beğenen bakışlarını üstüne çekiyordu. Marietta da üst katın bir penceresinden ona pek de öyle ilgisizce bakmamıştı.

Ama o, kendi içine kapanmış, işlerinin peşinde koşuyordu. Bayan Giovanna'ya uzun uzun yol sormuştu. Kadın yabancıyı "sora sora Bağdat bile bulunur" yollu avutmaya çalışmıştı. Ama yabancı Venedik'in dar sokaklarında ve kanallarında kimseye bir şey sormadan artık kolaylıkla yolunu buluyordu. Avukatları ziyareti birkaç saat sürdü. Bres- cia'dan bir meslektaşının verdiği salık mektubuna pek kulak asan olmamıştı. Avukatların yanma gayet kibirsiz, gönülsüz girdiği halde yine de kuşku uyandırıyordu. Aradığı işin yeteneğinin çok altında bir iş olduğu alnındaki kırışıklıkların yüzüne verdiği görkem, herhalde keskin görüşlü bir adamın gözünden kaçmıyordu. Sonunda Marce- ria Sokağı'nın bir köşesinde oturan, bir yandan da her tür kaçak işi yaptığı anlaşılan bir notere geldi. Bu noterin yanında çok alçakgönüllü bir aylıkla bir yazmanlık buldu. Şimdilik denenecekti. İşe başlamak konusundaki aceleci tavrı, yaşamını kurtarabilmek için alacağı ücret üzerine pazarlığa girişmeden verilecek her şeye boyun eğer yoksul düşmüş bir soylu izlenimi uyandırıyordu.

Andrea'ninsa, hayli çaba pahasına elde ettiği bu başarıdan hoşnut olduğu her halinden belliydi. Öğle olmuştu. Karnını doyurmak üzere en yakm meyhaneye daldı. Uzun ve örtüsüz masaların kenarlarına sıralanmış aşağı sınıftan müşteriler, çok kötü yemeklerini, ara sıra bulanık bir kadeh şarapla tat katmaya çalışarak yiyorlardı. Kapının yanında bir köşeye ilişti, biraz bozulmuş balığı, hiç yakınmadan atıştırmaya başladı: Fakat şaraptan bir parça tattıktan soma içmekten vazgeçti. Tam hesabı istemek üzereyken, masa arkadaşının kendisine nezaketle bir şey söylediğini gördü. O zamana kadar farkına varmadığı adamın önünde yarım şişe şarap duruyordu. Bir şey yemiyor, ara sıra yüzünü gözünü buruşturarak bir yudum şarap içiyordu.

Yorgunluktan ağırlaşan göz kapaklarının arasından keskin bakışlarını, karanlık meyhanede gezdirdikten soma, bizim Brescialımıza ilgiyle dikmişti. Andrea ise onda bir olağanüstülük bulmamıştı. Bu, otuz yaşlarında, san dalgalı saçlı, siyah Venedik giyimiyle Yahudi aslını ele veren bir adamdı. Kulaklannda ağır altın küpeler, ayakkabılannda da büyük san yakuttan tokalar vardı; yakalığı buruşmuş- tu, kirliydi. İyi bir yünlü kumaştan dikilmiş uzun ceketi haftalardır ütü yüzü görmemişti.

Adam Andrea'ya doğru yavaşça eğilerek:

"Şarap hoşunuza gitmedi mi bayım?" diye sordu " Hali vakti yerinde, konumu iyi olan konukların hiç ayak atmadıklan bu yere herhalde yanlışlıkla girdiniz?"

Andrea salt yamt vermiş olmak için kendini zorladı, soma gayet sakin:

"Böyle söylüyorsunuz ama," dedi, "benim memleketimin neresi olduğunu nereden biliyorsunuz?"

"Yemek yiyişiniz, şu anda bulunduğunuzdan bambaşka bir toplumda yaşamaya alışık olduğunuzu gösteriyor." Andrea ona öylesine sert baktı ki, öbürünün işkilli bakışları derhal önüne eğildi. Ama o anda Andrea'nın içinden bu senli benli adama teklifsizce bir yamt vermek geçti: "Siz", dedi, "bir insan sarrafısınız. Doğrusu, daha iyi günler gördüğüm, katıksız şarap içtiğim gözünüzden kaçmadı. Bir küçük kentsoylunun oğlu olduğum ve diploma alamadan üstün körü bir hukuk öğrenimi gördüğüm halde, yüksek sosyeteye de girdiğim oldu. Ama işler bir ters döndü, babam iflas etti, yoksul düştüm. Yoksul bir mahkeme yazmanı ve avukat yamağının bu meyhanede bulunduğundan daha iyisini istemeye hakkı yoktur herhalde." Öbürü hoşnut bir gülümsemeyle:

"Eğitim görmüş bir adamın başkalarından saygı beklemeye her zaman hakkı vardır. Size bir hizmetim dokunursa, kendimi mutlu sayacağım. Çünkü yaşamımda hep bilgin insanlarla düşüp kalkmak için çalıştan. Yaptığım birçok işte bu gibi insanlara yaklaşma fırsatım pek de ender elde etmedim. Efendimiz buradakinden daha iyi bir kadeh şarap içme önerime yanıt verirlerse..."

Andrea kayıtsız bir tavırla:

"Daha iyi bir şarabın parasmı ödeyemem" diye yanıt verdi.

"Buranın yabancısı olduğunu sandığım yüksek kişiliğinize Venedik konukseverliğini göstermeyi bir onur sayarım. Venedik'i iyi bildiğim ve biraz da param olduğu için size yararlı olabilirsem..."

Andrea tam kaçamak bir yamt vermeye hazırlanırken, köşede, tezgahtaki kel kafalı meyhanecinin heyecanla kendisine gelmesini işaret ettiğini gördü. Esnaftan, sebze satan kadınlardan, yankesicilerden oluşan müşterilerden bazılarının gizli işaretlerle, açıkça söylemeye cesaret edilemeyecek bir şeyi haber vermek istedikleri görülüyordu. Bu nazik çağrıya yanıt vermeden önce hesabı ödeme bahanesiyle yerinden kalktı ve yüksek sesle meyhaneciye hesabı sordu.

iyi yürekli yaşlı adam yavaşça:

"Kendinizi iyi kollayın bayım," dedi, "tehlikeli bir adamla karşı karşıyasınız. Engizisyon yargıçları, buraya girip çıkan yabancıların gizlerini öğrenmek için kendisine para verirler. Görmüyor musunuz, onun oturduğu köşede in cin yok. Herkes onu tanır. Çoğu gitti azı kaldı, yakında kendini kapının dışında bulacak. Ama ibrahim'in Tanrısı onu koruyor. Nasıl başıma iş açmamak için ona göz yummak zorundaysam, size de tıpkı öyle katıksız şarap vermek zorundayım,"

Andrea yüksek sesle:

"Teşekkür ederim dostum", dedi, "şarabınız biraz bulanık ama insana yarar. Tanrıya emanet olun."

Yerine döndü, şapkasını aldı ve iyiliksever masa arkadaşına:

"Çıkalım bayım" dedi, soma sesini alçaltarak, "size burada pek de iyi gözle bakmıyorlar. Anladığıma göre sizi bir casus sanıyorlar, iyisi mi bu tanışıklığı başka bir yerde sürdürelim."

Bu sözler üzerine Yahudi sapsarı kesildi:

"Tanrı tanığım olsun ki" dedi, "beni iyi tanımıyorlar. Fakat onların böyle ihtiyatlı olmalarına da kızmaya hakkım yok. Çünkü Venedik'te Sinyoria'nın kulağı kesik köpekleri kum gibi kaynıyor."

Dar sokağa çıktıkları zaman:

"İşlerim" diye sürdürdü, "birçok kimseyle olan ilişkilerim dolayısıyla öyle yerlere girip çıkıyorum ki, sanki başkalarının gizleriyle uğraşıyormuşum izlenimi veriyor. Tanrı bana uzun ömür versin. Başkalarının gizlerinden bana ne. Borçlarımı ödesinler yeter. Arkalarından tek laf edersem köpekten aşağıyımdır."

"Ben de o düşüncedeyim Bay... Adınız neydi?" "Samuele."

"Evet, ben de o düşüncedeyim, Bay Samuele. Siz hü

kümetin iyiliği için yurttaşların planlarını, tasarılarını ortaya çıkaranlara, cumhuriyet yönetimine karşı hazırlanan suikastları zararı dokunacak duruma gelmeden açıklayanlara karşı pek de iyi gözle bakmıyorsunuz."

Yahudi olduğu yerde durakladı, Andrea'nın kolundan yakalayarak yüzüne baktı:

"Sizi", dedi, "hemen tanımalıydım. Sizin o düşük meyhaneye rasgele düşmediğinizi, kişiliğinizde bir meslektaşı selamladığınım farkına varmalıydım. Ne zamandan beri görevdesiniz?"

"Ben mi, umuyorum, yarından soma..."

"Amma da yaptınız, yoksa alay mı ediyorsunuz benimle?"

"Ne ilgisi var, canım. Yakın bir zamanda aranıza karışmak, belli başlı isteğimdir. Size az önce de söylediğim gibi, durumum kötü. Nitekim Venedik'e bunu düzeltmek için geldim. Bir noterin yanında bulduğum yazmanlıktan alacağım ücret, herhalde şansımdan ve azıcık da olsa var olan aklımdan umduğum ölçüde değil. Venedik güzel bir kent. Zevk ve safa kenti. Ama rasladığım yosmanın gülüşünde bana hep yoksulluğumu anımsatan, hani o altının yere düştüğü zaman çıkardığı sesi duyuyorum. Bana kalırsa bu uzun boylu sürüp gidemez."

Yahudi düşünceli düşünceli:

"Bana karşı gösterdiğiniz güven, doğrusu benim için bir onurdur", dedi, "ama size şunu söyleyeyim ki, bizim efendilerin, böyle dışardan

gelenleri, denemeden, biraz önüne arkasına bakmadan hizmetlerine almak hoşlarına gitmez. O gün gelip çatrncaya kadar size biraz para yardımı yapabilirsem... Dostlarımdan az faiz alırım."

Andrea:

"Teşekkür ederim Bay Samuele" diye yanıt verdi, "can ve gönülden istediğim koruyuculuğunuz benim için paradan daha değerlidir. İşte burada oturuyorum. Size içeri buyurun diyemiyorum; çünkü yeni patronumdan kucak dolusu iş getirdim. Adım Andrea Delfin. Hatırdan çıkarmayın. Beni hizmete almaya karar verdikleri gün... Andrea Delfin. De la Cortesia Sokağı."

Garip dostunun elini sıkıp eve girdi.

Yahudi bir süre evin önünde durdu. Evi ve çevresini dikkatle gözden geçirdi. Kendi kendine mırıldanışından kafasından kurnaz ve kuşkucu bir düşüncenin geçtiği ve Bres- cialının deneme süresinden pek o kadar da çabuk temize çıkamayacağı anlaşılıyordu.

Andrea merdivenlerden çıkarken, Bayan Giovanna'nın sorusuna yanıt vermeden elinden kurtulamadı. Bulduğu işin bu kadar önemsiz bir iş oluşuna canı sıkılmıştı. Bu işten vazgeçip daha çıkarlı ve daha onurlu bir iş bulmadıkça içi rahat etmeyecekmiş.

Andrea başını salladı ve ciddi bir tavırla:

"Üç günlük ömre bu bile çok," dedi.

Kadın:

"Neler söylüyorsunuz" diye çıkıştı, "iyi olam kabul etmek, kötüyü uzaklaştırmak gerekir. İnsanoğluna yakışanı budur. İnsan bal yiyince yutkunur, zehir içince tükürür. Bakın, dışarıdaki havayı görmüyor musunuz? Alanda çalgılar çalıyorken, güzel, zengin, kibar ne varsa hepsi Mar- kus Alanı'nda bir aşağı bir yukarı boy gösterirken, şimdiden eve dönmeye utanın doğrusu. Sizin yeriniz orasıdır Bay Andrea, kapalı oda değil."

"Ben ne güzel, ne zengin, ne de kibarım, Bayan Gi- ovanna."

Kadın heyecanlanarak:

"Bu canım dünyada yaşamaktan zevk duymuyor musunuz?" dedi ve gözleriyle çevresinde Marietta'yı aradı. "Yoksa aşk hastası mısınız?"

"Ne gezer Bayan Giovanna."

"Yoksa neşeli olmayı bir günah mı sayıyorsunuz? Yukarıda masanızda bir kitapçık gördüm. Evime, böyle insanın ruhunu yükselten bir kitap getiren ilk kiracı siz olduğunuz için söylüyorum. Bugünün gençliği şöyle düşünüyor: Pervasız yaşayıp sofu ölmek, şeytana külahını ters giydirmek demektir. Yoksa Noel zamanı damdaki serçeler bile perhiz yapar."

Andrea gülümseyerek:

"Sevgili bayan" dedi, "benim için kendinizi fazla üzüyorsunuz. Artık benden geçmiş. Benim en rahat zamanım işimin başında olduğum zamandır. Siz bana bir yazı takımıyla bir iki yaprak kâğıt sağlarsanız, büyük iyilik etmiş olursunuz."

Az sonra Marietta, istediği şeyleri odasına getirmişti. Andrea pencerenin önünde kımıltısız oturuyor, önüne bakıyordu. Marietta akşam olup da şamdanını getirdiği zaman da onu aynı durumda buldu. Marietta'nın, yemek için ne istediği sorusuna, "yalnızca ekmek ve şarap" diye yanıt vermişti. Marietta, üvezlerin onu rahatsız edip etmediğini, yine tütsü yapılmasını isteyip istemediğini sormaya cesaret edemedi. Merdiven sahanlığında annesinin yanında otururken: "Anneciğim" diyordu, "artık bir daha onun yanma gitmem. Bakışları tıpkı San Stefano Kilisesi'ndeki şehidin bakışlarına benziyor. Bana baktığı zaman içimdeki gülme isteği sönüveriyor."

Marietta birkaç saat soma oraya girseydi, acaba ne derdi?

Kanal karanlığa gömüldüğü zaman, Andrea pencereden karşıdaki odahizmetçisiyle konuşuyor, gözlerine zevk sahibi bir adamın bakışlarındaki anlatımı vermek için kendini zorluyordu:

"Güzel Smeraldina" diyordu, "seni yeniden görebilmek için saatleri iple çektim. Gündüz bir kuyumcunun önünden geçiyordum, birdenbire aklıma sen geldin. Bir gün şu pencere yoluyla ayaklarının önüne düşebilme umuduyla sana filigrandan bir iğne aldım. Elbette senin için önemsiz bir

şey; ama ne de olsa türbanındaki iğneden daha sahici. Pencereyi aç da atayım."

Genç kız gülerek:

"Çok kibarsınız" dedi, "kâğıda sarılmış olan armağanı iki eliyle kaptı. "Ay ne güzel şey, doğrusu çok naziksiniz. Oysa yoksul olduğunuzu söylüyordunuz. Biliyor musunuz, bugün biraz sevinmeye gereksinmem vardı. Sormayin neler geldi başıma. Kontesin bütün tersliği üstünde. Gözdesi, senatörün oğlu genç Gritti ortalarda yok. Evine adam yollandı: Evinde de yokmuş. Mahkemenin onu gizlice yakalatıp gözaltına aldırdığı sanılıyor. Kontes zıvanadan çıktı. Yanma kimseyi kabul etmiyor. Sedirin üzerine uzanmış, deli gibi ağlıyor. Kendisini avutmaya çalıştım. Beni de dövdü."

"Neyle suçlandığım biliyor musun?"

"Hiç... Hiçbir şey... Eğer onun kafasında hükümete karşı en küçük bir şey varsa, kırk yıl evde kalmaya, satıl- mamaya razıyım. Hey Tamım, yaşı daha yirmi üç. Yüreğinde oyunla kontesten başka bir şey de yoktur. Fakat o engizisyon efendileri, en güçlü boğazı sıkmak için, bir örümcek ağından en güçlü urganı yapmasını bilirler. Kim bilir, belki de bu işin asıl hedefi senatördür."

Andrea yavaşça:

"Kentin ileri gelenleri hakkında daha sakınmalı konuş.

Bilgin babaların başa geçirdiklerine, çılgın torunların dil uzatmaya hakkı yoktur" dedi.

Genç kız karşısındakinin ciddi konuştuğunu sanarak yüzüne baktı. Bu yüzdeki anlatımın gizini çözmek pek de kolay bir iş değildi.

"Çekilin" dedi, "siz hemen ciddileşiyorsunuz. Bu da benim hoşuma gitmez. Daha şuraya geleli iki gün oldu. Elbette bu efendilere karşı saygı beslersiniz. Davulun sesi uzaktan kulağa hoş gelirmiş. Uzaktan, şuradan buradan duyduğunuz şeylerle gözünüzde saygıdeğer bir adam olarak canlanan o kanlı yargıçlara, o cellatlara saygı gösteriyorsunuz. Ama ben bilirim onları, kaç kez yakından gördüm; faro masasında, kontesim kasadayken. Nasıl diyeyim, onlar da tıpkı sizin, bizim gibi adamlar."

"Olabilir yavrucuğum; ama yönetim onların elinde. Benim gibi zavallı bir yurttaşın böyle açık pencere önünde tehlikeli sözler söylemesi pek akıl kârı bir iş değildir. Yerin kulağı var. Bizim, Venedik'in soyut adaletini böyle bir sürü ölümlü insandan saydığımız, birtakım kötü insanların kulağına giderse, sevgili Smeraldinacığım, güzelliğinin büyüsü seni korur, ama benim hani o hepimizin bildiği su yolunu boyladığımın resmidir. Ya da hiç değilse sualtı zindanlarında veya kurşun dam altmda De la Cortesia Sokağı'ndaki yerimden çok daha alçakgönüllü bir hücreye sokulurum." '

Genç kız:

"Burada aklınıza geleni söyleyebilirsiniz" dedi, "kanala bakan pek az pencere vardır. Hele bu saatten soma in cin top oynar. Sizin yandaki duvar da bomboştur. Çünkü hali vakti yerinde olan, şu aşağıdaki bulanık çirkefi sürekli karşısında görmek istemez. Ha, size bir şey söyleyeyim mi: Bir saatçikburaya geçsenize. Herhalde şöyle karşı karşıya oturup söyleşmek daha rahattır. Bir kadehçik iyi Za- mos muskatı şarabı ve bir parti taro, kontesten yediğim tokatlardan soma, hani yok mu, bire bir gelecek."

Andrea yanıt verdi:

"Seve seve gelirdim; ama başımıza bir iş açmayalım. Ev sahibim gece yansı beni kolay kolay içeri almazmış."

Genç kız:

"Hayır hayır" diye güldü, "öyle dolambaçlı yollardan gitmeye gerek yok. Burada bir tahta var, kolayca bir köprü kurabiliriz. İnsan kanalın üstünde kollarını birbirine ka- vuşturabilir de ne diye ayakla olmasın? Yoksa safranız mı kabanr?"

"Hayır güzelim, bir saniye, şimdi hazırlanırım."

Andrea mumu söndürdü. Kapıyı sürmeledi. Evdeki- lerin uyuyup uyumadığını anlamak için evi dinledi. Sonra pencerenin önüne.geldi. Smeraldina'nın köprü kurma konusunda deneyimli olduğu anlaşılıyordu. Tahta genişti, birkaç saniye içinde sağlam kanal patikası kurulmuştu. Tahta iki başından pervazların üzerine sımsıkı yerleştirilmişti. Genişliği tam bir adamın geçmesine yarayacak kadardı. Genç kız karşıda duruyor, ona neşeli neşeli el sallıyordu. Andrea çabucak pervaza çıktı, derinliğe hızlı bir göz

atarak ölçtükten sonra, bir tek sakin adımla öbür pencereye vardı. Odaya atlaymca genç kız onu kollarıyla yakaladı. Dudaklarını, yanaklarını okşadı. Fakat Andrea utangaç bir adam tavrı takınmayı yeğledi. Sanki genç kızın yakınlığı ona saygı sınırına çekilme gereğini buyuruyordu. Bu durum, genç kızı şaşırtmıştı. Kalas yeniden içeri alındı. Genç kız dolaptan oyun kâğıtlarıyla bir şişe şarap çıkardı. Pencerenin önüne bir masa çekildi. Bu garip çift masa başına geçerek teklifsizce konuşmaya başladılar. Genç kızın başındaki türban, köprü kurulurken biraz yana kaymıştı. And- rea'nm armağanı olan filigran iğne göğsüne şık bir biçimde iliştirilmişti. Genç kız ikinci kadehi doldururken And- rea'ya yavaş içtiği, bir türlü açılmak bilmediği yolunda serzenişlerde bulundu. Bu sırada içerden şiddetli bir çıngırak sesi geldi. Genç kız öfkeyle elinden kartları fırlatarak:

"İşte bu hep böyle" dedi, "bir saat rahat yüzü görmem. Daha demin, bugün kendi basma soyunacağını söyleyerek beni başından savdı. Şimdi de gecenin bu saatinde beni tedirgin ediyor. On dakikacık sabredin dostum, hemen dönerim."

Dışarı çıktı.

Andrea yalnız kalmaktan adeta hoşnuttu. Pencereden dışarı baktı. Kendi penceresiyle kanal arasındaki duvarı inceden inceye gözden geçirdi. Duvar olsa olsa yirmi ayak yüksekliktеydi. Kireç rutubetten dökülmüştü, çıplak taşlar gerektiğinde yukarı tırmanmaya uygun biçimde girintili çıkıntılıydı. Kızın penceresinin altında, bir gece önce de gördüğü gibi sudan küçük kapıya bir merdiven yükseliyordu. Yandaki kazığa dar bir gondol bağlanmıştı. Yanından ancak bir gondol geçebilirdi. Bütün bu gördüğü şeylerden hoşnut olduğu yüzünden okunuyordu. Kendi kendine, bundan iyisi can sağlığı, diye mırıldandı. Düşünceli düşünceli, evlerin dik ve penceresiz yakasında karanlığa gömülmüş akan kanala bakıyordu. İlerde hafif bir ışık gittikçe yaklaşıyordu. Az sonra kürek sesleri duyuldu. Bir gondol ağır ağır geliyordu. Derken su merdiveninin biraz ilerisinde durdu. Andrea gizlendiği yerde kendini göstermemek için sakınarak eğildi. Yan gözle bir adamın gon- doldan çıktığını ve merdivenin basamaklarına doğru yürüdüğünü gördü. Küçük kapının tokmağı üç kez sertçe vuruldu. Az sonra konağın alt katından bir ses duyuldu. Gelenin kim olduğu soruluyordu. Yanıt, "Yüksek Kurul adına açın" oldu. Kapının arkasındaki uşak bir an

kulak verdi, sonra kanala açılan kapı bu gece ziyaretçisinin arkasından kapandı.

Biraz sonra Smeraldina döndü. Başı açıktı, heyecandan yanakları alı al moru mor olmuştu, yavaşça:

"Duydunuz mu?" dedi, "Aman Tanrım, kontesimizi götürecekler. Ya suya atarlarya da boğarlar. Peki bana olan altı aylık borcunu kim ödeyecek?"

Andrea çabuk çabuk:

"için rahat olsun, yufka yürekli çocuk" dedi, "iyi yürekli dostların elbette seni ortada bırakmazlar. Bana bir iyilik yapmak ister misin? Beni Yüksek Kurul'un hanımından ne istediğini duyabileceğim bir yere götür. Neden saklayayım, ben de bütün yabancılar gibi biraz meraklıyım- dır. Üstelik belki sana da, kontesine de bir yararım dokunabilir. Çünkü bir noter yanında çalışıyorum. Bu işin sonu bir açık mahkemeye varrrsa,size hizmetlerimi sunabilirim."

Genç kız şöyle bir toplandı:

"Bu işi" dedi, "kolayca yapabilirim. Sizi götüreceğim yer çok güvenli bir yerdir. Bazen ben de orada saklanırdım. Öyle şeyler duyardım ki, kulaklarıma inanamazdım. Ama ya yakalanırsak?"

"Bütün sorumluluğu üzerime alıyorum, cicim. Buraya hangi yoldan geldiğimi kimse bilmeyecek. Baksana, işte üç italyan ahini. Bunu ne olur ne olmaz, belki bir daha birbirimizi göremeyiz de teşekkür fırsatım bulamam diye şimdiden veriyorum. Bak göreceksin, eğer işler yolunda giderse, elimde avucumda ne varsa onu senin gibi akıllı bir dostla paylaşacağım."

Genç kız altınları alıp hemen cebine attı. Çabuk kapıyı açtı, karanlık koridordan dışarıyı dinledi. Soma:

"Ayakkabılarını çıkar" diye fısıldadı, "elini ver bana, hiç korkmadan yürü ardımdan. Konakta kapıcıdan başka herkes uyuyor." Işığı söndürdü. Genç adamı elinden tutarak koridordan adeta süzüldü. Karanlık birkaç odadan geçtiler, soma Smeraldina karanlık, büyücek bir dans salonunun kapısını açtı. Konağm ön yüzündeki üç büyük pencereden salona bulanık

akşam ışığı doluyordu. Bir yanda çalgıcılara ayrılan bir yükselti vardı. Bu yükseltiye birkaç basamak merdivenle çıkılırdı. Genç kız:

"Aman, yavaş" diye uyardı kız onu, "merdiven biraz gıcırdar. Sizi yalnız bırakıyorum. Yukarıda tahta perdede bir yarık bulacaksınız. Öbür yanda olup biten her şeyi görüp işitebileceğiniz bir yarık. Ziyaretçi gidince gelir sizi alırım. Aman ben gelinceye kadar bir yere kıpırdamayın." Çıktı, gitti.

Andrea yalnız kalınca hiç duraksamadan birkaç basamak çıktı. Işık sızan dar yarığı buldu. Salon, bitişikteki odadan bir tahta perdeyle ayrılıyordu. Herhalde ailenin parlak dönemlerinde iki salon bir tek tören salonu olarak kullanılıyordu. Işık, kontesin yatağının önündeki masada duran ve duvardaki resimleri yer yer aydınlatan gümüş bir şamdandan yayılıyordu.

İçeriyi görmek için dizlerinin üstüne çömelmek zorunda kaldı. Böyle rahatsız oluyordu ama, duymaktan çok görmeye önem veren pek çok insan onun yerinde olmak isterdi. Oda hizmetçisi, kontesin çok boyandığını söylemekte yerden göğe kadar haklıydı. Ama o bu işi güzel görünmek için değil, salt modaya düşkünlüğünden yapıyordu. Arkasında, böyle hesapta olmayan gece ziyaretçilerini kabul etmeye pek de uygun olmayan bir giysi vardı. Ya^ tağm üstünde oturuyordu. Biraz kızıla çalan gür saçlarını sade bir biçimde kaldırmış, başının üstünde toplamıştı. Bir bakışta çok ağladığı belli olan gözleri, insanı hayran bırakacak kadar parlaktı. Dolgun ve uçuk yanaklarında hâlâ gözyaşlarının izi vardı. Karşıda koltukta oturan ve Andrea'ya sırtım çevirmiş olan adam, başmı hiç kıpırdatmaksızın dikkatle onu süzüyordu. Kontesin sesinde de yüzündeki o iğneleyici anlam vardı:

"O resmen verdiğiniz sözleri" diyordu, "açıkça ayaklar altına aldıktan sonra, insanların yüzüne bakmaya cesaret edişinize gerçekten şaşıyorum. Beni bu kadar acımasızca, düşmanca karşılayasmız diye mi bunca iyilik ettim size? Onu nereye görürdünüz, benim için çok değerli olan, koruyacağınıza kesin olarak söz verdiğiniz biricik dostumu? Eğer tutukevleriniz çok boşaldıysa, ondan başka kimse yok muydu dolduracak? Onda kuşkunuzu çeken ne buldunuz sanki? Söyleyin, cumhuriyete karşı nasıl bir suç işledi ki, benim için sürgünden daha az ağır olacak, yumuşak bir ceza verilmedi? Gönlümü ona kaptırdığımı, kılma dokunanın benim de düşmanım olacağını sizlerden gizlemedim ki... Onu bana geri getirin. Yoksa

sizlerle olan bütün bağlarımı sonsuza değin keserim. Venedik'ten ayrılır, dostumu sürüldüğü yerde arar bulurum. Siz de bu ihanetinizle, bu rezaletinizle, bir gün nelerden olduğunuzu... Ne dedim, size alet oldum..."

Adam:

"Sizin", dedi, "kaçmanızı önleyecek araçlarımız olduğunu, kaçsanız bile sığındığınızı sandığınız yerde sizi ortadan kaldıracak kadar kolumuzun her yere yetişebileceğini unutuyorsunuz galiba. Genç Gritti hak ettiği cezayı buldu. Kendisine yaptığımız uyarılara karşın Avusturya elçilik yazmanıyla, o birçok gizi bilen gençle ilişkilerini, gün geçtikçe sıkılaştırdı. Sizin de yeterince bildiğiniz gibi, Venedik yasaları, bu ve buna benzer ilgileri şiddetle yasaklar. Üstelik Angelio Querini'nin bir mektubu yakalandı ki, içinde bu delikanlıyı öven sözler vardı. Onun daha çok suç işlemesini önlemek için sürmemiz babaca bir önlemdi. Size-de neler borçlu olduğumuzu biliyoruz, Leöno- ra. Zaten buraya sizi olup biten şeyler hakkında aydınlatmak ve akıllı olduğunuz takdirde, bu işlerin düzeltimi yoluna nasıl gidilebileceği konusunda bazı şeylere işaret etmek için gönderildim."

Kontes sert bir tavırla;

"Sizden buyruk almaktan bıktım artık" dedi, "şu geçirdiğimiz gün bana kanıtladı ki, çıkarlarınızı korumak için yaptığım özverinin şükranla karşılanacağına; hatta en kaba aşağılamalardan ve yalvarmalardan uzak tutulacağıma inanmaya kalkarsam, bu inanç eninde sonunda benim başıma bir çorap örecektir. Size gereksinmem yok. Sizden bir şey istemiyorum. Artık dostla düşmanı aynı anlayışsızlıkla bir yana atan bu yüksek hükümetinizle aramdaki her şey bitmiştir."

Adam:

"Ne yazık ki", dedi "onların size gereksinimleri var. Sizden bir şey isteniyor. Yine ne yazık ki bu gereksinim yüzünden aramızda hiçbir şey bitemez. Anlamalısınız ki Leonora, sizin gibi cumhuriyetin birçok gizini bilen birine, yabancı ellere gitmek üzere izin vermemiz sakıncalıdır. Zamanm genel merakım düşünerek belki pek yakın bir gelecekte kendinizi anılarınızı yazmaya kaptırabilirsiniz. • Venedik'le siz ayrılmaz bir

bütünsünüz, yine barışmak için öyle dolambaçlı yollardan gitmeyecek kadar kadın heveslerinizin üstünde bir aklınız olduğunu birçok kez kanıtladınız."

Kontes gözlerinden yaşlar boşanarak hırsla:

"Sizinle barışmak mı" dedi, "aklımın köşesinden bile geçmez. Zaten bunu düşünmek neye yarar? Ben hiçbir işe yaramam artık. Zavallı Grittim yanımda olmadıkça en basit şeyleri bile düşünemiyorum."

"O yine sizin olacak ama hemen değil. Çünkü onun hemen geri gelmesi planlarımızı altüst eder."

Kontes ona yalvarırcasına baktı:

"Peki ama ne kadar sabredeceğim?" diye sordu. Adam:

"Bu, size bağlı bir şey" dedi, "o erdem kahramanı di

ye ün salan genç adamın ayaklarınıza kapanması için ne kadar zamana gereksinmeniz var?"

Kontesindaha derin bir acı okunan yüzünde merak ve ilgi çizgileri belirdi:

"Kimden söz ediyorsunuz?" diye sordu.

"Şu Gritti'nin dostu olan Almandan. Viyana Orta El- çisi'nin yazmanından. Onu tanıyor musunuz?"

"Son kayık yarışında görmüştüm. Gritti gösterdi."

"Onun ne mal olduğunu biliriz biz. Rakiplerimiz arasında gizliden gizliye yandaşlar kazanmaya çalıştığına, Querini olayının bıraktığı hoşnutsuzluğu hükümdarlann- dan yana kullanmaya uğraştığına inanmak için elimizde birçok kanıtımız var. Şeytana külahını ters giydirecek ta- krmmdandır o. Elçinin adamları arasmdan elde ettiğimiz dört gözlemciden hâlâ en ufak bir şey öğrenemedik. Le- onora, engizisyon yargıçlannın, bu sımsıkı kilitlenmiş giz kutusunun anahtarını sizin bulacağınıza güvenleri çok. Nasıl ki bazı kereler bunu başarmıştrnız. Arada Gritti oldukça bu, umulamazdı. Onun sürülmesiyle yol dümdüz olmuştur. Hem de bu iş, yamna bir türlü yaklaşılamayan bir adama bir yaklaşma ortamı hazırlamış oluyor. Çünkü ikiniz de aynı kaybın yasım tutacaksını/. Dostunun sevgilisi

olduğunuz, için, o daha çok sizinle düşüp kalkmak zorundadır. İşin geri kalanını, direnç gördüğü her yerde, asla daha az dirençli olmadığını-bildiğim güzelliğinizin gücüne bırakıyorum.

Kadın bir süre düşündü. Ahırnrn çizgileri dağıldı, bakışları cüretli, mağrur bir anlafımkazandı. Etli, güzel dudakları yan y anya aralandı ve yüzüne düşünceli bir gülümseme yayıldı.

"Öbürünü teslim eder etmez,, Gritti'nuı derhal geri ye- tirileceğine söz \eriyor musunuz?"

"Söz veriyoruz.". , : ... .: "Öyleyse size sözünüzü anımsatmam uzun sürmeyecek." Ayağa kalktı, gündüz döktüğü gözyaşlanyla sırilsıklam olmuş mendili hir yana fırlattı.

Ândrea saklandığı yerden kadının dolaştığını görebiliyor, ama onu ancak belli bir yere kadar izleyebiliyordu. Çünkü yarık dardı ve bütün oda görünmüyordu. Şimdi o- nun düşüncesindeki utkulanmn ardında, gözleri açılmış, ara sıra, dağılan saçlanm beyaz boynundan geri atarak halının üzerinde bir kraliçe edasıyla ağır ağır gidip gelişini hayran hayran seyrediyordu. Kadının amaçsız, yukanlar- da dolaşan bakışlan birdenbire Andrea'nm önüne kayınca garip bir biçimde yüreği hop etti. Sanki onun, saklandığı yeri burması olasıymış gibi, elinde olmadan bütün vücudu titredi.

Koltuktaki adam ayağa kalktı. Ötekinin insanı büyüleyen sihrini görmeyecek kadar kördü. Dingin bir iş adamı tavnyla sözünü sürdürdü:

"Son günlerde papanın temsilcisi size pek seyrek gelmeye başladı. Dünyalık işlerde fazla açılıp saçıldınız. Hele kumar pek oynanır oldu... Yeniden biraz dinsel gereksinimler duyar da Eminan'la daha candan ilişki kurarsanız, bu çok hoşumuza gider. Son günlerde papa yandaşlarının Fransa ile olan ilişkileri endişe verecek bir durum aldı."

"Siz bana bırakın."

"Bir şey daha, Leonora. Candiano için verilen şölen- densize borçlu olduğumuz para..."

Kontes yılan sokmuş gibi yerinde mıhlandı ve sapsarı kesilerek:

"Tamı rızası için," dedi, "bundan söz etmeyin. O adı ağzınıza almayın. Paranın geri kalamm kiliseye verin. O- nun için de, benim için de dua etsinler. Onun adını duydum mu, sanki kıyamet günüymüş de sur üfleniyormuş gibi geliyor."

Öbürü:

"Çocuksunuz" dedi, "o şölenin sorumluluğu bizimdir, sizin değil. O bir suçluydu. Ama birtakım bağlarım ve etkisini bildiğimiz için cezasını gizlice vermek zorunda kaldık. Rahat rahat yatağında öldü. Kimse, onun ölümünün sizin konağımzda hazırlandığını ileri süremez. Yoksa böyle bir şey mi çalındı kulağınıza?"

Kadın titredi, başım önüne eğdi:

"Hayır" dedi, "fakat bir gece kulağıma biri bunu söylerken uyandım. Hiç olmazsa bu işi yapmasaydım."

"Bu bir nöbettir, Leonora. Zamanla geçer. Ha, ne diyecektim para size verilmek üzere Maarchesi'nin yanında hazır. İyi geceler. Çok zamanınızı aldım. İyi uyuyun, umarım ki güzelliğinizin güneşi yarın haklıların da, haksızların da üzerine bulutsuz doğar."

Hafifçe eğildi, kapıya yürüdü. Andrea adamın yüzünü bir an, o da şöyle böyle görebildi. Bu yüzün çizgileri soğuk ve sertti. Ruhsuz ve tutkusuz bir yüz. Yalnızca alnında ve kaşlarında gücün ve istencin izleri vardı. Yüzüne maskesini taktı. Sonra kontesin uğurlamasını bile beklemeden çıkıp gitti.

O anda kız salonda, Andrea'ya aşağı inmesini söylüyordu. Andrea, odanın ortasında kımıltısız durdu ve giden adamm ardından dalgın dalgın bakan güzel kadına son bir bakış fırlattıktan soma bu buyruğu yerine getirdi. Yıldırımla vurulmuş gibi sallanarak aşağı indi. Tek sözcük etmeksizin, önünde adeta kayan kızı izledi. Odaya girince ışığı yaktılar. Şarap, masanın üstünde olduğu gibi duruyordu. Oyunu sürdürmelerine hiçbir engel yoktu. Ama And- rea'nm yüzünü, Smeraldina'nm hoppalığını silip süpüren ve artık bu geceden umudunu kesen garip bir gölge kaplamıştı.

"Sanki" dedi, "cinler periler görmüş gibisiniz. Haydi bir kadeh şarap için de, neler olup bittiğini anlatın. Kork- - tuğumuz başımıza gelmedi, her şey sakin geçti."

Andrea yapmacık bir umursamayışla:

"Elbette, elbette" dedi, "hanımından bir türlü vazgeçmiyorlar. Kontesinden alacağın olan paralan da yakında alacağım umabilirsin. Hem o kadar yavaş konuşuyorlardı ki, çok az şey duyabildim. Sert tahtalar üstünde diz çökmekten bir ölü gibi yorgun düştüm. Bir başka sefer şarabınla daha çok ilgilenirim; ama şimdi kesinlikle yatmalıyım."

Genç kız:

"Daha bana onu, herkes gibi, güzel bulup bulmadığınızı bile söylemediniz" dedi, rninnetsiz ve somurtkan dostuna yüzünü ekşitmeye çalıştı.

Andrea dişlerinin arasmdan:

"Bir melek kadar güzel ya da dişi bir şeytan" diye mırıldandı. "Onu görmeme yardım ettiğin için sana teşekkür ederim, kızcağızım. Bugün merakımın yeterince günahını çektim. Başka bir sefere uslu uslu dizinin dibinde otururum. İyi geceler."

Pervaza çıktı, genç kızın asık suratla kanalın üzerine uzattığı tahtaya ayağını koydu, biraz önce gondolün ışığının yittiği kanala baktı. Dönüp yeniden "iyi geceler" dedikten sonra sakınarak odasma atladı.

Smeraldina köprüyü içeri aldı. Kendi kendine, yabancının garip davranışlarını, yoksulluğunu, cömertliğini, ak saçlarını ve serüvenseverliğini boş yere anlamaya çalışıyordu.

Smeraldina'nm komşusunun üzerinde yaptığını sandığı fetih pek sağlamlaşmadan, aradan, bir hafta geçti. Yalnız bir kez onu, kapıcıyı kandırıp kendi odasma aldıktan soma, maskeyle içeri sokmuş, kanal kapışım geçirip birlikte gondola binmişlerdi. Andrea ağır ağır kürek çekiyor, gondol karmakarışık kanallardan geçiyordu. Bir saat kadar açıkta dolaştılar. Ellerine geçirdikleri bu güzel fırsatta bile Andrea hoş değildi yine. Oysa genç kız boyuna gevezelik ediyor, kontesin at oynattığı yüksek sosyeteden öyküler anlatarak onu neşelendirmeye çalışıyordu. Andrea bu

arada Avusturya elçilik yazmanının, hanımına uzun süren ziyaretlerini öğrendi. Herhalde genç Gritti'nin bir an önce sürgünden getirtilmesi için işe nereden başlanması gerektiğini görüşüyorlarmış. Kontes her zamankinden keyifliymiş, kendisine bol bol armağan veriyormuş. Andrea bunları yarım kulakla dinliyor; sözüm ona yalnızca gondolü yönetmeye çalışıyormuş gibi görünüyordu. Sessiz yoldaşının gondolünü çevirip en kısa yoldan eve dönmek istemesi genç kızın da hoşuna gitmedi değil. Andrea yavaşça dar gondolü kazığa yaklaştırdı. Genç kız çıktıktan sonra çımayı kazığa sardı. Kilitlemek üzere anahtarı istedi. Smeraldina anahtarı verdi, kapıya doğru yürüdü. Andrea kıza yetişince, anahtarın aceleyle elinden kayıp kanala düştüğünü söyledi. Bu iş genç kızın neşesini kaçırdı; ama sonra o her zamanki umursamayan haliyle herhalde konakta ikinci bir anahtarın olması gerektiğini söyleyerek onu avuttu. Genç kız dostunu, gece yansı konağın ana kapısından uğurlarken, Andrea bu kez onun yanaklanna sudan bir öpücük kondurmak gereğini duydu.

Ertesi sabah, ev sahibi Bayan Giovanna'ya patronunun çok işi olduğunu, bu nedenle geceleri de çalışmak zorunda kaldığını söyledi. İlk kez dış kapının anahtarına gerek duymuştu. Oysa her gün alacakaranlıkta eve gelir, yalnızca ekmek ve şarap ister, ışığı erkenden söndürürdü. İyi yürekli kadıncağız onu komşularına bir çalışkanlık ve er- demlik örneği diye över dururdu. Yalnız bir halinden yakmıyordu: Kendisini düşünmüyormuş. O yaşta hakkı olan hiçbir zevkin peşinden koşmuyormuş. Böyle olsaymış, hem daha canlı olmak, hem de ömrünü uzatmak mümkün olurmuş. Bu tür konuşmalar sırasında Marietta susuyor, başım önüne eğiyordu. Yabancı adam kapıdan ayağım atar atmaz şarkısını kesiyordu. Onun geldiği günden bu yana kendi kendine kurduğu tasalı düşünceleri eskiden bir yılda ancak kurardı.

Andrea'nın, dul kadının evinde geçirdiği ikinci paza- rın sabahıydı. Dul kadın karmakarışık bir yüzle, telaşlaiçe- ri girdi. Üzerinde sanki kiliseden dönüyormuşçasma resmi bir giysi vardı. Andrea yan giyinik durumda masamn başına geçmiş, bir dua kitabı okuyordu. Yüzü her zamankinden daha sanydı; ama bakışlan dingindi. Sanki kitap okurken rahatsız edilmek istemiyormuş gibi bir tavır talandı.

Kadın:

"Hâlâ sakin sakin evde oturuyorsunuz, Bay Andrea" dedi. "Oysa bütün Venedik ayakta. Çabuk giyinip dışan çıkın. Yüzlerinde korku okunan insanların kum gibi kaynaştığını göreceksiniz. Hey Tanrım, böyle bir şey göreceğimi aklıma bile getirmezdim. Venedik'te bunun kadar şaşıp kalacağım bir olayın olacağını hayal bile edemezdim."

Andrea kayıtsız bir tavırla elinden kitabı bırakarak: "Neden söz ediyorsunuz, sevgili bayan?" dedi. Kadın kendini bir sandalyeye attı, bitkin görünüyordu:

"Alana kadar adeta sürüklendim", diye sözünü sürdürdü. Yüksek Kurul efendilerinin Dükler Sarayı'nın avlusundaki merdivenlerden toplu olarak çıktıklarını gördüm. Yas bayrağı savcılık penceresine dikilmişti. Size bir şey söylesem inanır mısınız? Bu gece saat on birle on iki arasında engizisyon yargıçlannın üç ileri geleninden biri, soylu Lorengo Venier, evinin eşiğinde öldürülmüş."

Andrea sakin sakin:

"Adam yaşlı mıydı?" diye sordu.

"Lahavle... Neler söylüyorsunuz? Sanki rahat yatağında ölmüş gibi soruyorsunuz. Öyle ya, Venedikli değilsiniz, bunun ne demek olduğunu anlayamazsınız. Engizisyon yargıçlarından biri, mahkemeden biri öldürülmüş. Bu dükün öldürülmesinden daha önemli. Bilirim, o düklerden biri de anlaşılmaz bir biçimde sn oluvermişti. Mahkemenin gücü, dükünse yalnızca üniforması var. İşin korkunç yanı, yaradan çıkarılan hançerde: Yok olsun bütün engizisyon yargıçları sözleri kazılıymış. Sıradan bir gönül ilişkisine ya da memuriyetine engel olmak isteyen bir adamı ortadan kaldırmak için parayla tutulan bir sokak haydutunun göreceği iş değilmiş bu. Bu işlerden anlayan komşum diyor ki: Bu bir siyasal cinayetmiş. Arkasında bir suikastçı, bir suç ortağı varmış: Angelo Çjuerini ile Avenes. Komşum bu sözleri söylerken ellerini ovuşturuyordu. Benim de yüreğim hızla çarpıyordu. Çünkü bu konuda ne düşündüğümü söylemek istemem. Ama kötü iş kiraza benzer. Bir tanesi çürüyüp düştü mü, geri kalanı için dalı bir sallayıver- meye bakar. Bir kan birçok kan pahasına dökülmüştür."

"Peki katilden hiçbir iz yok mu, Bayan Giovanna? Öyleyse mahkemeden para alan yüzlerce casus ne işe yarıyor?"

"Değil bir iz, izin gölgesi bile yok. Karanlık bir geceydi, bora esiyordu, sarayının bulunduğu kanalda tek gondol yoktu. Karanlıkta bir el onu yakalamış. İnleyerek kapıcının yanma kadar yaklaşabilmiş, orada ölmüş. Dar sokakta bir ölüm sessizliği varmış. Görünürlerde kimsecikler yokmuş. Ben bildiğimi bilirim, Bay Andrea, size ne düşündüğümü söyleyeyim mi? Siz namuslu, mert bir adamsınız, söyleyeceklerimi çevreye yayıp da beni yıkıma sürüklemezsiniz. Bu kanı döken eli tanıyorum."

Andrea ona dik dik baktı:

"Söyleyin bakalım" dedi, "madem ki içinizi dökmek istiyorsunuz. Sizi ele vermem."

Kadın iyice onun yanma sokuldu:

"Size demedim miydi, ldmi adam sağdır ama yine gelmez, kimi adam da ölmüştür, ama yine de gelir. Şimdi anlıyor musunuz? O, karısına, çocuğuna kurşun dam altmda işkence edildiğini unutmadı. Eğer bunu onun ruhu yapmış olsaydı, soma günahını yaşayanlar çekerlerdi."

"Peki elinizde ne gibi ipuçları var?"

Kadın tasalı tasalı çevresine bakındı:

"Biliyor musunuz" diye fısıldadı, "bu gece bizim evde cinler periler vardı. Onun duvarlara çıkıp indiğini duydum. Cinlerin perilerin yürüyüşünü andırıyordu. Yataktaydım, kulak verdim, kanalm üzerinden bir yandan öbür yana bir giz gibi geçti. Sizin pencereniz sarsıldı. Gece yansından çok somaya kadar yandaki dar sokakta ürkerek kaçan gece kuşlannın vızlayarak geçtikleri duyuluyordu. Kilisenin saati biri vurduğunda, ortalık dinginleşmişti. Sizi kimin rahatsız ettiğini iyi biliyorum. O, işim gördükten sonra esenleşmek için bize gelmişti."

Andrea başını önüne eğdi. Soma ayağa kalktı, olayla ilgili bir şeyler öğrenmek için dışan çıkmak istediğini söyledi. Kadının da bildiği gibi o, erkenden odasına kapanmış, o kadar da derin uyumuş ki, hiçbir gürültüden rahatsız olmamış. Kadın bu söylediklerini kimseye söylememe- liymiş. Çünkü böyle bir cinayet hakkında ruhlardan bile haber almış olmanın, herhalde, tehlikesi büyükmüş.

Andrea aceleyle giyinip dışan çıktı.

Sokaklarda cumhuriyetin büyük kutlamalannda bile görülmeyen bir dalgalanma, bir devinim vardı. Meraklı kafileler gürültüsüzce dar sokaklardan geçip çabuk çabuk Markus Alanı'na gidiyorlardı. Bu kafilelere katılmayanlar- sa, hiç olmazsa, sokak kapılarının önüne çıkmış, gelen geçenler arasında tanıdıklarına Tasladıklarında, onlara anlamlı işaretler yapıp bakışıyorlardı, insanların yüzlerini bir olağanüstülüğün, korkunç bir şeyin hem heyecanlandırdığı, hem de serseme çevirdiği belliydi. Herkes, her şeyden önce olayı gözleriyle görmeye ve işin içyüzünü anlatmaya hevesliydi. Kimse yüksek sesle konuşmuyor, kimse gülmüyor, ıslık çalmıyor, kimse sesini çıkarmıyordu. Sanki bu namuslu yurttaşlar kanallar kentinin kazıklarının yerinden oynadığını duyumsamışlardı.

Andrea, ilk bakışta sözüm ona olayla ilgilenmiyormuş gibi görünerek halkın arasında yürüyordu. Ellerini arkasına koymuş, şapkasını gözlerinin üstüne kadar mdirmişti. Markus Alanı'na gelmişti. Duru yaz göğünün altında her sınıftan halk karmakarışık öbekler halinde toplanmıştı. Bir yandan savcılık yapısının balkonunun altından başlayan halk alana doğru geliyor, iki sütunun yükseldiği kanal havuzuna kadar ilerliyordu. Eski, görkemli Dükler Sarayı, kaynaşan halkın üzerinde yükseliyordu. Kemerli pencerelerin arkasında ve arkalarda silahların parladığı görünüyor, bir takım asker giriş yerinde duruyor, Yüksek Kurul'dan olmayan herhangi birisi içeri girmek istediği zaman, silahı önünde tutuyordu. Çünkü yukarda, duvarlarına cumhuriyet yönetiminin birçok işi resmedilmiş geniş salonda, soylular gizli bir toplantı yapıyorlardı. Bu eski yapının ağır sütunları önünde ürkek.ürkek dolaşan halk, bu oturumun sonucunu sabırsızlıkla bekliyordu. Bir soylunun pencerenin önünde her görünüşünde sanki gizli kalan bu cinayet hakkında verilen karan, balkona çıkıp söyleyecekmiş gibi, halk arasında bir mırıltı, işaretleşmeler, dik dik bakışmalar oluyordu. Geniş alanın dört bir yanını tek başına dolaşan Andrea, Dükler Sarayı'na yaklaştı. San Marco Kili- sesi'nin önünden geçerken içeriye şöyle bir göz attı: İçerisi kapının eşiğine kadar doluydu. İnsanlar birbirine sokulmuş, vaizi dinliyorlardı. Andrea sütunlara doğru kendine yol açarak güçlükle ilerledi. Kafasında karanlık düşüncelerle rıhtımda durdu. Çelik dişli gagası her dönüşünde güneşin ışığını dalgalara yansılayan bir yığın siyah gondolü seyre koyuldu. Sol yandaki Degli Siavoni Rıhtımı, sabırsızlanan insanlarla doluydu. Türk'ün sarığının yanında kırmızı Yunan fesi, Sioccia serpuşlan, üç köşeli şapkalar, pudralı perukalar birbirine girmişti. Her dilden

konuşuluyordu. Gondolcularm bir ağızdan bağırdıklarını duyan bir kör bile, Venedik'in büyük kanalının ayaklannm ucunda aktığını söyleyebilirdi; bol sırma işlemeli giysiler giymiş iki uşağın çektiği açık bir gondol önünden geçiyordu. Bir bayan başını eline dayamış, kayıtsızca geniş marokene uzanmıştı. Büyük zümrüt küpelerinin parıltısı kızılımsı saçlann panltısma karışıyordu. Karşısında oturan ve heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatan bir gence bakıyordu. Başını kaldınp alandaki insan dalgasmı mağrur bir bakışla süzdü. Andrea halkın, işte sanşm kontes dediklerini duydu. O, onu çoktan tanıyordu. Kontesle göz göze gelince sanki bir yıkım sezmiş gibi başını çevirdi. O sırada karşısında teklifsizce işaretler yapan birini gördü. Bu Samu- ele'ydi. Yahudi ince sesiyle:

"Siz de insan arasına kanşır mıydınız, Bay Delfin?" dedi. "Boş yere her gün size raslamaya çalıştım. Haftalardır bir kadından daha çekinik yaşıyorsunuz. Iş gereği gitmek zorunda olduğum bir yere benimle birlikte gelmek isterseniz, size hoşnut olacağınız bir şey söylerdim. Gelin, burada ne işiniz var? Yüksek Kurul'da cumhuriyetin kurtuluşunun ilan edileceğine inanan öteki safdiller gibi ne duruyorsunuz burada? Gemi karaya oturdu mu, içindeki fareler daha az savurgan olurlar. Gerçek kılavuzların asıl şimdi susmaları gerek. Buradan gidelim, işim ivedi, gon- dolda daha rahat konuşuruz."

Yahudi kiralık gondollardan birine işaret etti. And- rea'yı kolundan çekti. Gondola bindiler. Siyah tentenin altına geçtiler, iki yandaki kamara pencerelerinden kanalı seyretmeye başladılar.

Andrea:

"Bana söyleyeceğiniz neymiş bakalım?" diye söze başladı. "Hem beni nereye götürüyorsunuz?"

Yahudi:

"Yarın sabah noterinize gitmeyin" dedi. "Sizin için daha kazançlı olan bir yere götürülmeniz olasıdır."

"Ne demek istiyorsunuz, Bay Samuele?"

"Bu gece neler olduğunu biliyorsunuz. Venedik'te bir cinayet işlenir de, aradan on iki saat geçtiği halde bir ipucu elde edilemezse, bu olağanüstü

bir şey demektir. Ülkenin polisinden mucizeler uman, kanıtlar bekleyen Sinyo- ria'nın, halkın ve yabancıların yanında saygınlığımız kalmadı. Onlar Meclisi iyi çalışılmadığı düşüncesinde. Şimdi bu Meclis köşe başlarım daha iyi görebilen gözler arayacaktır. Sizin gözleriniz Bay Andrea, eğer eski düşüncenizden caymadıysanız, yalanda bay noterinizin belgelerinden daha kibarca yazılmış bir yazı okuyacaktır. İşte bunun için yarın sabah evde olun. Bir şey yapabilirsek, sizin için yararlı olabilirsem, hoşnut olacağım."

"Düşüncemden caymadım; ama yapabileceğimden kuşku duyuyorum."

Yahudi işaret parmağım sallayarak:

"Hadi, hadi" dedi, "Ya ben insandan anlamıyorum ya da siz kendinizi istediğiniz gibi idare ediyorsunuz. Kendi düşüncelerim saklayabilirsen, başkalarının düşüncelerini saklamaya uğraştığını yan yarıya anlıyorsun demektir."

"Peki bana gereksinimleri olup olmadığına kim karar verecek?"

"Mahkeme önünde sınanacaksınız. Ben sizi tanıdığımı, yatkınlık gördüğümü söylemekten başka bir şey yapamam. Mahkeme, sanırım yarma tam olarak kurulmuş olacaktır. Şimdi toplanmış üçüncü üyeyi seçiyorlardır. Emin olun, hükümet bana, engizisyon yargıcı olur musun dese, bu onuru yine geri çevirirdim. Çünkü hançerin üzerine o yazı laf olsun diye kazılmamıştır. Dün geceden bu yana barut fıçısının üstünde oturan er bile ekmeğini, herhalde Ve- nedik'in üç beyinden rahat yer."

"Madem bu böyle, bu göreve seçilecek adamın bunu geri çevirmeye hakkı yok mu? Geri çeviremez mi?"

"Geri çevirmek mi? Kim olursa olsun, böyle bir görevi istemeyeni cumhuriyetin ağır cezaya çarptıracağını bilmiyor musunuz?"

Andrea sustu. Gondolün küçük yuvarlak penceresinden dışarı baktı: Bir karartı gördü. Siyah gondollardan oluşan sonsuz bir kütle, yüksek sarayların arasında bir yöne doğru yol alıyordu. Ters yönde, Rialto tarafından da bir o kadar gondol yaklaşıyordu. İki kafile bir yerde birleştiler, geniş bir kanal merdiveni çevresinde birbirlerine karıştılar. Sanki yanşıyormuşçasma gidiyor, efendilerini kıyıya çıkarıyorlardı. Bu Venier Sarayı idi. Ölü yukarda yatıyordu. Andrea şöyle bir çevresine bakındı:

Nerede olduklarını anlamakta gecikmedi. Devinimlerine güçlükle egemen oluyordu.

"Burada" dedi, "görülecek bir işiniz mi var, Samuele? Yoksa yalnızca engizisyon yargıcının katafalkı önünde yapılacak geçit törenine karışıp da ölünün yüzünü görme merakı mı?"

Yahudi:

"Ben görev gereği geldim" diye yanıt verdi, "ama siz de benimle birlikte gelirseniz, herhalde hakkınızda iyi olur. Sizi dostlarımdan birkaçıyla tanıştırırım. Çünkü burada her on kişiden biri casustur. Ama biz birbirimizi tanımı- yormuşuz gibi yapalım. Biliyor musunuz, bahse girerim ki, şu başsağlığma gelenler arasında suikastçılar da eksik değildir. Hatta katilin bile bir gondoldan çıkmadığını kim ileri sürebilir? Eğer buradan başka bir yerde daha güvende olduğunu düşünürse, aptallık etmiş olur. Çünkü emin olun, polis herkesin dışarıda olduğu bu saatte öteden beri kuşkulu olarak bilinen evleri araştırmaktadır. 'Şeytan bir şeyi gizlemesini değil, yapmasını öğretir' derler, doğrudur."

Sözlerini bitirince gondoldan dışarı atladı. Andrea'nın da çıkması için nazikçe elini uzattı.

"Bir ölünün yüzünü görmekten ürker misiniz?" dedi. "Galiba biraz rahatsızsınız?"

Andrea hemen:

"Yanılıyorsunuz, Samuele" diye yamt verip kayıtsızca ona baktı. "Tam tersi. Beni biraz hareketlendirdiğiniz için size teşekkür ederim. Siz olmasaydınız doğrusu buraya gelmezdim. Yukarı çıkalım ve sağlığında kolay kolay huzuruna kabul edilmeyeceğimiz büyük efendiyi görelim. Yazık ki bu görkemli yapıyı pek çabuk dar bir odacıkîa değişmek zorunda kaldı. Onu hiç görmediğim halde gerçekten acıyorum."

Siyah bezle kaplı merdivenlerde korkunç bir kalabalık vardı. Aralarına karışıp yukarı çıktılar. Merdivenlerin en yukarısından siyah tülle örtülü Venier hanedanı arması aşağıya bakıyor, uşakların yerine ahaliyi sakin olmaya çağırıyordu. Sanduka büyük salonda bir tak üzerine oturtulmuştu. Servi dallan yüksek tavana kadar yükseliyor, gümüş şamdanlardaki kaim

mumlann alevi kanaldan gelen ve açık balkondan geçip salonu dolduran hava akımıyla titreşiyordu. Siyah kadife giysiler giymiş dört koruman, ellerinde yas tüllerine sanlmış parlak kargılanyla tabutun dört köşesinde birer yontu gibi dikilmiş, nöbet tutuyordu. Cesedin üstüne siyah bir kadife örtülmüştü. Örtünün gümüş işlemeli saçaklan aşağı sarkıyordu. Ölünün taktan yana çevrili, öfke ve üzüntü anlatan kapalı gözleriyle üzgün profili görünüyordu. Andrea bu yüzün çizgilerini tamdı. O gece Leonora'nın odasmda gördüğü bu çizgileri belleğine iyice kazımıştı. Ama ne ağzının, ne de dik dik ölüye bakan gözlerinin anlatımı, öç alanın kurbanının önünde bulunduğunu duyumsatmıyordu.

Bir saat soma Andrea evine döndü. Bayan Giovanna onu merdivenlerde adeta bir anne sevecenliğiyle karşıladı. Marietta'mn da tasa içinde onu beklediği anlaşılıyordu. Annesiyle kızının anlattıklarına bakılırsa, kendisi yokken polisler gelip odasını aramışlar, her şeyi yolunda bulmuşlar, ev sahibinin kendisi hakkındaki tanıklığına uygun düştüğünü söylemişler. Andrea'nın bütün bunları soğukkanlılıkla dinlemesi, kadının boş yere tasalandığı, polisin ziyaretinin ise daha çok kurallar gereği yapıldığı yolundaki inancını büsbütün güçlendirdi. Saf kadın bir sürü uyarı, bir sürü tembihle bu kötü zamanda konuşmalarına olsun, davranışlarına olsun nasıl dikkat etmesi, kuşku uyandırmamak için ne yolda davranması gerektiğini Andrea'nın kafasına iyice soktu. Yaşlı kadın içini çekerek: "İşi daha sıkı tutacaklar" diyordu, "çünkü pekâlâ bilirler ki, su uyur düşman uyumaz Ölüler yaşayanların gözlerini açar. Bu nedenle sevgili bayım, tetikte olun. Pek bitkin görünüyorsunuz. Gidin,, biraz uzanın. Elbette böyle dolaşmaya alışık değilsiniz." Marietta bu konuşmalara yalvaran bakışlarla karışıyordu. Annesinin yanında duruyor, gözlerini Andrea'nın uçuk, ciddi yüzünden ayırmıyordu. Andrea iyi olduğunu söyledi. Ekmekle şarap istedi. İstedikleri gelince de, günün geri kalan saatlerinde bir daha görünmedi.

Ertesi sabah, Andrea daha yataktayken, Samuele damladı:

"Eğer ayda en az on dört duka altını kazanmak isterseniz, benimle gelin", dedi, "her şey hazır. Umarım ki boş yere taban tepmeyeceğiz."

Andrea:

"Yem engizisyon yargıcı seçildi mi?" diye sordu. "Öyle olduğu anlaşılıyor."

"Suikastçılardan bir ipucu elde edilemedi mi?" "Hayır, hiçbir iz yok. Soylular çok korkuyor. Hepsi evlerine kapanmış, her ziyaretçiyi onların ya da mahkemenin bir casusu sanıyorlar. Yabancı temsilciler birbiri arkasina Dükler Sarayı'm resmen ziyaret ettiler, olay hakkında duydukları nefreti resmen bildirdiler. Katilin yakalanabilmesi için yardım önerdiler. Bundan soma üç engizisyon yargıcı daha gizli kapaklı yaşamak zorundadır. Sanırım, katilin kellesini getirene, yoksul bir adamı birkaç yıl gönenç içinde yaşatacak bir ödül konacaktır. Gözünüzü açm, Bay Andrea. Belki de iyi çalışırsak, bir zamanlar karşılaştığımız meyhanedeki şaraptan daha iyi şarap içebiliriz."

Andrea giyindi, sokağa çıktılar. Boyuna gevezelik edip duran koruyucusuyla birlikte Dükler Sarayı'na vardılar. Burada herkes Samuele'yi tanıyordu. Avluda küçük, sade bir kapıyı vurdu. Kapıyı açan uşağın kulağına bir sözcük fısıldadı. Andrea'ya küçük bir merdiveni işaret ederek kibarca yol gösterdi. Yukarda uzun ve yan karanlık bir geçitten geçtikten ve bazı korumanların sorularına kısa yanıtlar verdikten soma, pek de büyük olmayan bir odaya götürüldüler. Odanın penceresi avluya bakıyordu. Koyu renkli perde yan yanya inikti. Dipte üç kişi alçak sesle birbirleriyle konuşuyor, bir aşağı bir yukan dolaşıyorlardı. Yüzleri maskeliydi, maskelerinin altından sakallarının uçlan görünüyordu. Maskesiz olan bir dördüncüsüyse masanın başında oturuyor, tek mumun ışığında bir şeyler yazıyordu.

Maskesiz adam Samuele ile Andrea'yı eşikte görünce başım kaldırdı, öbür üçü yeni gelenlere aldınş bile etmeden heyecanla konuşmalarını sürdürüyorlardı.

Yazman:

"Söylediğiniz yabancı mı?" diye sordu. "Evet, efendim."

"Siz çıkabilirsiniz Samuele."

Yahudi saygıyla eğilip çıktı.

Mahkeme yazmam, elindeki kâğıtları evirip çevirdikten ve yabancıyı uzun uzun süzdükten soma:

"Demek adınız Andrea Delfin. Venedikli soylu And- rea Delfin ile bir hısımlığınız var mı?"

"Asla. Ailem öteden beri Brescia'da oturur."

"De la Cortesia Sokağı'nda, Bayan Giovanna Dani- eli'nin yanında oturuyorsunuz. Haşmetli Onlar Meclisi'nin hizmetine girmek istiyorsunuz."

"Cumhuriyetin buyruğunda çalışmak istiyorum."

"Brescia'dan gelen kâğıtlarınız doyurucu nitelikte. Beş yıl yanmda çalıştığınız avukat sizin akıllı, güvenilir bir adam olduğunuzu söylüyor. Ama onun yamna girmeden önceki altı yedi yıla ait belge yok. Anne ve babanız öldükten soma, bu uzun süre boyunca ne yaptınız? Hep Brescia'da mıydınız?"

Andrea sakin bir tavırla:

"Hayır efendim" dedi, "yabancı ülkelerdeydim. Fransa'da, Hollanda'da, İspanya'da yaşadım. Küçük mirasımı yiyip tükettikten soma bir uşak olarak çalışmak zorunda kaldım."

"Peki belgeleriniz?"

"Bütün varımı yoğumu içinde taşıdığım bir bavulla birlikte çalındı. Bu güvensiz gezgincilikten bıkmıştım. Brescia'ya döndüm. Efendilerim beni bazı işlerde çalıştırmayı uygun gördüler. Bir avukat yanmda çalışma girişiminde bulundum. Şu andaysa, efendimiz, kendisine verilecek işlerden yüzünün akıyla çıkabileceğini uman canlı belgeyi karşınızda görüyorsunuz."

Bu sözleri çok alçakgönüllü bir edayla söylemişti. Hafifçe öne eğilmiş, şapkasını iki eliyle önünde tanıyordu.

Maskeli üç efendiden biri birdenbire masaya yaklaştı. And- rea, üzerine, insanı delip geçecek kadar güçlü bir bakışın dikildiğini duydu. Yargıç yaşlılığım ele veren bir sesle:

"Adınız ne?" diye sordu.

"Andrea Delfin. Belgelerim de bunu gösteriyor."

"Düşünün ki yüksek mahkemeyi aldatmak ölümünüz demektir. Bir kez daha kendinizi tartın da öyle yanıt verin.

Ya ben adınızın Candiano olduğunu söylersem?"

Kısa bir sessizlik oldu. Odanın tavanım ölüm kurdunun deldiği duyuluyordu. Sekiz göz dikkatle üzerine dikilmişti. Andrea ağır ağır ama metin bir sesle:

"Candiano mu?" diye sordu, "neden Candiano olacakmışım? Hem keşke öyle olsaydım. Benim bildiğime göre Candiano ailesi zengin, kibar bir ailedir. Bu adı taşıyan bir kimsenin ekmeğini bin bir sıkıntıyla, kalemiyle kazanmaya gereksinimi yoktur."

"Yüzünüz tıpkı bir Candiano. Üstelik davranışlarınız da, görünüşünüz de bu belgelerde yazılı olandan daha iyi bir soysoptan geldiğinizi gösteriyor.".

Andea terbiyeli bir saflıkla:

"Yüzüm böyleyse bundan bana ne?" dedi. "Saygıdeğer efendiler; davranışlarıma ve görünüşüme gelince, dolaşırken türlü insanlar, görenekler gördüm. Elimden geldiği kadar bunlardan yararlanmaya çalıştım. Brescia'daki zamanımı da boşu boşuna harcamadım. Gençlik dürtüsüyle harcadığım zamanlarımı kitap okumakla giderdim."

Bu sırada öteki engizisyon yargıçları da ona yaklaştılar, kızıl sakalı maskesinin altından görünen üye:

"Benim de yadsıyamayacağım bir benzerlik sizi aldatabilir" dedi. "Fakat siz de biliyorsunuz ki, ailenin Morano'ya yerleşen kolundan kimse kalmadı. Yaşlı adam Ro- ma'da yatıyor. Oğullan onun ölümünden sonra pek uzun boylu yaşamadılar."

Ilk sorulari soran yargıç:

"Olabilir" dedi, "ama bakın bir kez, bu yüz yaşlı Lu- igi Candiano'nun mezardan kalkmış genci değil mi? Onu iyi tanırdım: aynı gün senatoya seçilmiştik." Masadan belgeleri aldı, dikkatli dikkatli gözden geçirdi, sonunda:

"Belki de siz haklısınız" dedi. "Zaten yaşlan da birbirini tutmuyor. Luigi'nin oğlu olabilmesi için bu yaş çok. Ama evlenmeden önce peydahlamışsa, - o da bizim nemize gerek."

Kâğıtlan masaya fırlattı. Yazmana bir işaret yaptı. Sonra arkadaşlanyla birlikte pencere cumbasına yürüdüler, yavaş sesle yanda kalan konuşmalarını sürdürdüler.

O dakikada Andrea'nın gözlerinden, ruhundan nasıl bir ağırlığın kalktığını kimse anlayamazdı. Yazman yeniden söze başladı:

"Yabancı dil bilir misiniz?"

"Fransızca, biraz da Almanca bilirim."

"Almanca mı? Nerede öğrendiniz?"

"Brescia'da. Bir Alman ressam dostumdan."

"Trieste'de hiç bulundunuz mu?"

"İki ay kadar efendim. Efendimin, yani avukatımın işleri dolayısıyla."

Yazman ayağı kalktı, pencerenin önündeki üç kişiye doğru yürüdü, onlarla bir şeyler konuştu, yeniden masa başına döndüğünde:

"Size" dedi, "Trieste'de doğan bir Avusturya uyruğu pasaportu verilecek. Bu pasaportla Avusturya Elçiliği'ne gideceksiniz, cumhuriyetin sizi sınırdışı etmek istediğini söyleyerek koruma dileyeceksiniz. Genç yaşta Trieste'den ayrıldığınızı, Brescia'ya gittiğinizi söyleyeceksiniz. Yanıt ne olursa olsun, bu ziyaret, eğer bir parça beceri gösterilirse, elçilik yazmanıyla tanışmanıza yetecektir. Bu ilişkiyi sürdürmek sizin elinizde. Elinizden geldiği kadar Viyana sarayıyla Venedik soyluları arasındaki gizli ilişkileri öğrenmeye çalışacaksınız. Size kuşkulu görünen en küçük bir şey elde ettiğiniz takdirde gelip bize bildireceksiniz." Andrea:

"Noter Fanfani yanındaki işimi bırakmam yüksek mahkemece arzu ediliyor mu?" diye sordu.

"Yaşam koşullanırız hiç değişmeyecek. Aylığınız şimdilik on iki duka altınıdır. Bunu iki katma çıkarmak göstereceğiniz beceri ve başanya bağlıdır."

Andrea bütün bu işlerde anlaşılmış olunduğunu gösterir biçimde eğildi.

Yazman:

"işte pasaportunuz" dedi, "oturduğunuz yer Kontes Amidea'mn sarayına bitişik. Kontesin oda hizmetçiyle bir ilişki kurmanız sizin için pek kolaydır sanırım. Elbette ilişkiden doğacak giderler ödenecektir. Kontesin Venedik ki- barlarıyla olan ilişkileri hakkında, bu yoldan, elde edeceğiniz bilgileri buraya gelip söyleyeceksiniz. Curnhuriyet sizin bağlılık ve dürüstlükle görev yapmamzı bekler. Size ant içmeyi önermiyoruz. Çünkü karşılaşabileceğiniz maddi cezalardan duyacağınız korku, sizi göreviniz başında tu- tamazsa, damarlannızda insan kanı dolaşmıyor demektir. Bu takdirde manevi cezalan hiçe saymanız doğaldır, özgürsünüz."

Andrea yeniden eğildi, kapıya doğru yöneldi. Yazman onu yeniden çağırdı: "Bir şey daha" dedi ve masanın üstünde duran bir çekmeceyi açarak "yanaşın, çekmecedeki hançeri bir gözden geçirin. Brescia'da büyük silah fabrikaları vardır. Bunun benzerini gördüğünüzü anımsıyor musunuz?"

Andrea son gücünü toplayarak açılan çekmeceye baktı: Bu hançeri iyi tanıyordu. Bu iki ağızlı bir hançerdi, sapı da haç biçiminde yapılmış çeliktendi. Henüz kurumuş kan damlaları bulunan yüzünde şu sözcükler kazılıydı:

"Yok olsun bütün engizisyon yargıçları". Andrea uzun bir incelemeden sonra sertçe çekmeceyi itti:

"Brescia dükkânlarında buna benzer bir hançer gördüğümü anımsamıyorum." dedi.

"Peki, peki..."

Yazman çekmeceyi kapadı, eliyle Andrea'ya gitmesini işaret etti. Andrea sakin adımlarla dışarı çıktı. Korumanların önünden geçti. Koridordan bir düşteymiş gibi yürüdü. Karanlık merdivenlere gelince mermer basamakl ardan birinde bir an oturup dinlenmek elbette hakkıydı. Dizleri kopacakmış gibi zonkluyordu. Alnmı soğuk ter kaplamıştı. Dili damağına yapışıyordu. Dışarı çıkınca derin bir soluk aldı. Alana açılan kapıda bir sürü insan toplanmış, birbirlerini ite kaka sütunlardan birine yapıştırılmış olan, büyük yazılarla yazılmış bir ilanı okuyordu. O da

yaklaştı. İlanda, Dükün de onayıyla, Onlar Meclisi, Venier'nin katili hakkında bilgi verene bin fındık altım ödül verileceği, ayrıca da bir sürgün ya da bir mahkûmun bağışlanacağı yazılıydı. Halk sütunla alan arasında gidip geliyordu. Yalnızca arkadlann ardında ikide bir birkaç gözetleyici beliriyor, ilanı okuyan halkı inceden inceye gözden geçiriyordu. Andrea da gözlerinden kaçmadı. Ama o büsbütün ilgisiz, bu işlere bir yabancının duyacağı kayıtsızlıkla sütundan uzaklaştı ve yerini başka meraklılara bıraktı. Sakin bir tavırla büyük kanalda bir gondola atladı. Gondol Avusturya Elçisi'nin oturduğu yere doğru hareket etti.

Uzun süren bir yolculuktan sonra, oldukça kıyıda köşede sayılacak, giriş yerinde çift başlı bir kartal taşıyan bir sarayın önünde durdu. Tam o sırada, uzun boylu genç bir adam sarayın kapısını çalıyordu. Bu adam başını çevirip gondola baktı: Yüzünün ciddi çizgileri birdenbire değişiverdi. Elini Andrea'ya uzatarak:

" Sinyor Delf in" dedi, "demek burada da karşılaşacak- mışız. Yoksa beni tanımadınız mı? Garda Gölünde geçirdiğimiz akşamı unuttunuz mu?"

Andrea uzatılan eli içtenlikle sıkarak:

"Siz Baron Rosenbergsiniz", dedi. "Epeydir Venedik'te misiniz? Yoksa yolculuğunuzu sürdürmek üzere pasaport mu almaya geldiniz?"

Öbürü:

"Tanrı bilir" dedi, "bakalım talih beni ne kadar alıkoyacak. Sonra burada kalmam ne dereceye kadar hakkımda hayırlı olacak... Pasaport için kimseyi rahatsız etmem. Çünkü vizeyi bizzat kendim yaparım. Düşünün ki karşınızda Avusturya Elçiliği'nin yazmanı var. Bunu değerli Ri- va yolculuk arkadaşımla arama diplomatik bir duvar çekmek için söylemiyorum. Tam tersi, sizin çıkarlarınızı düşünerek söylüyorum, dostum. Çünkü sizin eski bir tamdık diye benimle konuşmanız Venedikliler için hiç de istenir bir şey değildir.."

Andrea:

"Benim kimseden çekindiğim yok" dedi. "Eğer sizi rahatsız etmezsem bir dakika içeriye gireyim."

"Ne? İçeri mi girmek istiyorsunuz? Nasıl olur, demek beni tanımıyorsunuz. Ben size elçilik yazmanı sıfatıyla yapabileceğimden çok daha fazlasını bir dost olarak yapmaya hazırım."

Andrea kızardı. Yıllarca önce şöyle ayaküstü bir karşılaşmada tamdığı bir adamı bu kadar candan karşılayan bu özgür adama karşı, ilk kez taşıdığı maskenin utancını duyuyordu. Cebindeki Triesteli pasaportu bir kurşun ağırlığıyla basınç yapıyordu. Ama iç çatışmalarını yenme konusundaki deneyimi onun bu kez de yardımma yetişti:

"Bir Alman ticaret firması hakkında bilgi edinmek istiyorum" dedi. "Çünkü Venedik'te bir noter efendinin bazı küçük hizmetler için kullandığı basit bir yazmanım. Bresdia'da da durumun bundan iyi değildi. Buna karşın siz de, anneniz de beni küçük görmediniz ve aranıza kabul etmek iyiliğini gösterdiniz. İşte bugün de size bu cesaretle geliyorum. Her şeyden önce, annenizin, o bulunmaz kadının sağlığı yerinde mi, onu söyleyin. Onun sevgili yaşamı, size karşı duyduğu o dokunaklı sevgi, bana karşı olan o büyük iyilçilliği, hayalimde hâlâ bütün canlılığıyla yaşar."

Delikanlı ciddileşti, içini çekti:

"Hele" dedi, "bir yukarı çıkalım. Orada daha senli benli konuşuruz."

Andrea onu izledi. İnsanın rahatça oturabileceği odaya ayağım atar atmaz, yazı masasında duran büyük bir karakalem resme gözü ilişti: Leonora'nm parlak gözlerini, gür saçlarım tamdı. Bu gülen dudaklardan gençliğin ve gururun o insanı baştan çıkaran büyüsü dökülüyordu. Delikanlı iki pencerenin arasına iki koltuk çekti. Pencereden oldukça geniş kanal, görkemli köprü, karşıda, evlerin arasında eski bir kilisenin ilahi okunan yeri görünüyordu.

Genç adam:

"Oturun, rahatınıza bakın" dedi. "Şarap mı, yoksa şerbet mi getireyim? Ama siz beni dinlemiyorsunuz, bu ka- rayazılı resme daldınız. Kim olduğunu biliyor musunuz? Bu resim onun sönük bir kopyası. Aslını gördünüz mü? Hiç insan Venedik'te olur da onu tanımaz mı? Bana bu kadından hiç söz etmeyin. Onun hakkında ortaklıkta neler dolaştığını biliyorum. Hepsine de inanıyorum. Buna karşın, size bütün içtenliğimle güvence veririm ki, siz de onun karşısında olsanız, bütün düşünceleri bir

yana atıp, aşağı yukarı beş duyunuza egemen olabilirseniz, Tanrıya şükrederdiniz."

Kısa bir sessizlikten sonra Andrea:

"Bu resim sizin mi?" diye sordu.

"Hayır. Benden daha mutlu birinin. Genç, yakışıklı bir

Venediklinin. Leonora'nm kendi itiraflarına bakılırsa, tapındığı bir adamm. Ne yapalım, delikanlı benimle dost olmak yanlışlığını yaptı. Bu yanlışının cezasım sürgünde çekiyor. Benim de cezam, bu resmi bana armağan etmesi, bir de resmin aslının, kendisi için gözyaşı döktüğünü görmemi istemesidir."

Bu sözleri söylerken resmin önünde duruyor, dalgın ve üzünçlü, onu seyrediyordu. Andrea da onun acısına gönülden katılarak genç adama bakıyordu. Bu adamın yüzü güzel sayılmazdı. Ama dik görünüşü, yüzünün hareketlerindeki erkek ciddiliğiyle ateşli görünüşü onu çekici gösteriyordu. Uzun boyunun devinimlerinde bir soyluluk, bir güç görülüyordu.

Andrea farkına varmadan ağzından şu sözler kaçıverdi:

"Sizin için o kadar değerli olmayan bu kadını nasıl oldu da sevdiniz?" dedi.

Alman tasalı, tuhaf bir edayla:

"Sevmek mi?" dedi. "Ben sevmek diye Almanya'da başıma gelene derim. Onu böyle sevdiğimi kim ileri sürebilir? Ona tutkun olduğum, bazen için için başkaldırdığım, bazen de dinlediğim doğru, beni kıskıvrak bağladığını söyleyebilirsiniz. Ama şunu da iyi dinleyin: Bu zayıflığımdan utanıyorum, yine de onunla hoşum. İnsanın kendi seçtiği bir boyunduruk altında boynu çıban oluncaya kadar kalabileceği, bütün erkeklik gururunu o gözlerin bir gülümsemesi uğruna ayaklar altına alabilmesi duygusu yanında dünyanın öteki zevklerini bir hiç sayabileceği doğrusu akimim köşesinden bile geçmezdi."

Yüzü kızarmıştı. Andrea'nm çoktan gözlerini resimden alıp derin üzüntü içinde kendisini dinlediğinin hemen farkına vardı.

"Sizin de canımızı sıkıyorum" dedi. "Başka şeyler konuşalım. Beni görmeyeli neler oldu bakalım? Niçin Bres- cia'dan ayrıldınız?"

Andrea lafı değiştirdi:

"Hâlâ annenizden hiç söz etmediniz" dedi. "Ne mükemmel kadındır o. Onu gören herkes bir annelik onuru verme isteği duyar."

Öbürü:

"Konuşmayı sürdürün" dedi. "Belki bu sözler ağına düştüğüm o kötü büyüden beni kurtarır. Yeni şeyler söyleyin demiyorum; ama onun nasıl bir anne olduğunu, nasıl benim gibi iyilikbilmez bir oğul doğurduğunu ağzınızdan işitmem belki de beni görevlerimi yapmaya sürükler. İnanır mısınız, bana gönderdiği üçüncü mektubunda, Vene- dik'i bırakıp yanma dönmemi istiyordu. Burada beni bir yıkım bekliyormuş. Oysa benim içine düştüğüm çukurun farkında bile değil. Oysa onun temiz varlığına asla yanaş- tıramadığım bir kadından başka beni hiçbir şey burada alıkoyamaz. Ama hayır, hayır, işi büsbütün çığırından çıkarmamak gerek... Gerçekten şu sırada izin almam biraz güç. Şefim, ekselans Grav benim kendisi için yeri doldurulmaz bir kimse olduğuma inanıyor. Şu sırada onun yalnız başına yapamayacağı işler var. Bizim burada hoş görülmeyen yabancılar olduğumuzu elbette bilirsiniz. Gözlerini açıp gerçek tehlikenin geldiği yana bakmıyorlar da, gün geçtikçe temsil ettiğimiz hükümetin Venedik'te olup biten bütün düşmanca eylemlerde parmağı olduğu yolundaki önyargıyı halk arasında yaymaya bakıyorlar. Hatta Venier'nin katlinden dolayı bizi sorumlu tutacak kadar ileri gittiler. Kendi hesabıma bütün varlığımla nefretle karşıladığım bu olayın kahramanlarını sakınmasız bir politikacı sayıyorum. Siz de söyleyin, sevgili dostum." Venedik'te bir yandaş daha kazanmak için bastıramadığı bir heyecanla sözünü sürdürdü: "Söyleyin, böyle adam öldürerek mahkemeyi güçten düşürmekte bir parçacık umut var mı? İşin ahlak yönünü bir an için bir yana bırakalım. Eğer amaç kor- kutmaksa, bu kadar dal budak salmış korkunç bir darbenin Venedik'te uzun boylu gizli kalacağı düşünülebilir mi?"

Andrea soğukkanlılıkla: "Bu düşünülemez" dedi:

"Üç Venediklinin bildiğini Onlar Meclisi de biliyor. Hele bu kez bu işin basma geçecek olan daha dikkatli davranacaktır. Varsayalım ki, şu

suikastçılar üst üste istediklerini öldürsünler. Amaçlarının da böyle olduğu anlaşılıyor; engizisyon yargıçlarına, çevrelerindeki giz perdesine karşm, istediklerini yapsınlar. Sonuç olarak varsayalım ki, bu kadar tehlikeli bir konuma geçecek kimse bulunmasın. Ne kazanılmış olur? Venedik'in bu kadar iyi örgütlenmiş aristokrasiyi sürdürebilmesi, halk istencinin korkutucu dalgalarına karşı güvende tutabilmesi için sürekli bir diktatörlüğün sağlam bir nhtıma gereksinimi vardır. Bu dikta, ister sert olsun ister yumuşak, durmadan yenilenmek zorundadır. Özerk kurumlanyla gerçek bir cumhuriyeti doğuracak öğeler nerde? Sizin ezenle ezilen iki sınıfınız var. Ezen smıf yüzlerce, ama ezilenler binlerce. Orta sınıf nerde? Bu smıf olmadan özgür bir devlet düşünülebilir mi? Soylularınız bu kullanılan sınıfın hiçbir zaman kentsoylu düşünüşüne, sorumluluk duygusuna, büyük amaçlar için, gerçek, bilinçli özveriler için yetişmelerine çalışmıyorlar. Onlar hiçbir zaman bu sınıfın devlet çıkarlarıyla uğraşmasına izin vermediler. Ama bu beceriksiz, hep ayaklanmalar içinde yüzen, bu boşboğaz sekiz yüz tiranlık, dışarıda olsun içerde olsun, etkili sahibi olabilmek için boyunlarını kölelik halkasma uzatmayı kötünün iyisi buldular. Hiç olmazsa aralarından seçtikleri bir Üçler Hükümeti'nin boyunduruğuna giriyorlar. Yasasız, düzensiz kendi putlarını kendileri yapıp soma bu üç başlı tanrıyı başlarında görerek yaşamayı, yasa ve düzen yollarından giderek halkla paylaşıp yaşamaya yeğlediler."

Andrea fırsat bulup:

"Her şeyi" dedi, "bütün çıplaklığıyla ortaya koydunuz. Ama hep böyle sürüp gidecek mi?"

"Sürüp gidecek elbette. Hatta belki de daha kötüleşe- cek. Çünkü, dostum, çünkü silahların ağızlarının ne kadar korkunç bir biçimde kendilerine çevrildiğini görüyorsunuz. Cumhuriyetin Avrupa uluslarına karşı bir görevi olduğu sürece, bu ayakta duran diktatörlük, ülke içindeki baskısını yabancı devletlere karşı sağladığı başarıyla dengeleyebiliyor. Venedik bütün güçlerini bu acımasız zorbaların eline vermedikçe, asla siyasal bir yönetimin ölçülemez bir zenginlik, bir gelişme düzeyine erişemeyecekti. Nasıl ki sön yüzyıla kadar bu gelişmenin sürdüğünü gördük. Bu kadar korkunç araçları haklı gösteren amaçlar ortadan kalkınca, geriye bütün çirkinliğiyle çıplak zorbalık düzeni kaldı. Boşuna vakit geçirmemek, tutunabilmek için ülke içinde ulusu kasıp kavurmaya başladı.

Barış zamanında bir diktatörlük, ister bir, ister üç kişi tarafından yönetilsin, bütün küçük ve büyük devletler için her zaman bir tehlikedir. Ama Venedik'te hastalık artık iyileşemeyecek kadar süreğenleşmiştir. Cumhuriyete yeni bir yaşam sözü veren küçük kentsoylu sınıfın tohumlan çürümüştür. O tohumlardan yeni bir cumhuriyetin doğması bekleniyordu. Yüzyıllar boyunca süren korku sistemi, ustaca hazırlanmış arkadan vurmalar yüzünden bütün güven, bütün doğruluk, asayiş ve özgürlük sevgisi boğulmuştur. Bu kadar ustaca ve sağlam yapılmış görünen yapı, oyuklanndan korku harcı dökülür dökülmez çökecektir."

Andrea kısa bir aradan soma:

"Gösterdiğiniz nedenler yerinde olabilir" dedi, "fakat bunlar ancak bir yabancının gözünden kaçmayabilir. Öyle bir yabancı ki, artık ona cumhuriyetin ömrünü tamamladığı, artık çökmeye mahkûm olduğunu söylemek vız gelir. Bir Venedikliyi, yurdunu o ezeli hastalığından kurtarmak için, hiç olmazsa son bir denemenin gerekli olmadığına kolay kolay inandıramazsınız."

"Ama siz Venedikli değilsiniz."

"Haklısınız. Ben Brescialıyım. Fakat benim kentim de Venedik'in kırbacı altında bir hayli kan dökmüştür. Buna karşın gizlice egemenliğini sürdüren bu korku yönetiminin yıpratıcı yarasını bıçakla kesmeye girişen bu umutsuz insanlara karşı derin bir acıma duymaktan kendimi alamıyorum. Acaba amaçlarına erişecekler mi, bu onların alınlarında yazılı. Benim gözlerim zayıftır, bu yazıyı okumaktan vazgeçiyorum."

İkisi de sustular. Bir süre pencereden kanalı seyrettiler. Sandalyeleri birbirine bitişikti. Yakıcı bir güneş odaya doluyordu. Fakat onlar bu sıcağın farkında bile değillerdi.

Genç adam gülümseyerek:

"Görüyorsunuz ya" dedi, "ben bir diplomat, üstelik Venedik'te tanınmış bir adam olduğum halde bu tür gevezeliklerden bir türlü kendimi alamıyorum. Biz bir kere karşılaştık. Ama yine de bugünkü durum hakkında neler düşündüğümü dolambaçlı yollara sapmadan size söyledim. Ama sizin gibi bir zekânın bu efendilerin parasıyla satın alınamayacağını bilecek kadar da zekâm vardır."

Andrea tek sözcük etmeden elini dostuna uzattı. O anda başmı çevirdi: Birkaç adım geride, odanın tam ortasında meslektaşı Samuele'nin ikiyüzlü bir edayla eğilmiş, durduğunu gördü. Yahudi yavaşça kapıyı açmış, halıların üzerinde parmaklarının ucuna basarak yürümüştü.

Yahudi, Rosenberg'e dönüp-Andrea'yı tanımazlıktan gelerek:

"Haber vermeden girdiğim için bağışlamanızı rica ederim", dedi, "hademeniz yerinde değildi. Ismarladığınız taşlan getirdim. En güzel yıldızların taşıyabileceği türden efendimiz."

Ceplerinden kutular çıkardı, mücevherleri masanın üstüne özenle dizdi. Bunlan yaparken, davranışlarında öteden beri başkalarına zorla belli etmemeye çalıştığı Yahudi tüccarlığındaki ustalığını genç adamın gözüne sokmak için çabalıyordu. Alman mücevherleri gözden geçirirken, pencerenin önüne gidip sırtını kendilerine çevirmiş olan Andrea'ya anlaştıklanm söylemek ister gibi baktı. Elbette Andrea Yahudi'nin niçin o saatte oraya geldiğini anlamıştı. Casus casusu göz önünde bulundurmalıydı. Eski kurt yenisini sınamaya gelmişti.

Rosenberg kırmızı yakuttan bir kilit gerdanlık seçti. Yahudi'nin istediği fiyatı, pazarlığa girişmeden ödedi. Duka altınlarını önüne attı, onun gevezeliklerine yanıt vermeden gitmesi için işaret etti, dostunun yanma geldi.

"Bana acıyorsunuz, beni bir çılgın sayıyorsunuz" dedi, "bu yüzünüzden okunuyor. Gerçekte bu parlak mücevheri Leonora'mn beyaz gerdanına takacak yerde kanala fırlatıp atsam daha akıllıca bir iş yapmış olurum. Ama bu iblisin karşısında sağduyu ne işe yarar?"

Andrea:

"Eminim ki, bu büyüden çok yakında kurtulacaksınız. Ama size bir başka konuda uyanda bulunmayı görev bilirim. Az önce ayrılan Yahudi'yi yakından tanıyor musunuz?" dedi.

"Tanıyorum. Onlar Meciisi'nin elçiliğimizi gözetlemek için parayla tuttuğu casuslardan biri. Ama yolu sakat. Çünkü bizim bütün gizimiz dobra dobra olmamızdır. Onlar ise buna olasılık vermiyorlar ve bizi en tehlikeli, en sinsi düşman sanıyorlar. Salt sizi düşünerek bu herifin ansızın içeri

girmesi midemi bulandırdı. Sizin bana elinizi uzattığınızı gördü. Sizi güvence veririm ki, bir saat geçmeden adınız mahkemenin kara listesine geçer."

Andrea acı acı gülümsedi:

"Benim onlardan bir korkum yok dostum" dedi, "ben kendi halinde yaşayan bir adamım, vicdanım rahattır."

Bu konuşmanın üzerinden dört gün geçmişti. Andrea eskisi gibi yaşıyordu. Yüksek polis makamlarıyla yakından ilişkiye girdiği için artık De la Cortesia Sokağı'nda bıraktığı iyi izlenimi sürdürmese de olurdu. Böyle olduğu halde yine düzenli olarak noterine gidiyor, yine geceleri evden çıkmıyordu.

Cumartesi akşamı Bayan Giovanna'dan sokak kapısının anahtarını istedi. Kadın hele şükür kırk yılda bir sokağa çıkıyor diye onu takdir etti. Zaten bugün çıkmaya de- ğermiş. Ekselans Venier'ye San Rocco Kilisesi'nde yapılacak cenaze törenini kendisi de görmeye can atıyormuş ama itilip kakılmak gözünü yıldınyormuş. Bunun ona niçin özel bir korku verdiğini bilmesi gerekmiş, Andrea'nm da kalabalıktan gözü yılarmış. Zaten bir gondol tutup li- doya gimek istiyormuş.

Andrea yaşlı kadından ayrıldı. San Rocco'ya giden yolun tam tersine yürümeye başladı. Saat sekiz olmuştu. İncecikten bir yağmur çiseliyor, ama bu, öldürülen engizisyon yargıcı için bu saatte karşı kanalda törenin yapılacağı kiliseye doğru ırısanlarrn akmasına engel olmuyordu. Kâh maskeli, kâh şapkasının kenarıyla yüzünü yağmurdan gizleyen koyu gölgeler çabuk çabuk yürüyor, iskelelere ya da Rialto Köprüsü'ne gidiyorlardı. Kilisenin çanı havada boğuk boğuk çınlıyordu. Andrea bir çıkmaz sokağa saptı, mantosunun cebinden maskesini çıkarıp taktı. Sonra en yalan kanala gitti, bir gondola atladı: "San Rocco'ya" dedi.

Eski, görkemli kilise binlerce şamdanla gündüz gibi aydınlatılmıştı. Korkunç bir kalabalık, ortalarında çiçeksiz, çelenksiz yükselen siyah katafalkın çevresinde toplanmıştı. Bu başların üstünde gümüşten büyük bir haç sallanıyordu. Siyah tavanın iki yanma Venier ailesinin arması konmuştu. Koronun hizasından başlayan ve merdiven gibi yükselen siyah tüllerle örtülü kürsülerde Venedik'in bütün soyluları yer almıştı. Yüksek

Kurul'un en önemli toplantılarında bile az görülen bir şeydi bu. Herkes ordaydı. Kimse gelmemeye cesaret edememişti. Ölü için tutulan yasın içtenliğinde en küçük bir kuşku olmamalıydı. Özel bir tribünde yabancı devlet temsilcileri oturuyordu. Onlar da tamamdı.

Yukardan trombonlar bir cenaze havası çalarak törenin başladığını ilan ettiler. Orgla birlikte tam sesli koro bir yas havası söylemeye başladı. Bu hava tüyler ürpertici bir biçimde dalga dalga dışarıya yayılıyor, alanda, yakın sokaklarda toplanan halkın kulaklarına doluyordu. Gecenin karanlığmda hâlâ çiseleyen yağmur altında kilisenin pencerelerindeki taştan yapılmış parlak süsler ışıl ışıl yanıyordu. Kilisenin çevresinde toplanan binlerce kişinin fısıltıları tuhaf bir korku uyandırıyordu. Belki birkaç kişi bu korkuyu duymuyordu. Venedik'te büyük ve güç sahibi kim varsa, o anda toplandığı yüksek kilisenin giriş yerine yaklaşıldıkça bir edayla susuyordu. Aydınlık büyük kapıdan; büyük yas günlerinde, büyük bayramlarda, eski bir geleneğe uyarak siyah maske takan halkın çoğu,, maskelerinin altından, her şeyin bir sonu olduğu, dünya saltanatının ölümlülüğünü ilahinin ezgilerinden çok daha açık olarak anımsatan katafalka korkuyla bakıyorlardı.

Vaktiyle loş kemerler arasında San Rocco Alanı'na uzanan bir yan caddede iki adam birbiriyle bir şeyler konuşarak çabuk çabuk yürüyorlardı. Bunlar üçüncü bir adamın kendilerini izlediğinin farkında değillerdi. İzleyen adam mantosunu giymiş, maskesini özenle yüzüne geçirmiş, öndekilere kâh yaklaşıyor, kâh geri kalıp arkasına bakıyordu. Öndekiler maskesizdi. Birisi kır sakallı, hali tavrı kibar bir adamdı. Arkadaşı daha gençti, düzeyinin ötekine göre daha aşağı olduğu anlaşılıyordu. Yaşlı adamın ağzından çıkan her sözü dikkatle dinliyor, ara sıra kendince düşünceler ileri sürüyordu. Sokağın, bir evden dökülen ışıkla aydınlanan yerine gelince maskeli adam çaktırmadan onları geçti. Öbürleri önünden geçerken saklandığı sütunun arkasından o iki kişiyi iyice süzdü. Engizisyon yazmanının yüzünün çizgilerini bir an için yarı karanlıkta apaçık gördü. Yaşlı adamın sesi de gizli mahkeme odasında duyulan sesti. Bu ses Andrea Delfin'in yüzüne Candi-, ano olduğunu söylemişti.

Yaşlı adam:

"Artık siz dönün" diye sözünü bitirdi. "İşi sürüncemede bırakmayın. Biliyorsunuz binbaşının San Rocco'da işi. var. Ama küçük bir birlik ikisini

de tutuklamaya yeter. Bu işin gürültüsüzce yapılması için onlan sıkıştırın. İlk sorguyu hemen yapmalısınız. Çünkü gece yarısından önce benim dönme olasılığım çok azdır. Önemli bir şey olursa, beni tören bittikten sonra kaymbiraderimin evinde bulursunuz."

Ayrıldılar. Yaşlı adam ıssız sütunlar arasından San Rocco Alanı'na doğru yürümeye başladı.

Kilisede koro susalı pek az olmuştu. Bütün gözler, kar gibi ak sakallı bir yaşlı adama, iki genç rahibin kollarına dayanarak Venedik soylularına ve halkına seslenmek üzere güçlükle mihraba çıkan papanın temsilcisine dikilmişti. Çıt çıkmıyordu. Yaşlı adam epeyce uzaklara kadar işit- tirebildiği zayıf sesiyle duaya başladı: "Onu Tanrının iyiliğine bırakıyorum. Tanrının sonsuz gücü ve acıması bu yaşlı insanlara avuntu versin, yüreklerini aydınlatsın. Suçu ve hileyi dünya mahkemesinin gözünden kaçıran karanlığı ışığa boğsun. Karanlıkta görülen işleri aşağılasın."

Daha duasım bitirmeden kilisenin büyük kapısında bir mırıltıdır koptu. Bir yıldırım hızıyla kilisenin içine dağıldı, soyluların oturdukları yere kadar vardı. Büyük kalabalık birdenbire deniz gibi dalgalanmaya başladı. O anda herkes ne yapacağmı bilmeden bu korkunç haberin sızdığı büyük kapıya bakıyordu. Büyük kapıdan, nereye gideceğini bilmeden şaşkın şaşkın şuraya buraya koşuşan ışıklar görülüyordu. Herkesin soluk bile almadan dışarıyı dinlediği o dakikada birtakım sesler duyuldu: Cinayet, cinayet, herkes başının çaresine baksın. Soma sanki kilisenin tavanı birden çökecekmiş gibi korkunç bir kargaşa, bir kıyamettir koptu. Halk, soylular, din adamları, dinsizler, koro, katafalk bekçileri, erkekler, kadınlar deli gibi çıkış yerlerine doğru birbirlerini itip kakmaya başladılar. Yalnızca, yukarda mihraptaki yaşlı adam büyük bir dirençle duruyor, korkup kaçan kalabalığa bakıyordu. Boşalan kilisenin ortasındaki tabut yanda kalan sözlerini anımsatınca o da yerinden aynldı. Dışarıda ürkü içinde yüzen halk, rüzgâra, yağmura zorla direnmeye çalışan birkaç şamdanın bulunduğu yere doğru koşuyordu. Olay ilk duyulduğu anda binbaşı yamna askerlerini alıp olay yerine koşmuş, karanlık yan sokakta bir ceset görmüştü. Yaradan hâlâ kan sızıyordu. Şamdanlar gelince cesede saplanmış olan sapı haç biçiminde bir hançer gördüler. Hançere şu sözcükler kazınmıştı: Yok olsun bütün engizisyon yargıçları. Bu sözcükler bitkin halk arasına fısıltılar halinde ağızdan ağıza dolaştı.

Bir yer depremi, volkanik arazide oturmanın korkulu bir şey olduğunu anımsatmasına karşın, ruhları derinden sarsmaz. Korkuya şaşkınlık ve yadırgama kanşır. Hele etkilerin yeterince kendini duyumsatmadığı yerde. Genel denge bozulur bozulmaz, insanlar kendi rahatlannı düşünerek bir duygu belirtisine inanmaya karşı tuhaf bir eğilim duyarlar. Bir yanılma inancını, olayı, raslantılann doğurduğu umudu kökünden silip atan, bu yok eden, bu önü alınamayan, bu acımasız olayın yinelenmesidir. Tehlikenin geri gelmesi korkuyu sonsuz kılar; ne cesaretin, ne de korkunun en küçük bir biçimde etki edemeyeceği sonsuz korkulu olay zincirine dikkati çeker.

İşte, engizisyon yargıcına yöneltilen bu öldürücü saldın haberi Venedik'te buna benzer bir etki bıraktı. Yaralının önemli bir adam olması kutsal efendilerin işi gizli tut- malanna engel oluyordu. Bu ikinci darbede de basan elde eden cüretli el daha da yüreklenecek, öte yandan alınacak şiddetli önlemler daha ileri götürülecekti. Ama bu kez hançer, ipek çamaşır yüzünden yolundan kaymış, kurbanı hemen öldürecek biçimde saplanmamıştı. Ama yine de yara ağırdı, kurbanın yaşamı tehlikedeydi. En azından üç üyesinin oy birliği olmadan hiçbir karar veremeyecek olan gizli mahkemenin çalışması kesintiye uğrayacaktı. Bu durumda hükümet bir an için iş göremez olmuş sayılırdı. İşin en önemli yanı, düşman elinin içine büründüğü giz, Üçler Hükümeti'nin her şeyi bilecek, her şeyi yapacak güçte olduğuna ilişkin inancı yıkacak, üyelerinin acımasız davranmalarını hiçe indirecekti.

Ne çarelere baş vurulmamıştı. Gizli haberler getirsinler diye neler kullanılmadı. Onlar Meclisi'nde yeniden üçüncü yargıç üye seçilirken, bunun bir giz olarak kalması için karşılıklı ağır antlar mı içilmemişti? İşte bütün bunlara karşın, aradan birkaç gün geçince, sanki gökten ini- yormuşçasına öldürücü bir darbe, yeni seçilenin üzerine gayet emin bir biçimde indi. Herkes birbirine tasalı bakışlarla bakıyordu. İhanetin iş başında olanlardan geldiği, bizzat zorbaların adam öldürerek egemenliğe el uzatmak istedikleri düşüncesi gittikçe daha çok yayılmaya başladı. Cinayetten biraz önce yargıçla konuşmuş olan engizisyon yazmanı gözaltma alındı. İnceden inceye sorguya çekilip korkunç ölüm gözdağlanyla korkutulmaya çalışıldı. Elbette bunlar da bir sonuç vermedi. Gizli polisin çoğaltılması, soyluların, yabancı devlet temsilcilerinin daha sıkı izlenmesi, otellere, tersaneye, kışlalara, manastnlara yeni casuslar konması da para etmedi. Suikastçılara ilişkin en küçük bir haber getirene verilecek para üç

katma çıkarıldı. Ama onlar suikastçıları soylular arasında aradıkları için, yoksul halk için hesaplanan önlemler pek yerinde değildi. Yapılan işlerin boş olduğunu bildikleri halde, sırf görünüşü kurtarmak için yine boşuna işler yapıldı. Otellerin, ayak meyhanelerinin karanlık basar basmaz kapanması için şiddetli buyruklar çıkarıldı. Maske, her türlü silah taşımak ağır cezalarla yasaklandı. Bütün gece ara sokaklarda devriye gezenlerin ayak sesleriyle çınlıyor, kanalda gondollarm gidip gelmesine bakan nöbetçilerin sesleri duyuluyordu. Venedik'ten aynlmak isteyen kim olursa olsun, pasaport verilmiyordu. Limanm giriş yerinde, Venedik'e girip çıkan bütün taşıtları durduran böyle bir devriye gemisi dolaşıyordu. Cumhuriyet memurları parola soruyorlardı.

Bu karanlık duruma ilişkin havadisler, her zaman olduğu gibi, gitgide artarak anayurttan çok uzaklara kadar yayılıyordu. Venedik'e gelmek isteyen herkes yolculuğunu başka bir zamana erteliyordu. Venedik'te herhangi bir ticaret kuruluşuyla alışveriş etmek isteyen bir yabancı firma, cumhuriyeti kökünden kazımakla korkutan bu karışıklıkların sonunu beklemeyi yeğliyordu. îlk tepki, her şeyin durduğu kentin bir çöl ıssızlığına gömülmesi biçiminde kendini belli etti. Soylular, farkına varmadan suikastçılardan birine raslanz diye konaklarının kapılarını bütün ziyaretçilere kapamış, zorunlu olmadıkça evlerinden çıkmı- yorlardı. Kimse geceleri neler olup bittiğini tam anlamıyla bilmiyordu. Gözaltına alınmalar, işkenceler, uygulanan cezalara ilişkin en akla gelmedik şeyler kapalı kapılardan tasa içinde bulunan ailelerin içlerine kadar sızıyordu. Aşağı smıf halk bu durumdan ilk ağızda etkilenmemekle, soyluların büyük korkular içinde birbirlerine yan bakmalarını zevkle seyretmekle birlikte, bu sıkıntılı havaya uzun süre dayanamazdı. Gece basar basmaz, halkın, ellerindeki iskambil kâğıtlarını atıp şarap kadehlerini yanda bırakma- lan, karakollann akıllanna estikçe gizli silah araştırmala- n, bu taraklarda bezi olmayan tertemiz bir adamın bile hiçbir zaman casuslann kininden emin olamaması ne de olsa inşam rahatsız eden bir şeydi.

Venedik'in üzerine çöken bu boğucu havanın yaşanılan ve uğraşlan üzerinde görünüşte hiç etkisi olmadığı düşünülebilecek kadar az olan birkaç kişinin arasmda And- rea da vardı.

Olay gecesinin sabahı, kendisini parayla tutan kara- yazılı engizisyon yazmanının ardılı tarafından, öteki casuslar gibi Andrea'mn da olay saatinde

neler görüp duyduğu soruldu. Andrea lidoya bir gezme masalı uydurdu. Bu geziye, balıkçılar arasında olaya ilişkin esen havayı anlamak için çıkmış. Avusturya Elçiliği'ne, kontesin konağına ilişkin olarak söylediği şeyler - bunlar mahkemece çoktandır bilinen, suya sabuna dokunmayan şeylerdi- hiç olmazsa görevinde bir çaba harcadığını kanıtlıyordu. Elbette dostu Samuele, Brescialmm elçilik yazmanıyla nasıl dikkati çekecek kadar teklifsiz konuştuğunu bildirme fırsatını kaçır- mamıştı. Andrea sakin tavnyla bu işten de yakasını sıyırdı. Riva'dan kalma bir dostluk, mahkemenin amaçlan için daha elverişli sayılmalıydı.

Andrea hemen hemen her gün, noterin işlerini bitirdikten sonra dostunu görmeye gidiyordu. Gizli tasalar içinde kıvranan'Andrea'nın bu ziyaretleri, çok çekinik yaşayan yazman için yavaş yavaş bir gereksinime dönüşmüştü. Andrea'ya sonsuz bir güvenle bağlanmış olan bu adam, eğer onunla siyasal konular üzerine konuşmaktan çekiniyorsa, bu içtenliği Andrea'nın kötüye kullanacağından korktuğu için değil, farklı uluslardan olmaları dolayısıyla ikisinin aynı noktada birleşmeyecekleri düşüncesindendi. Hatta Andrea için mahkemenin casusu diye kendisini uyardıklarından alayla söz ediyordu. Her gün, aforoz edilmiş bir elçiliğin eşiğini geçmektehn sakınmamak, elbette dikkati çekermiş.

Andrea gayet sakin bir tavırla:

"Ben soylu değilim" diyordu, "burasıyla hiçbir diplomatik ilişkim olmadığı onlarca pekâlâ bilinir. Zaten beni şimdiye kadar bir kez olsun dikkatimi çekmeye bile layık bulmadılar. Sizi seviyorum. Ara sıra size usanç verdiğini bildiğim ziyaretlerimden vazgeçmek bana acı gelecek. Artık namuslu ev sahibim özdeyişleriyle bir saatçik vaktimi hoş geçirte'meyecek kadar hasta, odama girmiyor, Venedik hastası, içinde dönüp dolaşan hayallerin hastası."

Gerçekten de durum böyleydi. Engizisyon mahkemesine karşı yapılan ikinci suikasttan sonra Bayan Giovanna bütün gün derin bir dalgınlık içinde dönüp dolaştı. Gece olunca içini gittikçe artan bir heyecan kapladı. Bu işleri Or- so'nun ruhunun yaptığına iyice inanmıştı. Venedik'in sessizliğini gözleyen binlerce gözden, ancak bir hayalet ikinci kez yakasını kurtarabilirdi. En iyi giysilerini giyiyordu. Her dakika kocasını beklediği için bütün gece merdivenlerde karşılamaya hazır duruyordu. Olayları anlayışında insanın içine dokunan bir karmaşa içinde kocasının en çok

sevdiği yemeği pişirmiş, çevresine üç sandalye dizdiği masaya koymuş, bekliyordu. Yemekten bir lokma almaya kimse onu razı edemiyordu. Böyle gecenin geç saatlerine kadar oturup bekliyordu. Ancak sofradaki idare lambası kendi "kendine söndükten sonra Marietta, Andrea'nrn yardımıyla zavallı kadını odasına, yatağına götürmeyi başarıyordu. Bir sıtmaya tutulmuştu. Tehlikeli olmamakla birlikte her gün saatlerce kendinden geçecek kadar nöbetler geliyordu. Andrea bütün bunlara derin bir acıma duygusuyla bakıyordu. Hastanın sayıklarken ağzmdan kaçırdığı dokunaklı sözlerle içi parçalanıyordu. Bu iyi insan ruhunun yaşadığı karışıklığın sorumlusunun kendisi olduğunu biliyordu. Marietta'nm üzgün bakışları, onu içinde taşıdığı kanlı gizlerden daha çok eziyordu.

Bir öğle sonuydu, Andrea yüreğinde bu yükün ağırlığını duyarak Dükler Sarayı'nm önünde boş boş dolaşıyor, uğursuz köprünün kemerlerinin altından akan dar kanalm kıyısında uzun uzun oturup düşünüyordu. Verdiği kararlarda bir an duraksamaya düştüğü, üzerine aldığı yargıç rolünün cezalandınlamaz oluşundan kuşkuya kapıldığı an buraya gelir, içinde binlerce kurbağanın öttüğü, sorumluluk nedir bilmez yönetim yüzünden inleyen, dişlerini gıcırdatan bu çok eski duvarlara, gerçeğe ve üzerine aldığı kurtarıcılığa inanarak bakar, böylece kendine olan güvenini pekiştirirdi.

Güneş kanal sularından yükselen buharı delip geçiyordu. Vaktiyle yaşamın kaynaştığı bu rıhtım şimdi tasalı bir sessizlik içindeydi. Sarayın kemerli sütunları altında rap rap dolaşan erlerin karanlık bakışları, önünden geçerken neşelerini yüksek sesle açığa vurmak isteyenlere adeta gözdağı veriyor gibiydi. Andrea biraz önce rıhtıma yanaşan gondoldan adınm çağrıldığını duydu. Dostunu, Viya- nalı elçilik yazmanını tanıdı.

Genç adam ona:

"Zamanınız var mı?" diye soruyordu, "Benimle gelebilir misiniz? Biraz bana arkadaşlık edin. Çok acele bir işim var, sizinle bir kez daha konuşmayı çok istiyorum."

Andrea gondoîa atladı. Yazman çok içten bir edayla elini ona uzattı:

"Size burada rasladığıma çok sevindim" dedi, "sizinle esenleşmeden gitmek istemezdim. Dikkati çekeceğini bildiğim için de ne size gelmeye ne

de biriyle haber yollamaya cesaret edemezdim."

Andrea birden sarsılarak:

"Ne o gidiyor musunuz?" diye sordu.

"Gitmek zorundayım. Sevgili annemden aldığım şu mektubu okuyun. Bunun üzerine daha fazla duraksamam doğru olur mu?"

Cebinden çıkardığı mektubu dostuna uzattı. Yaşlı anne oğluna yalvarıyordu: Eğer onun bir saat uyku yüzü görmesi oğlu için önemliyse, vakit geçirmeden gelmeliymiş, Venedik'ten sızan haberler, onun Venedik'teki işi dolayısıyla herkesten çok tehlikede olması, kendisine gönderilen mektupların üçte birinin bile eline değmemesi durumu -bu işte suçlu olan kim. bilmiyormuş-; bütün bunlar rahatını, uykusunu kaçınyormuş. Doktoru, oğlu gelip kendisini ziyaret etmezse, yatıştıramazsa elinden bir şey gelmeyeceğini söylüyormuş. Bu satırlarda sonsuz anne özverisinin, derin bir tasanın anlamı gizliydi. Öyle bir anlam ki, Andrea bunları okurken derin bir heyecan duymaktan kendini alamadı:

"Buna karşın" dedi mektubu sahibine geri vererek, "buna karşın sizin şimdi gitmenizi istemem. Annenizin saatleri, dakikaları saydığım bildiğim halde. Bunu söylememin nedeni, siz giderseniz burada yapayalnız, eşsiz dostsuz kalacağımı düşünmem değil, aksine hakkınızda duyulan kuşkuların sizi izleyeceğini bilmemdir; bir neden de, şimdi Venedik'ten ayrılmanızın doğru olmayacağım, bunun sakmmasız bir davranış olacağını düşünmemden kaynaklanıyor. Şimdi izin almaya kalkarsanız size hiç güçlük çıkarmazlar mı?"

"Asla. Elçilikten olan bir adama nasıl bir güçlük çıkarabilirler?"

"O zaman iki katı dikkatli olmalısınız. Gün oldu, Venedik'te salt kolayca eşiğinden atlansın diye kapılar ardına kadar açıldı. Bana kalırsa gitmeye hazn landığınız şu son saatlerde, kentte kılık değiştirmeden, bu kadar sere serpe dolaşmaym. Size engel olmak için kim bilir neler hazırlamışlardır."

Genç adam:

"İyi ama ne yapayım?" diye sordu. "Maske taşımanın yasak olduğunu biliyorsunuz."

"Öyleyse evden çıkmayın. Bırakın cumhuriyetin ileri gelenleri boş yere esenleşmeye gitmenizi beklesinler. Ne zaman yola çıkacaksınız?"

"Yarın saat beşte. Orada bir ay kadar kalacağım. Bu bir ay içinde annemin yatışacağını, benim de onu rahatça bırakabileceğimi umuyorum. Buradan çekip gitmeye karar verdiğim anda, ömrümün epeyce önemli yıllarım geçirdiğim Venedik'in yaşamıyla yavaş yavaş uzlaşmak üzereydim. Beni büyüleyen tılsımın halkalarını bir kez kırarsam, belki sonsuza değin ondan kurtulmayı başarırım. A- ma inanır mısınız dostum, sanki bu ayrılığa dayanamaya- cakmışım gibi tir tir titriyorum."

"En iyi çare hemen ondan ayrılmaktır."

"Ne, yola çıkmadan önce onu görmememi mi söylemek istiyorsunuz? Ama benden insan gücünün dışında bir şey istiyorsunuz,"

Andrea dostunun elini tuttu. Aralarında her şeye hep üstün gelmiş olan içtenlikle:

"Sevgili dostum" dedi, "sizden enküçükbir özveri bile istemeye hakkım yok. Tanıştığımız günden bu yana beni size yalan kılan içtenlik duygusu zaten'minnetimi gös- teriyordur sanırım. Salt bu dostluğa dayanarak sizden bir şey istemeye cesaret edemiyorum. Az önce bana sevgi sözlerini okumam için verdiğiniz o soylu kadının hayali adına sizden rica ediyorum: Artık kontesin evine gitmeyin. O- nun hakkında bildiklerim, sizin de yadsımadığınız şeylerden başka tuhaf bir içgüdü beni sizi uyarmaya zorluyor. Eğer bu son saatlerde ondan kaçınmazsanız, sizi bir yıkım bekliyor gibi geliyor bana. Bana söz verin, benim en iyi dostum."

Ona elini uzattı. Ama Rosenberg uzatılan eli sıkmadı. Ciddi ciddi başmı sallayarak:

"Benden kesin sözler istemeyin" dedi, "öğütlerinizi tutmamak için onu şiddetle arzuladığımı bilmeniz yeter. Eğer şeytan benden güçlü çıkar da, yoluna koyduğum işleri altüst ederse, o zaman kendime de, size de sadakatsizlik ettiğim için iki kat üzüleceğim."

"Ama bu kadının isterse neler yapacak güçte olduğunu biliyorsunuz."

Bunun üzerine ikisi de sustular. Gondolün omurgasına bir balçık gibi çarpan ölü dalgalan dinleyerek bir süre daha öyle düşünceli düşünceli

gittiler.

Rialto yakınlarında Andrea karaya çıkmak istedi. Genç adama annesine saygılarım iletmesini rica etti. Andrea, genç adamın, bir ay soma kendisine Venedik'te rasla- yıp Taslamayacağına ilişkin sorusuna, Tanrı bilir, der gibi omuz silkti. Uzun süre elleri birbirlerinin avucunda, öylece durdular. Gondol iskeleye yaklaşınca candan kucaklaşıp ayrıldılar. Genç adamın içtenlikli yüzü bir kez daha gondolün siyah güverte penceresinden göründü. Kanal merdiveninde derin düşüncelere dalan dostunu başıyla selamladı. Ayrılık, ikisine de çok acı gelmişti; ama bunun farkında değillerdi.

Bir inşam başkalarına bağlayan bütün bağlardan kurtulduğunu sanan, üstelik içinde yaşattığı büyük amaç uğruna ufak tefek bütün yaşam amaçlarından vazgeçen Andrea bile haftalarca dostundan yoksun yaşamak zorunda kalma düşüncesinin kendisine bu kadar acı gelişine şaşıyordu. Ama şimdi içinde, yapıtını tamamlamadan ona bir daha raslamama isteğini duyuyordu. Arînesine bir mektup yazarak, oğlunu bir daha Venedik'e bırakmaması için, esaslı uyanlarla sıkıştırmaya karar verdi. Bunlan düşünürken, içinden ağır bir yükün kalktığım duyumsadı. Aklına koyduğunu yapmak için hemen eve koştu.

Ama gün ışığı nedir bilmeyen, çıkmaz sokağın boş du- vannm pencerenin demir parmaklıklanndan ters ters baktığı kasvetli odasında mektup yazmak için masanın başına geçer geçmez, üstüne korkunç bir huzursuzluk çöktü. Kalemi attı, demir kafeste dolaşan bir yırtıcı hayvan gibi odada dolaşmaya başladı. Bu durumun ruhunun derinliklerinden gelmediğine, gizinin ele verilmediği, öç almak için teslim edildiğini görme korkusunun bu ruhsal karmasaya yol açmadığına emindi. Daha o sabah mahkeme yazmanının huzuruna çıkmış, zorbaların perişan durumlarını gözleriyle görmüştü. Yaralı engizisyon yargıcı ölümle yaşam arasında çırpmıyordu. Bu durum böyle sürüp gittikçe, Üçler Hükümeti'nin varlığı su götürürdü. Bu sallanan yapıya yeni bir başarılı darbe inerse, işte o zaman büsbütün çöküp gitmiş sayılırdı. Andrea şimdiye kadar kendisini koruyan Tann'nm yardımına sığmarak girişeceği bu son işte de başarılı olacağından zerrece kuşku duymuyordu. Bir kurtancı olarak ortaya çıkmakla isabet etmişti. Ama şu anda belli belirsiz onu büyük bir yıkımın beklediği sezgisi

huzurunu kaçınyorsa, bunda kendi düşüncelerinin, kendi davranışlarının ne gibi bir payı olabilirdi?

Hava kararmıştı. Smeraldina'nın penceresinde, genç kızın kendisiyle konuşmak istediği zaman yapacağı işareti, öksürüşünü duydu. Son günlerde onu hemen hemen unutmuştu. Bugün, biraz kendi düşüncelerinden kurtulmak, biraz da kontesin konağında geçen şeyleri öğrenip mahkemeye karşı kullanmak, belki de engizisyon yargıçlarından birinin gözüne girmek için, ona yeniden yanaşmak istedi. Hemen pencereye yürüdü, selam verdi.

Genç kız onu soğuk karşıladı:

"Yüzünü gören cennetlik" dedi, "herhalde komşunuza yeğleyeceğiniz yeni insanlarla tanıştınız."

Andrea duygularının değişmediğini güvence verdi. Genç kız:

"Eğer bu doğruysa, eskisi gibi sizinle konuşurum" dedi. "Bugün hiç rahatsız edilmeden, rahat rahat söyleşmenin tam zamam. Kontesimin akşama bir kumar partisi var. Yarım düzine genç çağrılı. Gece yansından önce kolay kolay gitmezler. Onlar gidinceye kadar da şöyle karşı karşıya oturabiliriz. Size mutfaktan, büfeden elime ne geçerse ikram ederim."

"Kontesin yamnda sık sık gördüğünü söylediğin Alman da çağrılı mı?"

"O mu? Amma da yaptın ha. O kadar kıskanç ki, burada bir toplantı olduğunu öğrensin, bir daha adımım atmaz. Zaten gidiyormuş. O gidiyor diye tasamızdan ölecek değiliz ya."

Andrea rahat bir soluk aldı:

"Saat onda" dedi, "pencerede mi olayım, yoksa büyük kapıda mı?"

Genç kız biraz düşündü:

"iyisi mi büyük kapıda" dedi, "kapıcıyla aranız iyi. Ev sahibiniz de herhalde sokak kapısının anahtarım verir. Yoksa küçük Marietta'ya karşı erdem oyunları mı oynuyorsunuz? Bu anlamsız yaratığı cidden kıskandığrmın farkında mısınız?"

"Marietta mı?"

"Evet. Sizin için çıldırıyor. Yoksa beni kör mü sanıyorsunuz?. Son günlerde ne kadar değişti. Sanki o değil de başkasıymış gibi bir ağırbaşlılık gelmedi mi üstüne? Eskiden kulaklarımızı tıkamak zorunda kaldığımız şarkılarını artık neden söylemiyor? Ona kaç kez siz evde yokken usulca odanıza girip eşyanızı kanştrnrken rasladım."

"Kitaplarımı okuyor. Ben izin verdim. Annesi hasta olduğu için şarkı söylemiyor."

"Siz de hep onu temize çıkarıyorsunuz. Ben her şeyi biliyorum. Eğer sizi benden soğutmak için arkamdan karaladığını bir duyarsam, kesinkes onun, o kıskanç cadalozun gözlerini oyarım."

Sertçe pencereyi kapattı. Andrea bu son sözler üzerine uzun uzun düşünmekten kendini alamadı. Önceleri de güzel genç kıza karşı ilgisiz kalamadığını düşünmek, daha çok kamnı kamçılıyordu. Şimdiyse kafasını, sessiz sakin yürüdüğü yolun bu suçsuz varlığın yoluyla çatışmaması için nasıl davranması gerektiği düşüncesi bir burgu gibi deliyordu. Aklına Smeraldina'nın düşüncelerini doğrulayan bazı küçük davranışları geldi. Bunları teker teker çürüttü; ama hepsini de yadsıyamadı. Kendi kendine: "Buradan gitmeliyim" dedi, "ama bu evdeki güveni nerde bulabilirim, nerde daha iyi saklanabilirim?"

Gece, tam kararlaştırılan saatte, aydınlık pencereleri, köşeli alana bakan konağın büyük kapısmdaydı. Aysız gece, karanlıktı. Güzün erken geleceği anlaşılıyordu. Sokaklarda rasladığı tek tük insanlar da mantolarını giymişlerdi. Andrea kapının açılmasını beklerken, bir başka Candi- ano'nun ölüm şerbetini içmek için nasıl bu eşikten atladığını düşündü. İçinden bir kasırga geçiyormuş gibi titredi. Biraz sonra kapıyı açan genç kızın teklifsizce uzattığı elini sıkarken, eli buz gibiydi.

Kız onü doğruca odasına götürdü. Hanımının sofrasının bozulacağını dikkate almadan dostu için nefis şeyler getirmişti. Ama Andrea'nın bunları yemesi olanaksızdı. Çünkü hasta olduğunu söylüyordu. Amatorok[2] oyununda genç adam bile bile birkaç duka altmı yitirdi, genç kız da bu özürü kabul etti. Üstelik Andrea ikinci bir armağan getirmişti. Bugün de karşısında sessiz,-yetinen bir sevgili bulmasının avutucu bir yam da buydu.

Genç kız Andrea'nın tersine çabuk çabuk atıştırıyordu. Türlü maskaralıklar yapıyor, kontesin konuklarının ad- lannı bir bir sayıyordu.

"Oradaki hava başkadır" dedi, "altınlar sayılmaz, kartların üzerineavuçlar dolusu basılır. Bir göz atmak ister misiniz? İşin dalaveresini biliyorsunuz."

"Duvardaki yangı mı söylüyorsunuz? Ama.onlar sa- londa değil mi?"

"Hayır, kontesin odasmdalar. Salon yalnızca karnavalda verilen büyük gala gecesinde açılır."

Andrea biraz düşündü. Soylular arasında yeni yüzler tanımak elbette hoşuna giderdi:

"Götür beni oraya" dedi, "biraz bakayım yeter, seni uzun boylu bekletmem."

Genç kız ona:

"Salan kontesime tutulayım demeyin", diye gözdağı verdi. "Kıskançlık konusunda şakadan anlamam. Ne yazık ki bazılan hanımımı benden güzel buluyor."

Andrea çaresiz kızın bu türlü konuşmalarına alışmıştı. Nitekim şakalaşarak dışan çıktılar.

Resmi giyinmiş birkaç uşağa rasladılar. Uşaklar genç kızın arkadaşına aldınş bile etmeden ellerinde gümüş tepsiler, gümüş tabaklarla gidip geliyor, büyük salona giden koridora uğramıyorlardı. Koridor yine karanlıktı. Fakat bitişik odada neşeli, gürültülü bir hava esiyordu.

Andrea basamaktaki rahatsız yerine çömelip içeriye baktığı zaman adeta odayı tanıyamadı. Yüksek boy ayna- lan mumlardan yayılan ışığı yüz kat artırarak yansılıyor, altın çerçeveler ışığı önce çekiyor, soma odanın köşelerine kadar yolluyordu. Bunlara Leonora'mn ara sıra parlayan elmaslanmn panltısı kanşıyordu.

Anarca, Alman dostunun Samuele'den satın aldığı kırmızı yakut kilit gerdanlığı Leohora'nın boynunda gördü. Yakut, kırmızı bir kan damlası

halinde beyaz göğüste duruyordu. Leonora yorgun ve ilgisiz bir tavırla oyun kâğıtlarına bakıyor, ara sıra şöyle bir başını kaldırıp gençleri süzüyordu.

Ama bu bakışta hiçbir gerçek ilginin olmadığı belliydi. Buna karşın, gençler onun hoşuna gidebilmek için ellerinden geleni yapıyordu. Şakalaşarak para sürüyor, altınları keyiflerinden daha çabuk yitiriyorlardı. Varını yoğunu veren birisi iki boy aynasının ortasında duran bir koltuğa oturmuş, yorgun ve bitkin, üzünçlübirgondolcu şarkısı mıttl- danıyordu. Artık kazanmaya biraz ara vermiş bir başkası da, elindeki altınlarla taban halısının süslerine nişan alıyor, yuvarlanan altınları eğilip almak aklına bile gelmiyordu. Bu arada uşaklar ellerinde dondurma ve meyve tabaklanyla girip çıkıyorlardı. Bir Bologna finosu, altın yaldızlı bir çubuk üzerine konup düzgün bir Venedik ağzıyla ara sıra öra- dakilere gülünç sövgüler yağdıran büyük, yeşil bir papağanla doğrusu pek dostça zaman geçiriyordu.

Andrea, bu görüntü sinirine dokunduğu için, tam müzik faslı başladığı sırada çekilip gitmek istedi. Ama birden kapının yüksek kanatlan açıldı, içeri iri yan bir adam girdi. Odadakiler bu adamı biraz yadırgayarak selamladılar.

Adam oldukça yaşlıydı. Ama ak saçlı başını dimdik tutuyor, yürüyüşünde bir yaşlılık belirtisi görülmüyordu. Çabucak gençleri süzdü, soma kontesin önünde eğildi, rahatsız olmamalannı rica etti. Kontes:

"Artık" dedi, "ileri gidiyorsunuz Sinyor Malapiero.

Karada olsun, denizde olsun cumhuriyete yaptığınız hizmetlere karşr bu gençlerin besledikleri saygı, değerli zamanlarım huzurunuzda bu*kadar saygısızca öldürmelerine izin vermez,"

Yaşlı adam:

"Yanılıyorsunuz güzel Leonora" diye yanıt verdi. "Gençlerinsaygısı beni sıkar. Böyle.bağımsız, neşeli toplantılar beni çektiği için, devlet hizmetinden çekildim ben. On yıldır Yüksek KuruJ'a uğradığım yok.Ama bugün Onlar Meelisi'nden birinin ya da bir devlet engizitöıünün bu-luaduğu bir masada hangi babayiğit şaraptan dem vurabi-, lir? Memurluk inşam çabuk yıpratıyor. Ama umarım daha uzun yıllar ak saçlarımla eğlenebileceğim. Gerçi güzelleri görmem gereken birçok yılı yitirdim. Ama hiç değilse içki masasında gençlere ayak uydurabilirim."

Leonora:

"Her güzel kadmın dudaklarını öpme hakkına sahip olabilmek için zarif bir biçimde bükülmüş kumrahya da siyah bir bıyığın yeteceğini sanan bu genç baylarla kadın konusunda gerçekten boy ölçüşürsünüz. Evime pek seyrek uğrayan konuğumun sağlığına kadeh kaldırabilmek için içki getirteyim."

"Beni bağışlayın, konuksever dostum. Konuk olma hakkımı kullanmaya gelmedim. Beni buraya sürükleyen şey, erkek kardeşinizden, Cenova'dan bu akşam bir ulağın getirdiği haberleri geciktirmeden size söyleme arzusudur. Bu haberler, güzel ev sahibinin neşesini kaçırmaktan korkmayacağım kadar iyidir. Bu nedenle sizi bu soylu baylardan birkaç saniye çalarsam, bağışlanacağımı umarım."

Adam Andrea'mn saklandığı salonun kapışım göstererek:

"Burası uygun mu?" diye sordu.

Andrea baştan aşağı bir ürperti geçirdi. Farkına varılmadan, gürültü etmeden kolay kaçamayacağını anladı. Çünkü kapı hemen açılmıştı. Kontesin giysisinin hışırtısını duydu. Ani bir kararla yüksekçe merdivene uzanıverdi. Merdivenin tırabzanı alçak olmakla birlikte uzandığı yerde onu gizleyebilirdi.

Andrea, Leonora'nın arkasından gelen yaşlı adamın ayak seslerini, bir mum getirilip getirilmemesi sorusuna hayır dediğini duydu.

Malapiero gençleri kastederek:

"Yalnızca bir çift sözüm var" dedi, "genç bayların hiçbirinin beni kıskanmaya zamanı olmayacaktır."

Kapıyı kapadılar, basamağın önünde gidip gelmeye başladılar. Kontes hemen:

"Niye geldiniz?" diye sordu. "Sonunda Gritti'mn geri getirtileceği haberini mi vermeye geldiniz?"

"Sizden isteneni henüz yapmadınız ki Leonora. Mahkemeye Viyana'ya ilişkin hangi gizleri verdiniz ki?"

"Suç bende mi? Bir kadmın elinden gelebilecek her şeyi yapmadım mı? Bu inatçı Almanı kuma çekilmiş ağlardaki balıklar gibi zıplatmadım mı? Ama ağzmdan hiçbir şey koparamadım. Zaten bildiğiniz gibi de bugün gidiyor. Bu adam uğruna pisi pisine bu kadar zaman harcadığım için kızgınlığımdan adeta hastalandım."

"Biz onun hastalanmasını yeğlerdik."

"Nasıl?"

"O gitmek istiyor, buna engel olamıyoruz. Bir kez Viyanaya ayak basarsa, bundan cumhuriyete büyük zarar gelecektir. İzni için ileri sürdüğü bahaneler hep sudan şeyler. Gerçek neden onlar değil. Ulaklara güvenip veremedikleri bilgiyi kendi götürecek. İşte bu nedenle onu yolundan alıkoymalıyız. Bu sizin elinizde."

"Öyleyse alıkoyun. O gitmiş, gideyazmış bence bir."

"Onu burada alıkoyacak en kolay araç elinizde, Le- onora."

"Neymiş o?"

"Şimdi hemen gelmesi için bir haber yollarsınız. Şimdiye kadar olduğundan daha hoşgörülü davranacağınızı söylersiniz. Eğer kalkar gelirse -kuşkusuz gelecektir- hemen hastalanması için gerekeni yaparsınız."

Leonora karşısındakinin hemen sözünü kesti:

"Böyle isteklere boyun eğmemeye ant içtim" dedi. "Andınızın kefareti verilir, vicdanınız da yatıştırılır,

Leonora. Zaten ilacın öldürmesi şart değil. Hatta bundan kesinlikle kaçınmak gerek."

"Tek beni araya katmayın da ne isterseniz yapın." "Son sözünüz bu mu kontes?"

"Evet. Bu."

"Öyleyse yolda başına bir iş açmak için elimizden ge

leni yapacağız." "Ya Gritti?"

"Onu bir başka sefere konuşuruz. İzin verin de sizi gençlere geri göndereyim."

Salonun kapısı açılıp kapandı. Andrea işi kazasız belasız atlatmıştı, ayağa kalktı. Ama duyduğu şeylerden kafası da, vücudu da uyuşmuştu. Duvarın öte yanından gençlerin kahkahaları, şakalaşmaları duyuluyordu. Ölümle yasamın, cinayetle iffetin bu kadar sarmaş dolaş olduğu bir yere bu kadar yakın olduğunu düşündükçe, tüyleri diken diken oluyordu. Güçlükle doğruldu. Bir eliyle basamakları yoklaya yoklaya inerken, çırpıntılar içinde kıvranan öteki eliyle hep yanında taşıdığı hançerini arıyordu. Sinirden dudaklarını ısırıp kanatmıştı.

Ama Smeraldina'yı bulup, sakin sakin bu tür toplantıları seyretmenin hoş bir şey olmadığını söyleyecek kadar aklı başındaydı. Bir daha yarıktan bakmayacakmış; çünkü kontesle yaşlı konuğu az daha onu yakalıyorlarmış. Onlar saklandığı yere girerken öbür kapıdan sıvıştığının farkına varmadıklarım umuyormuş. Cebinden para kesesini çıkardı, nesi var nesi yok hepsini boşalttı; hemen gitmek için de üsteledi. Kontesin herhangi bir kuşkusundan uzak kalabilmek için kendisini pencere yoluyla göndermesi sakınmalı bir davranış olurmuş. Smeraldina bu işte bir kötülük görmedi. Hemen köprüyü kurdu. Andrea aklına ağır bir iş işlemeyi koyduğu halde, güvenle köprüden geçti. Hem bu kez aklına koyduğu şey, asıl olan şeyle, kendini adadığı büyük davayla ilgili değildi. Bir dostunu düşmanca kurulan bir kapandan kurtarma, bir oğlu sapasağlam annesinin kollarına gönderme; konukluk hukukuna karşı işlenecek bayağıca bir ihaneti çabucak yargılayarak önünü alma kararıydı.

Sessiz adımlarla sofada yürüdü. Yan karanlık koridordan dışanyı dinledi. Ev sahibinin kapısı kapalıydı. Ama içerden, nöbet sırasında Orso'nun hayaliyle konuşan kadının sayıklamalan geliyordu. Merdivene vardı, sokak kapısını yavaşça açtı, sokak bomboştu. Hep orda olan lanıba-cık rüzgârlı havada ışığını uzaklara kadar iletemiy ordu. Ama o geçtiği yeri görüyordu. Çabuk adımlarla önce doğru yürüdü, Leonora'nın konağının önündeki küçük alana varan yolun üzerindeki dar köprüye vardı. Kanalda tek bir gondol bile yoktu.' Yaşlı adamın evine yaya döneceğini düşündü. Önünden geçmek zorunda kalacağı bir yer buldu. Bir kapı sütununun derin ve karanlık çıkıntısı pusu için biçilmiş kaftandı. Köşeye büzüldü, konağın kapısını gözetlemeye başladı.

Hançeri tuttuğu eli titriyordu. Kanı yüreğine akın ettiğinden kendine egemen olabilmek için son derece çaba harcıyordu. Acaba mutlu bir görev saydığı, büyük bir zorunluluğun buyruğu olarak düşündüğü bir işe bu kez içinden gelen bu karşı çıkış neydi? Onu saklandığı yerden ayartıp çıkmaya zorlayan belirsiz birtakım seslerle savaşıyordu. Omzu sanki bir burgu gibi duvarı delerek içeri giriyordu. Sol eliyle, soğuk ter damlalarının biriktiği alnını yelpazeledi. Kendi kendine elinde olmadan: "Dursanabe" dedi, "eğer Tanrı yardımcımız olursa belki de bu sonuncu olacaktır."

O anda aklına yaşlı adamın evine yalnız dönmeyeceği, uşaklarla birlikte gideceği geldi. Öyleyse istediğini yapamayacaktı. Nedense bugün karar verdiği darbeyi indirmeden eve dönmesini gerektirecek bir bahane bulmayı gerçekten de istiyordu. Tam saklandığı yerden çıkmak isterken, konâkkapısı açıldı. Alacakaranlıkta irryan adamın mantosuna sarılmış, kendisine doğru yaklaştığını gördü. Şapkasının altından ak saçları dalgalanıyordu. Acele acele attığı adımların sesi duyuluyordu. Geç kalmış yolcu, evlerin önünde sakınarak duruyordu. Öç alıcının saklandığı eve yaklaşınca sanki bir tehlikenin yakınma geldiğini duyasağına karşın yan tarafında taşıdığı kılıcının kabzasına attı. Farkında olmadan düşmanın önünden geçti. Öteki o- nun on yirmi adım kadar geçmesini bekledi. İri yarı adam köprüye yaklaşırken arkasında ayak sesleri duydu, döndü, manto elinden düştü, ama o anda upuzun boyuyla yere serilmesi bir oldu. Hançer ta derinlere kadar saplanmıştı. "Anneciğim, zavallı anneciğim" diye inledi, kafası kaldırım taşma düştü, gözleri sonsuza değin kapandı.

Bu veda sözcüklerini Uzun. dakikalar süren bir sessizlik izledi. Ölü caddeye boylu boyunca çapraz uzanmış yatıyordu. İki yana düşen kolları vefasız yaşamı şevkle kucaklamak istiyor gibiydi. Şapkası başından düşmüş, beyaz bukleli perukasının altında koyu saçları görünüyordu. Genç yüzü gecenin alacakaranlığında uyuyor gibi görünüyordu. Bir adım ötedeyse katil, bir evin duvarının dibinde taş gibi donup kalmıştı. Gözleri ölünün yüzüne dikilmişti. Kendi kendine korkunç gerçeği yadsımaya, umutsuz bir korku içinde, bir cadının gözlerini büyüiediği için ölüme sürüklediği bu genç çehrede, az önce Leonora'nın. salonunda dostuna tuzak kurmak isteyen o yaşlı adamın çizgilerinin saklı olduğuna boş yere kendi kendini kandırmaya çabalıyordu. Bu dost yüzünden bu darbeyi indirmek için koşmamış mıydı? Anneye oğlunu sapasağlam göndermek istemiyor müydü? Ama şu anda yerde yatan adam o anne için neler kekelemişti?

Şimdi neden dişleri ölüm korkusu içinde çırpman insanlar gibi bhbirine çarpıyor, vücudu soğuktan titriyordu? Yargıç ve öç alıcı neden bir mahkûm gibi duruyor, hiçbir yanını oynatmıyordu?

GözlerineMolan kan yavaş yavaş çekiliyor, yüreğine akın ediyordu. Artık ölünün göğsünde saplı duran hançeri iyice tanıyordu. Alacakaranlıkta kendi eliyle hançerin kabzasına şu sözcükleri kazımıştı: ¥ok olsun bütün engizisyon yargıçları. Bu sözcükleri yüksek sesle okudu. Bakışları kanlı hançerle zavallı kurbanın yüzü, bu sözcüklerle bu yüzün çizgileri arasındaki korkunç karşıtlık arasında gidip, geliyordu.

Bir şimşek hızıyla aklından bir sürü şey geçti. Birdenbire orada olup biten ve artık düzeltilmesine olanak olmayan her şeyi kavradı. Bu korkunç sahnenin böyle olmasında hiçbir mucizenin rolü yoktu. Bütün bunlar bir çocuğun bile kavrayabileceği kadar basit ve doğaldı. Genç ölü, o gün o uğursuz kadın düşmanını görmeden edememişti. Veda etmeden ayrılmak istemiyordu. Haber göndermiş, ama kontes aldırış etmemişti, hatta gece toplantısına çağırmayacak kadar ilgisiz kalmıştı. Gece olunca genç adam şeytanın ayartmasına karşı koyamamış, alışık olduğu yolu tutmuştu. Kendisine kapıda kontesin yalnız olmadığı söylenmişti. O da hemen geri dönmüştü; işte tam o an, biricik dostunun pusuya yatıp onu öldürmesine yetmişti.

Andrea, artık bütün avuntuların ortadan kalktığı, karar saatlerinde ortaya çıkan o soğuk sağgörüyle bunları açıkça düşünebiliyordu. Gergin sinirleri boşandı. Sessizce yerde yatanın üstüne atıldı, diz çöküp yüzüne yakından baktı. Kendisini bu kadar uğursuzca aldatan beyaz bukleleri sıyırınca ağzından bir hırıltı halinde soğuk bir kahkaha döküldü. O anda, daha o gün öğleden sonra Venedik sokaklarında kılığını değiştirerek dolaşması için dostunu kendisinin uyardığını anımsadı. Kendisi için de, dostu için de tuzağı kendisi hazırlamış oluyordu; soma ölünün giysisini yırtarcâsma açtı; bir soluk duyabilmek umuduyla ağzını genç adamın dudaklarına dokundururcasına yaklaştırdı. Yüreğinde bir parça yaşam belirtisi var mı diye yokladı. Her şey ölü, soğuk ve umutsuzdu.

O anda konağm kapısı yeniden açıldı. Mantolu iri yarı adam dışarı çıktı. Avludan gelen ışık evine dönmek üzere sokağa çıkan yaşlı Malapiero'nun beyaz buklelerini aydınlatıyordu. Andrea başım kaldırıp baktı, içinde bulunduğu durum, acı haliyle gözünün önüne geldi. Sonunda

Alman dostunu değil, Venedik'i, savunmasız soyluların ve halkın sığmağı olan kenti, kendisinden kurtarmayı düşündüğü adam önünde yürüyordu. Yalnızca düşmanı tarafından bilinen bir gizin maskesi altında tek başına yürüyordu. Üzerine atılmak için hiçbir engel yoktu. Eli hançerin kabzasına gitti; ama bu hançer dostunun suçsuz kanıyla kirlenmişti. Burada hain, kör raslantının bu darbeyi indirtip o sorumluluk nedir bilmez cellatlar amaçlarına güvenle, yanıl- maz adımlarla yürürken, yargıç ve öç alıcıyı da kararını uygulamak istediği kimseden hiçbir şey ayırt edemezdi.

Bütün bunlar Andrea'nm içinden uğuldayarak geçti. Birden ayağa kalktı, yaradan hançeri çekti, yaşlı engizisyon yargıcına çaktırmadan dar kanal köprüsünden evine doğru koştu. Yaşlı Malapiero'nun cesedi bulup bilinmeyen katile, kendisini bir sıkıntıdan kurtardığı için teşekkür edeceğini aklına getirince, bir vahşi gibi bağırmamak için dişlerini sıktı.

Evinin sokak kapışma geldi, kapı açıktı. Merdivenlerden yukarı doğru bakınca, üst basamakta, her zaman yaşlı kadının oturduğu yerde Marietta'yı gördü. Genç kız ellerini tırabzana dayamış, iyice eğilmiş dışarıyı gözetliyordu. Andrea'ya:

"Şükür gelebildiniz" diye fısıldadı, "bu vakte kadar neredeydiniz? Gittiğinizi duydum, gözüme bir türlü uyku girmedi."

Andrea yanıt vermedi. Merdivenlerden güçlükle çıktı. Geçip gitmek istedi. Marietta o anda, Andrea'mn artık gizlemeye gerek görmediği hançeri gördü. Boğuluyormuş gibi bir ses çıkararak ayaklarının dibine yuvarlandı. Andrea aldırış etmeden yürüdü. Artık insanoğlunun ufak tefek acılarına karşı yüreğinde acuna duyacak yer yoktu. Bir yabancı ülkede sabırsızlıkla oğlunu bekleyen, ama oğlu yerine tabutunu bulacak olan anne gözlerinin önünden gitmiyordu.

Odasına girip kapıyı kilitler kilitlemez, kapının yumruklandığını, Marietta'mn içeri girmek için sızlanan sesini duydu.

Andrea:

"Git, yat" diye bağırdı. "Artık insanlarla hiçbir ilgim yok, yarın sabah erkenden Dükler Sarayı'na koş, orada üç bin duka altını hazır. Suikastçılardan birinin artık kimseye zarar veremeyecek bir duruma

geldiğini söyleyebilirsin. Beni sağ olarak yakalayacaklarından da korkun olmasın."

Genç kız kapıdan gitmiyor:

"İçeri girmek istiyorum" diyordu, "biliyorum, yalnız kalırsanız kendinize kıyacaksınız. Elinizde hançeri gördüğüm için sizi ele vereceğimi sanıyorsunuz. Oh! Size hiçbir kötülüğümün dokunmayacağmdan emin olun. Bırakın gireyim. Bir yüzüme bakın da, benden bir kötülük gelip gelmeyeceğine siz karar verin. Aradıkları adamın sizin olduğunuzu bilmiyor muydum sanıyorsunuz? Sizi düşümde elleri kanlı gördüm. Ama buna karşın sizden nefret etmiyorum. Biliyorum siz talihsizsiniz. İsterseniz sizin için yaşamımı bile feda ederim."

Genç kız kapıyı dinledi, Andrea'nın kanala bakan pencereye doğru yürüdüğünü, orada bir şeyler yaptığını duyuyordu. İçini büyük bir korku sardı. Kapıyı sarsmaya başladı, bir daha bağırdı, dokunaklı sözlerle kendisine acıması için yalvardı. Ama hepsi boşunaydı. içerde büsbütün s- es seda kesilince dişini tırnağına taktı, kapıyı omuzladı. Bütün gücünü harcayarak kilidi sökmeye çalıştı. Sonunda eski kapı kırıldı, narin vücudunun geçebileceği kadar bir delik açıldı.

Oda bomboştu. Ortalıkta dört döndü. Açık pencerenin önüne geldi. Onun açık pencereden kanala atladığından kuşkusu kalmadığı için pencereden eğilip bakmaya cesaret edemiyordu. Ama gördüğü şeyler onun ölmediği yolundaki umudunu güçlendirdi. Pervazın tam altında sağlam bir kazığa bağlı bir ip gördü. İp su yüzeyine kadar iniyordu. Aşağı sallanan bir adam ayaklarıyla duvara bir tekme vurarak kolayca kontesin konağındaki su merdivenine ya da bağlı gondola atlayabilirdi. Gondol her zamanki yerinde değildi. Kaçağın izine raslamak için, kanalın karanlık çukuruna bakan genç kıza kala kala, eğer canını kurtarmak istediyse, bu yoldan daha güvenlisini seçemezdi avuntusu kalıyordu.

Zaten Andrea da böyle düşünmüştü. Andreaya kurtuluş yolu kapılıydı. Ama o, bu acı gerçeği zaten bir hayli üzmüş olduğu suçsuz varlığı duyumsatmamak için, o- nun inanışını sarsmamak için bu yolu seçmişti.

Zavallı genç kız hâlâ pencereden bakıyordu. Acı gözyaşlan aşağıda siyah dalgalara kanşıyordu. Andrea ise büyük kanalda kürek çekiyordu.

Kanalın iki tarafındaki konaklar koyu gölgeler halinde yükseliyordu. Morosini'nin evinin önünden geçti, Ve- nier Sarayı'nı gördü, ani bir ürpermeyle saçlan dimdik oldu. Burada, yaşamı ayrıntılanyla gözlerinin önüne geldi. Hey Tannm, bu nasıl bir başlangıç, nasıl bir sondu! Dükler Sarayı'nın önünden geçti. Sarayın ön yüzü, tırnaklanmış gibi duran ay ışığında önünde yükseldi. Burası suçlu- lann yargılandıklan yer, diye düşündü. Ama burada kendini cezalandıracak hiçbir yargıç yoktu. Onu kim cezalandırabilirdi? işlediği cinayetlerle yurttaşlannm kurtuluşunu sağlayabileceği, hatta belki de halkın sesinin kesinlikle mahkemenin yüzüne vuracağı, suçsuzun ölümünün bile başlanan işi tamamlayacağı, zorba hükümetin etkisini kıracağı umudu hâlâ içinde değil miydi?

Eğer kendisi yargıçlann önüne çıkar da, ele geçireme- dikleri düşmanlanndan duyduklan korkuyu ortadan kal- dınr, yabancı hükümetlerin yakınmalanndan vazgeçilirse; bu kurtuluş umudunu baltalamış olmaz mıydı?

Gondol lidoya yaklaşıyordu. Yalnızca devriye gemilerinin dolaştığı liman havuzunu geçti. Limamn ağzmda büyük bir filika duruyordu. Bir haftadır bu gemi burada dolaşıyor, engizisyon parolası söylenmediği takdirde hiçbir aracı dışan bırakmıyordu. Andrea, bütün öteki casuslar gibi, mahkemenin parolasını daha o sabah öğrerımişti. Geçmesi için izin verildi. Deniz sakindi. Kıyı boyunca kürek çekerek gitti. Ama bu sakin, bu ılık gecede yol aldıkça duyduğu acı gittikçe artıyor, dostunun, "anneciğim, zavallı anneciğim" sözlerini duymamak için deli gibi kürekleri sulara çarpıyordu.

Gondol kıyıya yaklaştığı zaman, vakit gece yansım epeyce geçmişti. Hemen dışan fırladı, bir dilin üzerinde yapılmış olan ve bütün yoksul gemiciler tarafından bilinen bir manastıra doğru yürüdü. Burada yatıp kalkan rahipler chiozzot'lann bağışlanyla ve adada dilenerek geçinir, dua eder, bazı durumlarda halkın dayanağı olurlardı. Andrea kapının çınguağım çekti, biraz soma kapıyı çalanın kim olduğunu soran kapıcının sesi duyuldu.

Andrea:

"Ölmek üzere olan biri" diye yanıt verdi; "eğer Rahip Pietro Maria içerdeyse çağınn."

Kapıcı gitti. Andrea manastan önündeki taş banka oturdu. Cüzdanını çıkardı, bir yaprak kopardı, kapıcı ku- lübesindeki fenerden yansıyan ışıkta şu satırlan yazdı:

"Angelo Querini:

"Yargıç rolünü oynadım ve katil oldum. Tanrının buyruğu olan adalete uydum. Tanrı beni bu yola yöneltti ve haklı olarak kan döktürdü. Ama yapmayı kararlaştırdığım özveri hora geçmedi.

"Henüz saati çalmadığı için Venedik'i kurtarma işi başka ellere kaldı. Ama belki de bu kurtuluş yolu büsbütün kapalıdır. Sonsuz terazisinde kusurlarımı da, çektiğim acıyı da hakçasına tartacak olan Büyük Yargıç'ın huzuruna gidiyorum. Artık insanlardan hiçbir şey beklemiyorum. Olsa olsa sizde yanılmak ye başıma gelen yıkım için, içten, gelen bir duygu katılımı bekliyorum.

Candiano "

Manastırın kapısı açıldı, kabak kafasıyla saygıdeğer bir rahip Andrea'ya yaklaştı. Andrea ayağa kalktı:

"Pietro Maria" dedi, "geldiğiniz için teşekkür ederim. Verona'daki sürgüne mektubumu vermiş miydiniz?"

Rahip bunu doğruladığı anlamında başmı salladı.

"Eğer talihsiz bir adamın edeceği son teşekkürün sizce bir değeri varsa, bu kâğıt parçasını da, elinizden geldiği kadar iyi koruyarak aynı ele verin. Bana bunun için söz verir misiniz?"

"Evet, söz veriyorum."

"Tamı sizden razı olsun. Haydi, hakkınızı helal edin."

Rahibin esenleşmek için uzattığı elini sıkmadı. Hemen gondola atladı, küreklere asıldı.

Rahip satırlara göz atar atmaz, dehşet içinde geri dönmesi için bağırdı, küreklere asıldı.

Cumhuriyetin bu yaşlı hizmetçisi, soylu bir kuşağın yaşayan tek oğlunun bir sabah rüzgânyla kabaran ıssız dalgalar ortasında gidişini heyecanla seyrediyordu. Ölmek isteyeni bu kesin kararından vazgeçirmenin doğru ve özellikle de mümkün olup olmadığım düşündü. Ağaran ufakta açıkça fark edilen koyu varlık, ta uzaklardaki gondolda görünüyordu. Ölüme koşan Andrea'nın bir kez daha denize, Venedik'e baktığını gördü. Lagünlerin bulutlan üstünde bir bulut adası halinde duran kenti süzdüğü görülüyordu. Soma kendini sulara attı.

Andrea'nın sonunu seyreden rahip ellerini birbirine kavuşturdu, sessiz ve dingin bir tavırla, içten gelen bir coşkuyla ona dua etti. Soma bir sandala atladı, boş gondolün dalgalar ortasında çalkandığı denize açıldı, gondolü oralara götüren karayazılıdan hiçbir iz bulamadı.

---

[1] Bir tür korporasyon ya da lonca örgütüne benzetilebilecek bir kurum. O dönemlerde Liniaria'dan ayrılmak yasaktı. Hele işinin ustasıysa. (ç.n.)
[2] Bir çeşit iskambil oyunu.